Riksdagens protokoll
1991/92:95

Torsdagen den 9 april

Kl. 12.00–17.52
19.00–20.22

1 § Val av ombud och suppleanter i Europarådets parlamentariska (rådgivande) församling

Företogs val av sex ombud och sex suppleanter i Europarådets parlamentariska (rådgivande) församling.

Från valberedningen hade inkommit protokoll avseende val av sex ombud och sex suppleanter i Europarådets parlamentariska (rådgivande) församling. Av protokollet från valberedningen framgick att valberedningen enhälligt godkänt de gemensamma listorna. Samtliga val avsåg tiden från öppnandet av den parlamentariska församlingens nästa ordinarie möte till öppnandet av församlingens ordinarie möte år 1995.

De för valen avlämnade gemensamma listorna upplästes av förste vice talmannen och godkändes av kammaren.

Följande personer förklarades i nämnd ordning valda till ombud och suppleanter i Europarådets parlamentariska (rådgivande) församling:

ombud
Ann-Cathrine Haglund (m)
Mats Hellström (s)
Birger Hagård (m)
Doris Håvik (s)
Daniel Tarschys (fp)
Hans Göran Franck (s)

suppleanter
Knut Billing (m)
Anita Persson (s)
Elisabeth Fleetwood (m)
Förste vice talman Stig Alemyr (s)
Pär Granstedt (c)
Lena Hjelm-Wallén (s)

1 *Riksdagens protokoll 1991/92. Nr 95*

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 3 april.

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Fördrogs och hänvisades
Motionerna
1991/92:Kr1 och Kr2 till kulturutskottet

4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 8 april

Företogs till avgörande konstitutionsutskottets betänkande 1991/92:KU27, finansutskottets betänkanden 1991/92:FiU12, FiU13 och FiU22, justitieutskottets betänkanden 1991/92:JuU20 och JuU21 samt lagutskottets betänkande 1991/92:LU27 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 94).

Konstitutionsutskottets betänkande KU27

Mom. 1 (presstödet i allmänhet)

Först biträddes meningsyttringen av Johan Lönnroth i motsvarande del – som ställdes mot reservation 1 av Harriet Colliander – genom uppresning.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 263 röster mot 14 för meningsyttringen av Johan Lönnroth i motsvarande del.

Mom. 3 (beräkningsgrunderna för driftsstödet)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering bifölls med 146 röster mot 133 för utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föreslagits i reservation 3 av Thage G Peterson m.fl.

Mom. 4 (anslaget till driftsstödet)

Utskottets hemställan bifölls med 279 röster mot 0 för reservation 5 av Harriet Colliander.

Mom. 5 (utvecklingsstöd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Harriet Colliander – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (anslaget till distributionsstöd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Harriet Colliander – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (bidrag till LL-stiftelsen)

Utskottets hemställan bifölls med 204 röster mot 16 för meningsyttringen av Johan Lönnroth i motsvarande del. 59 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment
Utskottets hemställan bifölls.

Finansutskottets betänkande FiU12
Utskottets hemställan bifölls.

Finansutskottets betänkande FiU13
Utskottets hemställan bifölls.

Finansutskottets betänkande FiU22
Mom. 2 (regionala nationalräkenskaper)
Utskottets hemställan – som ställdes mot meningsyttringen av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (det obetalda arbetet i nationalräkenskaperna)
Utskottets hemställan – som ställdes mot meningsyttringen av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (inkomstutredning)
Utskottets hemställan bifölls med 262 röster mot 15 för meningsyttringen av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del.

Mom. 6 (kooperativ statistik)
Utskottets hemställan bifölls med 149 röster mot 131 för reservation 1 av Hans Gustafsson m.fl.

Mom. 10 (framtida folk- och bostadsräkningar)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Bo G Jenevall – bifölls med acklamation.

Övriga moment
Utskottets hemställan bifölls.

Justitieutskottets betänkande JuU20
Mom. 1 (anslag till domstolsverket)
Utskottets hemställan bifölls med 158 röster mot 121 för reservation 1 av Lars-Erik Lövdén m.fl.

Mom. 3 (renodling och delegering)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Lars-Erik Lövdén m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (parlamentariskt inflytande)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Lars-Erik Lövdén m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (specialdomstolar)
Utskottets hemtällan – som ställdes mot reservation 4 av Lars-Erik Lövdén m.fl. – bifölls genom uppresning.

Övriga moment
Utskottets hemställan bifölls.

Justitieutskottest betänkande JuU21
Mom. 3 (professurer vid BRÅ)
Utskottets hemställan bifölls med 153 röster mot 122 för reservation 1 av Lars-Erik Lövdén m.fl. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 (BRÅ:s framtida resurser)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Lars-Erik Lövdén m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (lokala brottsförebyggande organ)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Lars-Erik Lövdén m.fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment
Utskottets hemställan bifölls.

Lagutskottets betänkande LU27
Utskottets hemställan bifölls.

Meddelande om samlad votering

Förste vice talmannen meddelade att bostadsutskottets betänkanden BoU16 och BoU15 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

5 § Vissa anslag till bostadsförsörjningen

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande
1991/92:BoU16 Vissa anslag till bostadsförsörjningen (prop. 1991/92:100 delvis).

Anf. 1 MAGNUS PERSSON (s):
Herr talman! Dagens bostadspolitiska debatt handlar om boendet, jobben och framtiden för byggbranschen. I den senaste valrörelsen och i den då förda diskussionen talade man om systemskifte, marknadshyror, höjda eller sänkta hyror. Frågan om höjda hyror avvisades bestämt och enträget av de borgerliga. Nu, drygt ett halvår senare, är den borgerliga majoriteten på väg att med olika kryptiska förslag och utredningar införa det vi fruktade allra mest, nämligen fördelningspolitiska orättvisor för de boende.

Ifrån vårt håll varnade vi för de lättsinniga vallöften som ouppörligt trumpetades ut från de dåvarande oppositionspartiernas sida. Herrar Carl Bildt och Knut Billing m.fl. var upprörda och indignerade och menade att vi körde

en skräckpropaganda när vi ifrågasatte hållbarheten i de vallöften som strödes både här och där.

Våra invändningar mot vallöftena grundade vi på tidigare erfarenheter av borgerligt regeringsinnehav i det här landet. Vi varnade väljarkåren för de falska lockrop som utsändes, de lockrop som senare gjorde att en majoritet av väljarkåren fann för gott att pröva era idéer och tankar.

Herr talman! Nu finns inom politikens värld ingen ångervecka. En väljarmajoritet har gett de borgerliga riksdagspartierna majoritet och mandat att styra och ställa i det här landet. Det är först senare medborgarna får vara med och betala notan. In blanco-fullmakten som väljarna på valdagen gav till de borgerliga kommer att bli en dyrköpt och ångerfull läxa för många.

Dagens bostadspolitik och det betänkande vi nu behandlar visar att den borgerliga majoriteten ökar kostnaderna för boendet. Tyvärr tvingas vi konstatera att en borgerlig riksdagsmajoritet är på väg att rasera den sociala bostadspolitiken.

De borgerliga backas upp av Ny demokrati som i vissa lägen vill gå än längre. Kds har villigt ställt in sig i ledet och följer sina borgerliga systrar och bröder lojalt i yrkesutövningen här i kammaren.

Låt oss göra en kort tillbakablick på det som hänt efter valet på bostadssektorns område.

Bostadsdepartementet är borta. Det är sopat under mattan. Branschföreträdare är vilsna och frågar sig: Vem är huvudansvarig inom regeringen? Vem skall representanter för byggarna, byggjobbarna och alla andra få möta och få tillfälle till en dialog med för att diskutera sina branschproblem?

Läget är följande: byggarbetslösheten ökar. Investeringarna i byggandet minskar katastrofalt på grund av regeringens klantiga förfarande. Nya pålagor och andra nymodigheter aviseras för byggsvängen, och ingen vet vad som sker bakom de fördragna regeringsförhängena. Frågorna dras i långbänk på grund av inbördes oenighet osv.

I dag står var sjätte byggjobbare utan jobb. Jag tror inte någon enda region kommit undan en besvärande byggarbetslöshet.

I Stockholm fanns häromdagen fyra byggjobb att erbjuda åt 4 000 arbetslösa byggjobbare. Hemma i Värmland går 1 200 arbetslösa. Vi kan fortsätta uppräkningen län efter län.

Tusentals unga får lämna sin yrkesutbildning och pröva något nytt. Efter ett par år löper byggbranschen en uppenbar risk att förgubbas. De unga, de bästa krafterna flyr branschen, och vi får svårt att senare kunna locka till oss allt ifrån arkitekter till byggnadsarbetare.

Enligt prognosen kommer inte mindre än 25–30 % av byggarbetskåren att gå och stämpla under kommande höst- och vintersäsong, om inget under inträffar. Gävleborgs län har redan i dag 30 % av byggjobbarna arbetslösa, och prognoserna visar att Norrbotten kommer att ligga på en arbetslöshet av drygt 40 %.

Vi vet att den unika situationen kan uppstå att byggarbetslösheten blir högre under sommarhalvåret än under vinterhalvåret samma år.

Arbetsmarknadsfonderna töms. Innan kommande årsskifte lär det inte återstå många kronor om inte regeringen tillskjuter ytterligare medel till fonderna.

Därmed, herr talman, övergår jag till att kommentera vissa av våra till betänkandet fogade reservationer. Inledningsvis yrkar jag bifall till samtliga s-reservationer som är fogade till betänkandet.

Reservation 1 handlar om en för mitt parti avgörande och ödesmättad fråga. Bostaden är och förblir enligt vårt förmenande en grundläggande och social rättighet som bör och skall likställas med rätten till arbete, utbildning och sjukvård. Målet för den sociala bostadspolitiken är att alla skall ha tillgång till en bra bostad till rimlig kostnad. Det är den handlingslinje vi valt sedan 50 år. Av naturliga skäl har behoven varierat med olika krav på boendet i olika landsändar.

Herr talman! Den nöd och fattigdom som Lubbe Nordström mötte på sin resa genom landet från söder till norr var en helt annan än den dagens resenär möter. Lubbe Nordström beskriver från nära håll svälten, nöden, bostadsbristen, fattigdomen, vägglössen och de kalla vintrarna som alla fruktade. Bakom de stundtals romantiskt beskrivna röda stugorna med de vita knutarna dolde sig en hård och närmast brutal fattigdom. Bakom de tunna och dragiga väggarna och oftast tomma skafferierna utspelades familjetragedier på löpande band. Kampen för brödfödan var hård, barnadödligheten hög och sorgen en ständigt återkommande gäst i fattigstugorna.

Reseskildringen var en viktig väckarklocka. Många väcktes ur sin slummer och visst väcktes drömmen och visionen om en bättre morgondag, om en bättre värld för tusentals och åter tusentals familjer.

Det fanns en inneboende drivkraft att omvandla vardagen till en bättre morgondag. Många deltog i den då förda kampen för att bygga ett bättre och annorlunda samhälle.

I dag är gubevars bostadsslummen borta. Trångboddheten och bostadsbristen är ett minne blott. Det som hänt är närmast att likna vid en social revolution.

Det är ett stycke skoningslös historia i Moder Sveas rike som Lubbe beskrev i sin bok. Men hur och på vilket sätt kunde vi så radikalt häva denna fattigdom och komma till rätta med Fattigsverige, slummen och allt? Man märker att inte alla har fattat det. Man märker det om man närmare studerar Ny demokratis till betänkandet fogade reservation. Sanningen är att den solidariska bostadspolitiken i kombination med samhällsinsatserna för en god infrastruktur och samhällsservice inte är någon tillfällighet. Många kan känna stolthet över det som har uträttats. Kooperationen, allmännyttan, HSB, Riksbyggen och hyresgäströrelsen har alla dragit ett tungt strå till stacken för att förverkliga drömmar och visioner som väcktes i samband med den diskussionen.

Det förhållandet att den förda politiken har varit framgångsrik får självfallet inte tas till intäkt för att tiden nu är inne att avskaffa den sociala bostadspolitiken. Målet och visionerna är annorlunda i dag. I dagsläget är det viktigt att samhällsstödet inte drastiskt sviktar och försämrar de givna förutsättningarna, att man inte söker kortfristiga lösningar.

Den moderna välfärdspolitiken i Sverige har koncentrerats till ett antal frågor, som är av avgörande betydelse för livsinnehållet. Under livets olika skeenden och tidevarv måste vi solidariskt hjälpa varandra. Det är en förutsättning, en nödvändig grundförutsättning för att alla medborgare skall

kunna få ta del av välfärden. Detta är fallet inte bara med boendet, utan det gäller utbildning, sjukvård, ålderstrygghet, osv.

Herr talman! Visst har vi under årens lopp mött många invändningar mot den förda välfärdspolitiken, och visst har vi många gånger tvingats kompromissa oss fram till lösningar. Kompassnålen har mött magnetfält av varierande styrka, men den har alltid svängt tillbaka rätt. Den snitslade och utstakade banan har tidvis varit snårig, om än vi alltid till sist har kommit in i målfållan.

Herr talman! Nu är det tydligen den smala vägens politik vi skall följa, enligt majoritetens uppfattning. Vi socialdemokrater menar att såväl ung som gammal även i framtiden måste ges chans att få en bra bostad till rimligt pris.

Vårt ställningstagande skall inte feltolkas, som att vi oreserverat håller fast vid det bestående. Vi är i dag, precis som förr, självfallet beredda att ta vårt ansvar och pröva de konstruktiva förslag som garanterar en fortsatt social välfärd. Men vi avvisar de förslag som river ner välfärden och skapar otrygghet för de svaga, de handikappade och de grupper som ännu inte har fått fotfäste på bostadsmarknaden.

Utskottsbetänkandet visar att vi vill föra en helt annorlunda politik än vad regeringspartierna, med Moderaterna i spetsen, nu företräder. Den politik vi i dag ser i betänkandet visar på allvarliga kantringar och inger starka betänkligheter, där vissa partier, inte minst Centern, har svängt på sistone. Jag hoppas att det är av tillfällig natur, att vi även framdeles kan slå broar med breda lösningar i ett framtida bostadsbyggande.

När det gäller Moderaterna hyser jag inga större förhoppningar om framtida överenskommelser. Georg Danells nyligen presenterade förslag är ljusår från en social bostadspolitik, där alla har chansen att få en bra bostad till en rimlig kostnad.

Förslaget som sådant innebär ökad segregation, ökade klassklyftor och orättvisor, som vi över huvud taget inte kan acceptera. Det Danellska förslaget avvisas från vår sida, utöver vad jag tidigare har sagt, med följande motivering. Förslaget är utarbetat av en moderat enmansutredare och har getts en orimligt kort och "smal" remissomgång, där ett fåtal har yttrat sig. Dessutom lär vissa tyngre remissinstanser, på grund av tidsnöden, ha avstått från att yttra sig. Den brådskande tidtabell som har presenterats är förvånande, och man får en känsla av att detta hastverk skall fram under alla förhållanden, vad det nu än vara månde. Ett sådant förfaringssätt, herr talman, är ytterst anmärkningsvärt ur parlamentarisk synpunkt, för att inte säga helt förkastligt. Skulle exempelvis de tyngre remissinstanserna nu avvisa förslaget, förutsätter vi att det inte heller läggs till grund för en proposition.

Jag skall nämna några andra reservationer. Det gäller allmännyttan. Vi menar att bostadsföretagens roll inom boendet framför allt är av principiell karaktär. Vi har sluppit segregation, som många andra länder har drabbats av. Vi behöver inte åka särskilt långt utanför vårt lands gränser att att möta segregationen. Många TV-tittare har i sin kammare kunnat följa reportagen från London och Bryssel, där den förda konservativa politiken – Margaret Thatchers politik – har inneburit att de vassa armbågarna, bostadsspekulanterna och de konservativa vann kampen. Det valresultat som basuneras ut

över världen i kväll kommer möjligen att innebära att Labour får majoritet. Det är väljarna som säger ifrån, att de inte vill vara med om det här i längden.

Vi säger ett klart och entydigt nej till att öppna nya vägar för försäljning av allmännyttan. Varför? Ja, skälen är många. Skulle man direkt sälja bort de bästa och attraktivaste lägena, dvs. ta russinen ur kakan, skulle de sämre områdena, längre bort, förslummas. Vi skulle uppleva ungefär den förslumning som sker i andra länder.

Jag skall också säga något om Ny demokratis reservationer. Jag tycker att Dan Eriksson i Stockholm skulle gå hem och läsa på läxan. Han kanske skulle ta reda på vad som har hänt. Ibland, herr talman, kan det vara nyttigt att höra och veta vad som har skett under tidigare årtionden. Så enkelt är det inte, som Ny demokrati gör gällande, att man plötsligt utraderar vad allmännyttan, kooperationen och andra har betytt för boendet i detta land.

"Vet hut, vet sjufalt hut" är ett uttryck som man egentligen borde citera en sådan här gång. Jag tycker nog att Ny demokratis riksdagsgrupp skall gå i en studiecirkel. Läs på läxan till en annan gång, Dan Eriksson! Visa inte er naiva övertro på att marknadskrafterna klarar det här! Dan Eriksson är ett eko av redaktionen på fastighetsägarnas tidning.

I en annan reservation tar vi upp bosparandet. Med den utformning som det ges i den socialdemokratiska partimotionen är det en intressant variant som riksdag och regering bör stödja. Vi tror på den varianten, och vi hoppas att majoriteten kommer att ändra sig i framtiden.

Vi tar upp den s.k. byggutmaningen i en annan reservation. Vi tycker att boverket bör ges i uppdrag att vidareutveckla frågan och att i samråd med kommunerna söka vägar för att finna acceptabla lösningar. Jag vill fråga Agne Hansson: Vad är skälet till att frågan tills vidare har lagts på is?

Så till vår reservation om SPAB. Majoritetens förhållande till SPAB är en ständigt återkommande fråga. I dag är det styrelsens ordförande, socialliberalen, landshövding Ingemar Eliasson som enligt vårt förmenande med stor kunnighet och djupt engagemang borde kunna övertyga partisystern Anne Wibble och partibrodern Erling Bager om att de för alltid skall stänga dörren för privatiseringsdiskussioner på detta område. Man frågar sig: Vad döljer sig bakom det man skriver om att det "skapar oro"? Ge gärna företagsledningen och de anställda en gratifikation i stället, och säg att "ni gör ett bra jobb, ni är bra kapitalplacerare och ni hävdar er väl i förhållande till andra finansiella bolag på marknaden".

Nej, mina vänner, jag tycker att ni skall sluta att köra med ideologiska skygglappar. Det här är ett bra företag; stöd det från hela riksdagens sida och låt dem inte bli oroliga på grund av era skrivningar!

Herr talman! Vi vill också ha stöd till ROT-verksamhet, reparation och ombyggnad, vilket också skulle ge många dagsverken. Vi har föreslagit särskilda insatser i form av räntebidrag till kommuner och landsting för tidigareläggande av en rad objekt. Det skulle ge jobb och sysselsättning.

Herr talman! Som jag inledningsvis sade, bedyrade man i valrörelsen från både höger- och vänsterfalangen inom den nuvarande fyrklövern, dvs. de fyra regeringspartierna, att det inte var tal om hyreshöjningar. Från talarsto-

lar, på gator och torg, gick de fyra partierna ut med detta budskap. Ni var samstämmiga och alla lika goda kålsupare.

Från borgerligt håll lovades det lägre hyror. Erling Bager, Folkpartiet, och Agne Hansson, Centerpartiet, hoppade villigt på den moderata vagnen och stämde gemensamt in i kören. Lägre hyror fanns på allas läppar.

Carl Bildt var lokförare och Knut Billing var en villig avbytare – han körde på övertid, både natt och dag. Budskapet var detsamma – det var lägre hyror.

I dag, ett drygt halvår senare, mina vänner, vill samma partier kraftigt minska räntebidragen – de förhatliga subventionerna – med inte mindre än 3,4 miljarder. En indragning på 3,4 miljarder innebär inte lägre utan högre hyror. Det går stick i stäv med vad ni sade i valrörelsen.

Från socialdemokratiskt håll menar vi att den extra indragning av räntebidragen som regeringen föreslår står i strid med de utfästelser som alla fyra regeringspartiernas företrädare gjorde i valrörelsen. Det är och förblir, som vi reservanter skriver, en åtgärd som innebär helt oacceptabla höjningar.

I en annan reservation tar vi upp stödet till äldreboendet och vill införa vissa minimikrav. Vi efterlyser också speciella program från kommunernas sida.

Från de äldre övergår jag snabbt till de yngre. Majoritetens skrivning är olycksbådande för de yngre. Det är förvånansvärt att ungdomsbostadsstödet avvecklas samtidigt som ungdomsboendedelegationen tvingas upphöra med sin pågående verksamhet.

Vad som sker med de nytillträdande på bostadsmarknaden om Danells förslag vinner gehör kan man bara ana sig till. Det är ungdomarna och de nytillträdande som kommer att få stryk. Varför gömmer ni från majoritetens sida ungdomsfrågorna?

Herr talman! Jag har nu under den tid som stått till förfogande endast kortfattat och rapsodiskt hunnit beröra och beskriva några av de principiellt viktiga frågorna.

Vi bor i ett land med en bra bostadsstandard. Nog borde det, herr talman, kunna slås broar som gjorde det möjligt för oss att i framtiden tillsammans föra en bostadspolitik som innebar att vi kunde rädda bostadsbeståndet och bygga vidare på nybyggnationssidan. Tillsammans byggde vi ett land, ett samhälle, där vi höll marknadskrafterna stången, kunde vi då säga. Jag hoppas att det betänkande som vi i dag behandlar är en tillfällig lapsus och att i varje fall en del av regeringspartierna kommer oss till mötes.

Under de timmar vi nu har till förfogande skall vi registrera hur ni från de olika partierna ser på de här frågorna. Vi har lagt fram vårt förslag. Välkomna med idéer och synpunkter, Agne Hansson m.fl., i årets och dagens bostadspolitiska debatt!

Herr talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till utskottets hemställan under mom. 38. Jag yrkar också bifall till reservationerna 1, 3, 15, 18, 21, 25 och 30. Jag kommer vidare att begära rösträkning när det gäller reservationerna 1, 3, 15, 18, 21, 25 och 30.

Anf. 2 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Dagens bostadspolitiska betänkande spänner över en stor mängd olika bostadspolitiska frågor. Här är det möjligt att beröra bara ett fåtal av dem.

Jag vill börja med den grundläggande frågan om de bostadspolitiska målen. Från Vänsterpartiet tycker vi att det finns all anledning att slå fast att rätten till en bra bostad till ett rimligt pris är en grundläggande social rättighet, precis som rätten till utbildning, rätten till god hälsa, m.m. Det är därför litet förvånande, tycker jag, att utskottsmajoriteten i kommentaren till vår meningsyttring och till den socialdemokratiska reservationen säger att det inte tjänar något syfte att fastslå den bostadspolitiska ambitionen – det är redan så känt hur den sociala bostadspolitiken i vårt land skall utformas.

Från Vänsterpartiets sida tycker vi att det finns all anledning att slå fast den bostadspolitiska ambitionsnivån och utgångspunkten. Vi tycker att den i dag ifrågasätts i högsta grad – det finns det konkreta exempel på – och därför är det viktigt att lägga fast kursen.

Som ett konkret exempel på hur den bostadspolitiska kursen ifrågasätts vill jag nämna bl.a. utskottets egen skrivning om utredningen om bostadsfinansieringen, Danellutredningen, där man klart och tydligt anger att utgångspunkten för utredningsuppdraget är att åstadkomma en minskad statsfinansiell belastning. Om det är huvuduppdraget, är det väl inte att åstadkomma en bra bostad till rimligt pris som är utgångspunkten för utredningen! Redan där har man då kommit ifrån den utgångspunkt som vi från Vänsterpartiet vill hålla fast vid.

Man kan också undra hur det kommer sig att en så stor och viktig utredning som Danells om bostadsfinansieringen får en veckas remisstid hos viktiga instanser. Är inte också det att ifrågasätta den sociala bostadspolitiken?

Jag tycker alltså att det finns all anledning att slå fast hur vår kurs skall se ut. Jag vill gärna fråga majoritetens talesman hur det kommer sig att man inte ens anser det vara viktigt i det här sammanhanget.

Vad Ny demokrati anser om den saken är, tycker jag, ställt utom allt tvivel. Ny demokratis representant anser det inte ens vara viktigt att vara med i debatten eller att över huvud taget infinna sig i kammaren när vi diskuterar de bostadspolitiska målen. Det om något visar väl vad man anser om den här frågans vikt.

Från Vänsterpartiets sida anser vi att man definitivt kan diskutera hur systemet för subventioner till bostadssektorn skall se ut på sikt. Vi lade redan på hösten 1990 fram ett sådant förslag – det fattades då beslut om räntelånesystem i riksdagen. Vi upprepade den debatten här i höstas, och jag skall inte gå in på detaljerna i den igen. Jag vill bara fastslå att det finns förslag från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, som då var representerat, om ett system som på lång sikt skulle kunna sänka statens kostnader för bostadssubventioner utan att det får de mycket negativa sociala konsekvenser som den borgerliga majoriteten i dag håller på att åstadkomma.

Jag vill också hävda att räntelånesystemet kan revideras. Vi ansåg och anser fortfarande att det där fanns detaljer som inte var särskilt bra. Jag kan nämna att vi vill återinföra de s.k. förvärvslånen, som man redan tidigare tagit bort, i något reviderad form.

När man nu skall diskutera en total omläggning av bostadspolitiken och finansieringen tycker jag att det är viktigt att man låter det gamla systemet gälla i avvaktan på det. Som Magnus Persson var inne på råder det i dag inom

byggbranschen en total osäkerhet, som gör att ingen vill investera och satsa. Det har regeringen i allra högsta grad medverkat till.

I betänkandet finns det förslag som vi från Vänsterpartiet – och även Socialdemokraterna – har framfört om ROT-verksamhet. Jag kan inte se annat än att det kan vara en oerhört viktig faktor för att komma åt arbetslösheten. Vi vet att den är som högst inom just byggsektorn. Jag tror att det vore av avgörande betydelse att kunna satsa stora summor på ROT-verksamhet för ombyggnad och reparationer. Det gäller bostäder, kontorslokaler, företag och offentliga institutioner som sjukhus och skolor men också vatten- och avloppsverksamheten.

När det gäller äldrebostäder instämmer vi i de reservationer som Socialdemokraterna avgivit om att det är viktigt att man satsar ordentligt på äldreboendet, att det finns minimikrav och att man när det gäller just äldrebostäder har minimikravet "med kokskåp".

En annan punkt som finns med i betänkandet gäller förköpslånen. Till skillnad från vad som är fallet på de punkter som jag tidigare talat om kan jag där konstatera att utskottet har intagit en annan ståndpunkt än regeringen, och det är mycket välkommet. Att man från utskottsmajoritetens sida ändå ville ha kvar möjligheten till förköpslån, trots vad regeringen angivit, tycker jag är mycket positivt.

När det gäller de förvärvslån som tidigare fanns till familjer med små inkomster som ändå ville kunna köpa sig ett eget hus undrar jag naturligtvis hur det kommer sig att kds inte ens vill följa upp sin egen motion – det är i stort sett det som behandlas i en kds-motion.

Ungdomsbostadsstödet har nämnts tidigare. Jag är väldigt överraskad över att både stödet och delegationen skall avskaffas. Man skulle av det kunna tro att det i dag inte finns någon större bostadsbrist för ungdomar, att vi har ordnat upp den frågan. Men jag tror att samtliga här vet att så inte är fallet, utan att just ungdomar är en grupp som har mycket svårt att komma ut på bostadsmarknaden och få sin första bostad. Jag har därför väldigt svårt att förstå motiven till detta.

Det är enligt min mening mycket positivt att utskottets majoritet vill ge dispens när det gäller förnyelsebidragen, som särskilt kan användas i miljonprogramområden. På så sätt kan man fullfölja det arbete som har påbörjats i bl.a. Rinkeby, Göteborg och Botkyrka, som har nämnts i det här sammanhanget. Det är naturligtvis bra att Ny demokrati har ställt upp på detta, men jag skulle gärna vilja att Agne Hansson förklarade varför den borgerliga majoriteten inte kunde ställa sig bakom förslaget. Vi har fått information om att förslaget med stor sannolikhet kommer att genomföras med största hast om det inte blir någon dispens. Det betyder att pengarna går åt ändå. Varför skulle man då inte i stället i lugn och ro och tillsammans med de boende i områdena genomföra detta på ett sätt som är bra och som ändå inte kostar mer pengar?

Från Vänsterpartiets sida har vi också krävt att investeringsbidragen återställs till sin tidigare nivå på 9,3 %. Jag har också i fråga om detta mycket svårt att förstå varför man sätter in åtgärden att sänka investeringsbidragen just nu. Just nu har vi ju stor byggarbetslöshet, vi har väldigt stora problem att få i gång byggen som behövs. Det är därför nödvändigt att sätta in olika

åtgärder och stimulanser för att bostadsbyggandet inte skall sjunka till katastrofalt låga nivåer.

Jag vill också visa på de motioner Vänsterpartiet har väckt vad gäller ekologiskt byggande. Majoriteten hävdar att boverket jobbar för fullt med de här frågorna och att det därför inte skulle behövas några ytterligare satsningar. Det är riktigt. Vi vet att boverket jobbar med detta, och det är väldigt bra. Men vi tror att det behövs ytterligare stimulanser för att just få i gång ekologiskt byggande och ombyggnader i större områden. Nu sker ju detta byggande i hög grad punktvis och i liten skala.

Jag vill också nämna det förslag Vänsterpartiet har om uppdelning av stora lägenheter. Vi vet i dag att tillgången på bostäder är väldigt ojämnt fördelad, att det finns ensamstående och par som bor i stora villor och stora lägenheter och som, med litet hjälp på traven, gärna skulle byta till en mindre bostad eller dela upp sin lägenhet eller villa för att göra det möjligt för fler att få glädje av den bostaden. Vi tror alltså att de boende kan behöva hjälp med detta. De skall inte själva behöva lägga ner så stora summor på dessa åtgärder, och man borde därför kunna gå den väg vi har föreslagit. Vi vill därför ge detta uppdrag till boverket.

Herr talman! Jag skall sluta med att hänvisa till Vänsterpartiets meningsyttring, där vi har talat om på vilka punkter vi avviker från utskottsmajoriteten och instämmer i reservationer från socialdemokrater. Jag vill också yrka bifall till vår hemställan vad gäller bostadspolitikens övergripande mål och uppdraget till boverket angående stimulanser för ekologiskt byggande.

Anf. 3 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Först vill jag säga att jag håller med Eva Zetterberg om att det är beklagligt att Ny demokrati inte finner bostadspolitiken så viktig att den är värd besväret att närvara här vid behandlingen av huvudbetänkandet om den bostadspolitiska inriktningen.

Eva Zetterberg tog också upp rätten till en bostad, och jag håller också med om att detta är viktigt. Jag vill hänvisa till vad som står i första meningen i regeringsdeklarationen: Bostadspolitiken inriktas på att alla skall ha möjlighet till en bra bostad till ett rimligt pris.

Magnus Persson sade att vi bor i ett bra land med bra bostäder. Det är min förhoppning att vi tillsammans skall kunna lösa de problem vi har på bostadsmarknaden på ett sådant sätt att vi kan fortsätta att hålla en bra och hög bostadsstandard i det här landet. Bostaden är av utomordentligt stort värde för den enskilda människan, för tryggheten och för människans möjligheter att fungera och utvecklas väl i samhället.

Men bostadsmarknaden har problem, för närvarande främst två. Vi har för det första besvärande höga kostnader både för de boende och för statskassan. För det andra har vi en obalans i byggandet. Från en mycket hög nyproduktion av bostäder och kontorslokaler under 1990 och 1991 sjunker nu nybyggandet mycket kraftigt, samtidigt som antalet tomma lägenheter ökar.

Ett minskat byggande medför inte enbart problem. Det ger också möjligheter att fördjupa miljöambitionerna inom bygg- och bostadsområdet. Det

finns tid att planera och experimentera fram miljövänliga byggen och områden. Kapaciteten för underhåll och reparationer ökar.

Ombyggnadsverksamheten ökar nu också mycket snabbt, och det är bra. Under år 1991 beviljades preliminärt beslut om bostadslån för ombyggnad av 69 000 lägenheter, vilket är den högsta nivån någonsin i det här landet. Detta är bl.a. en följd av de beslut som fattades av riksdagen på förslag av den nuvarande regeringen under december månad förra året.

För den här debatten är det kanske mer intressant hur de här problemen skall kunna lösas än vem som är orsaken till problemen. Jag skulle naturligtvis mycket enkelt kunna hänvisa till den politik som har lett fram till problemen. Den politiken har inte vi utan en tidigare regering haft ansvaret för. Jag tror inte som Magnus Persson att allt detta är den nuvarande regeringens fel. Magnus Persson blir ju inte trovärdig när han påstår att vi nu snabbt är på väg tillbaka till Lubbe Nordströms tid.

Kanske är det intressantare att studera hur de olika partierna föreslår att vi skall lösa de problem vi har framför oss. Det är väldigt svårt att se en konsekvent linje i de socialdemokratiska förslagen i betänkandet. Den socialdemokratiska bostadspolitiken präglas just nu av stor vilsenhet och är full av motsägelser.

Vad vill Socialdemokraterna egentligen åstadkomma med sina alternativa förslag inom bostadspolitiken? De problem de vill åtgärda skulle ju inte alls få någon lösning med de här förslagen, tvärtom skulle problemen på svensk bostadsmarknad förvärras. Det är tydligt att Socialdemokraterna inte riktigt vet hur de skall komma bort från den återvändsgränd av dramatiskt stigande kostnader som deras egen regeringspolitik har inneburit för boendet och som medfört att vi under de senaste åren har fjärmat oss från de uppsatta målen för bostadspolitiken.

Å ena sidan vill Socialdemokraterna slå vakt om en social bostadspolitik, och man säger att målet för den sociala bostadspolitiken är lika viktigt i dag som tidigare, medan medlen för att nå målet måste förändras och anpassas till den aktuella situationen och de problem som finns att lösa. Det är lätt att hålla med om det, det gör jag också.

Å andra sidan kommer Socialdemokraterna tillbaka med samma förslag om detaljreglering och bostadsbyråkrati, som så kraftigt har bidragit till att vi har kommit in i denna återvändsgränd med ökade kostnader och försämrad trygghet för de boende.

Å ena sidan anklagar Socialdemokraterna regeringen för att kraftigt dra ned bostadssubventionerna, samtidigt som de å andra sidan föreslår ännu större neddragningar av räntebidrag och kostnadsökningar för de boende genom att införa räntelån.

Å ena sida vill Socialdemokraterna satsa mer på ombyggnadsverksamhet, samtidigt som de å andra sidan vill ha räntelånen kvar, som är ett direkt hot mot ombyggnadsverksamheten.

Å ena sidan säger Socialdemokraterna sig vilja stimulera byggande och ombyggnad av kommunala lokaler, samtidigt som de å andra sidan vill ersätta de kommunala räntebidragen till äldreboende med räntelån, vilket innebär en gigantisk kostnadsöverföring från staten till kommunerna. Hur

skall kommunerna kunna bygga äldrebostäder med sådana ekonomiska åtaganden såsom den kommunala ekonomin nu ser ut?

Å ena sidan begär Socialdemokraterna ett uttalande av riksdagen om värdet av de allmännyttiga företagen, medan de å andra sidan vill återinföra regler som sätter en tvångströja på allmännyttan, som gör att man där inte kan förvärva och avyttra för att utvecklas och fungera i konkurrens med andra företag på bostadsmarknaden.

Å ena sidan talar Socialdemokraterna vackert om ökad flexibilitet och ökad handikappanpassning i äldreboendet, samtidigt som de vill öka detaljregleringen och därmed försvåra för kommunerna att lokalt anpassa äldreboendet. Vad som är mest förvånande är att socialdemokraterna återigen vill försvåra för kommunerna att behålla ålderdomshemmen. Det är en fråga som vi, visserligen med motvilja från Socialdemokraterna, kunde rädda hem för några år sedan.

Var finns egentligen de samlade förslag som skulle kunna rädda byggandet, byggsysselsättningen och den nuvarande situationen på byggmarknaden, som ni har anklagat Centern och regeringen för att förvärra?

Hur skall kommunerna i denna svåra kommunalekonomiska situation kunna bygga äldrebostäder om huvuddelen av räntebidragen över en natt försvinner och övergår i lån?

Hur skall ombyggande komma i gång om samma räntebidrag över en natt ersätts av lån till räntan? Hur skall fastighetsägarna förmås att satsa på ombyggande, när de vet att det inte blir möjligt att belåna fastigheterna i framtiden när skulden växer i takt med ränteskulden för ombyggnaden?

Med en sådan motsägelsefull, trevande och därmed suddig egen politik går det inte, Magnus Persson, att anklaga andra partier för inkonsekvens i politiken.

I betänkandet, som är huvudbetänkande, finns 30 reservationer. 23 av dem står Socialdemokraterna för. Under de socialdemokratiska regeringsåren låg antalet reservationer i huvudbetänkandet runt 120. Det har nu skett en reduktion med tre fjärdedelar. Det visar att Socialdemokraterna försöker göra stort väsen av en omorientering i bostadspolitiken, men i det tysta accepterar och inser de att en ändring i linje med vad som nu föreslås är nödvändig.

Jag har tagit fasta på att Magnus Persson är beredd at ta ansvar, och jag skall också så mycket jag kan medverka till att hitta breda lösningar för att utveckla bostadspolitiken även i framtiden.

Förslagen i budgetpropositionen, som i sina huvuddrag tillstyrks av utskottet, går ut på att för det första få ned kostnaderna i byggandet och boendet och för det andra anpassa byggandet till en nivå, omfattning och jämnhet som motsvaras av behov och förutsättningar samhällsekonomiskt och bostadspolitiskt.

Medlen är förenklingar, besparingar för att klara låg ränta och låg inflation, som är mer avgörande för bostadssektorns kostnader än något annat, och en inriktning mot mer ombyggande och ökat äldreboende när behovet av nybyggnad av bostäder avtar.

Med anledning av förslagen i budgetpropositionen gör utskottet två tillkännagivanden till regeringen. Dessutom tas ett utskottsinitiativ.

De s.k. förköpslånen avvecklas inte i den takt som regeringen föreslog. De som redan har dessa lån får behålla dem så som var avsett när de togs. Nya lån får också beviljas för år 1992. Det är tillfredsställande att det har gått att samla ett enigt utskott bakom en sådan lösning som är till gagn för att bevara våra mest utsatta skärgårdsområden och för att hindra att fastboendet minskar och ersätts av ett ökat fritidsboende.

Med initiativrättens hjälp föreslår utskottet att tidpunkten för igångsättning av låntagarbyggda egnahem för att få det högre investeringsbidraget flyttas fram till den 30 juni. Det gäller alla som ansökt om lån före den 31 december 1991. Därmed undanröjs vissa administrativa problem, och en onödig nedgång i byggandet förhindras.

Det andra tillkännagivandet innebär att dispens för sista tidpunkten för ansökan om utbetalning av förnyelsebidrag skall kunna lämnas i särskilda fall. I den delen har en majoritet utan regeringspartierna skapats. Det är i grunden en praktisk fråga. Den är inte stor, men vi har valt att följa upp regeringens förslag i propositionen, och därför finns det en reservation från regeringspartierna på denna punkt.

Jag har inledningsvis samlat karakteriserat förslagen i de olika socialdemokratiska reservationerna. Låt mig enbart kommentera några reservationer som Magnus Persson kommenterade och några förslag som han berörde i sitt anförande. Jag tänker inte kommentera Danells förslag, eftersom det senare under våren kommer till riksdagen. Det blir då tillfälle att diskutera detta. Jag tänker inte heller beröra bosparandet, som Magnus Persson tog upp, eftersom det även på den punkten efter ett utredningsarbete kommer att läggas fram ett förslag till stimulerat bosparande som vi får tillfälle att diskutera då.

Däremot vill jag kommentera reservation 6, enligt vilken Socialdemokraterna vill att riksdagen skall göra ett uttalande om allmännyttans värde och att en total utförsäljning undviks. Men inga konkreta förslag framläggs. Min fråga är: Skall lex Malmö återinföras eller vad menar Socialdemokraterna? Ett riksdagsuttalande i sig stärker och utvecklar inte allmännyttan på något sätt. Jag ser inte heller allmännyttans utförsäljning som något självändamål, men om man skall utveckla allmännyttan måste den ha möjlighet att avyttra för att få pengar för att bygga nytt och utveckla på andra områden.

Magnus Persson tog även upp handikappanpassningen. Detta kan man läsa om i reservation 12. Det kan vi alla skriva under på hur viktigt det är. Men några konkreta åtgärder för att förbättra för de handikappade och sjuka föreslås inte. Vad har Socialdemokraterna för åtgärder att föreslå för att göra handikappanpassningen bättre? Ett tillkännagivande av välkända självklarheter förbättrar inte situationen för de handikappade i boendet.

Så några ord om den s.k. byggutmaningen, som tas upp i reservation nr 13 och som man vill gå vidare med. Ja, den är på intet sätt stoppad. Ingen har hindrat, och kan heller inte hindra, boverket att fortsätta med byggutmaningen. Och ännu bättre är det om det här förenklingstänkandet kommer in i det regelbundna produktionsarbetet. Därför tycker jag inte att den här aktuella frågan är motiverad. Vi har inte på något sätt lagt frågan om byggutmaningen på is. Men vi tänker inte heller ge direktiv, utan här måste det vara en utveckling som spontant går vidare.

Vad är egentligen syftet med dessa typer av förslag? Man begär ju uttalanden utan att ha några förslag till konkreta åtgärder. Gör man så här därför att man inför den allmänna opinionen vill framstå som mera offensiv än regeringen, trots att man i själva verket inte är det? Eller försöker man möjligen reparera efter gamla försyndelser under regeringstiden? Socialdemokraterna har ju yrkat avslag på en mängd förslag med samma inriktning som tidigare centerförslag. Denna form av agerande ligger, tycker jag, mera i linje med uttrycket att vilja men inte kunna.

I reservation nr 25 kritiserar Socialdemokraterna avvecklingen av tilläggslånen. Eva Zetterberg var också inne på den frågan. Man hänvisar till en rad skrivelser som kommit in till utskottet.

Miljonprogramsområdena med hus yngre än 30 år är ett stort problem. Därom råder inget tvivel. Det finns i det här sammanhanget anledning att göra ett förtydligande. Huvuddelen av tillämpningsområdet för tilläggslånen togs bort redan av den förra regeringen. Det är således inte på grund av den nuvarande regeringens förslag som den stora ombyggnadsverksamheten beträffande bostäder yngre än 30 år i miljonprogramsområdena har stoppats – väl att märka!

Sedan något om SPAB. Jag vill verkligen understryka det som Magnus Persson sade här, nämligen att de anställda hos SPAB gör ett utomordentligt fint jobb. Det är en mycket kreditvärdig bank som sköter sin uppgift på kreditmarknaden utomordentligt bra.

Utskottet avstyrker enhälligt en moderatmotion med förslag om att SPAB, Sveriges Bostadsfinansierings AB, skall privatiseras. Det vore mycket oklokt att ändra nuvarande ägarförhållanden i SPAB. SPAB behövs med sin nuvarande ägarform för att tillgodose behovet av mångfald och konkurrens på kreditmarknaden. Det vill jag gärna framhålla. Socialdemokraterna vill, säger man i reservation nr 15 och det berör motiveringen – i sak är vi inte oense – ha en ännu starkare skrivning om ett avslag. Jag tycker att det är en onödig oro som reservanterna försöker så i den här frågan. Utöver vad jag själv nyss här anfört har det även från regeringshåll framhållits, bl.a. av finansministern, att några ändringar av ägarförhållandena i SPAB inte är aktuella. Jag tror således att jag kan lugna Magnus Persson på den punkten.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer med undantag av reservation nr 27, som jag härmed yrkar bifall till.

Anf. 4 MAGNUS PERSSON (s) replik:

Herr talman! Först vill jag säga till Agne Hansson att jag inte tror att vi kommer att få samma samhälle som Lubbe Nordströms. Det var ju en mardrömsfylld vardag som på den tiden mötte människorna.

Jag är dock rädd för att det blir förslumning och att därmed vissa bostadsområden i vårt land kommer att vara långt ifrån anständiga. På den punkten är vi kanske överens.

Agne Hansson sade att det före valet fanns, om jag minns rätt, 120 reservationer från olika partier. Ja, Centern är överkörd av Moderaterna när det gäller den förda bostadspolitiken. Det är en tragisk utveckling vi möter. Där-

för är nog svaret ganska givet: Enigheten har manglats i långbänk bakom regeringens förhängen. Sedan kommer det dunkla skrivningar.

Agne Hansson vill inte kommentera Georg Danells förslag särskilt mycket, och det kan jag ha respekt för. Men jag hoppas att det inte innebär att man bara sväljer och accepterar. Vi accepterar inte den princip som Georg Danell har spikat.

När jag lyssnade på Agne Hansson undrade jag hur han skulle kommentera de 3,4 miljarder som regeringspartierna nu drar in. Jag undrade vad Agne Hansson skulle säga med anledning av det jag sade i mitt första inlägg.

Den 27 september 1990 sade Agne Hansson i Uddevalla att målet för Centerns bostadspolitik är att få ner hyran med 30 %.

Erling Bager sade den 2 september i Falköpingstidningarna: Med vår politik räknar vi med besparingar på ca 50 000 per lägenhet. Han hade träffat både byggmästare och byggjobbare som sagt att det kunde bli dubbelt så mycket.

Calle Bildt har sagt att det skall bli billigare.

Herr talman! Det vidriga är att man nu handlar stick i stäv mot vad man sagt.

Sedan tycker jag att man bör följa upp den s.k. byggutmaningen på ett eller annat sätt. Vi sätter inte tvångströja på allmännyttan, Agne Hansson! Men vi är djupt oroade, i likhet med vad man är hos SPAB. Ni skriver ju att privatiseringsdiskussioner pågår i regeringskansliet – Anne Wibble får tycka vad hon vill, men det är i alla fall vad ni säger i betänkandet.

Anf. 5 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Magnus Persson säger att Centern är överkörd i de bostadspolitiska frågorna. Det är klart att jag bestrider detta påstående. Jag kan visa på konkreta förslag även i detta betänkande. Vi har t.o.m. ändrat förslag i centerpartistisk riktning i utskotten.

Magnus Persson envisas med att kommentera Georg Danell. Jag kan säga att vi senare kommer att beröra de sakerna. När det gäller hans teknik med enhetssubvention, bassubvention och prioritering till normalbostad vill jag påpeka att det rör sig om krav som vi i Centern under många år har drivit och slagits mycket för.

Indragningarna om 3,4 miljarder är en nödvändighet. För att vi skall klara målsättningen låg ränta och låg inflation är det nödvändigt att minska de offentliga utgifterna. Eftersom bostadssektorn svarar för 54 miljarder av de offentliga utgifterna i dag, måste naturligtvis även bostadssektorn medverka i den politik som är oerhört viktig för boendet. Det gäller alltså att få ner kostnaderna genom låga räntor och låg inflation.

En räntesänkning om 1 % skulle innebära ungefär 300 kr. lägre månadshyra för en trerumslägenhet, samtidigt som statens stöd för boendet skulle minska med mer än 1 miljard kronor. Detta visar i alla fall något hur viktigt det här är.

I valrörelsen sade vi att hyrorna inte får fortsätta att öka. Men jag vet inte med mig att jag har sagt att det kan vara möjligt att sänka hyrorna. I varje fall måste man minska ökningstakten. Vi hänvisade till skattereformen och

möjligheterna att sänka momsen på mat och boende – de två viktigaste nyttigheterna.

Vi har lyckats med det första steget, och vi arbetar vidare för att lyckas även med det andra steget, när man framöver skall prioritera skattesänkningarna. Därmed tycker jag att vi redan har haft framgång med den politik som vi presenterat.

Skall lex Malmö komma tillbaka, Magnus Persson, eller vad menar ni med ert tal om allmännyttan?

Anf. 6 MAGNUS PERSSON (s) replik:

Herr talman! Agne Hansson efterlyste tidigare samverkan. Låt mig säga att vi naturligtvis är beredda till samverkan. Vi vill ha en bostadspolitik där man fördelar kostnaderna över tiden.

Räntelånen förvandlas inte över en natt. Vi har fått stryk i den frågan, men den kvarligger naturligtvis tills vidare. Lagt kort ligger.

Sedan efterlyste Agne Hansson samlade förslag. Vi har i vår socialdemokratiska motion sagt att beställarna, byggarna, redan från ett objekts början borde få veta vilka förutsättningar som gäller i verkligheten, från start till färdigställande. Nu har vi en klantig regering som kommer med olika förslag, vilket innebär att t.ex. HSB halverar sin produktion. Det slår sysselsättningsmässigt på ett mycket olyckligt sätt.

Vi vill också ha 250 milj.kr. mer, och vi vill bygga ut inom ROT-sektorn. Det betyder jobb. Det är de konkreta förslag som vi har. Politik är att vilja, Agne Hansson. Jag hoppas att Centern kommer tillbaka till de bostadssociala målen. Sådana mål har Centern haft under en lång följd av år. Vi har slagit broar. Vi har tillsammans kunnat matcha bostadsfrågorna på ett ganska hyggligt sätt. Jag tycker bara att Agne Hansson nu har kommit i fel sällskap. Kanske kan det näraliggande påsklovet göra att han rätar på ryggen, så att vi när den s.k. tilläggspropositionen kommer kan finna att Centern har kunnat påverka de förslag som jag egentligen hoppas inte kommer. Vilan under någon vecka bör kunna ge litet klarare riktlinjer.

Det faktum att byggjobbarna nu går arbetslösa borde också stämma till eftertanke. Agne Hanssons partibroder Börje Hörnlund är arbetsmarknadsminister. Kombinationen av dessa delar är mycket viktig om vi skall komma någon vart.

Herr talman! Diskussionen om de handikappade visar att det erfarenhetsmässigt är de som ofta kommer i kläm när boendet är i uppenbar fara. Det är det vi menar med den reservationen. Det är ingen tvångströja. Samma sak gäller äldreboendet, Agne Hansson. Vi vill ha en ministandard som säger vad som bör gälla. Sedan får ansvaret delegeras till kommunerna. Det är inget petande i byråkrati.

Jag beklagar än en gång att Ny demokrati lyser med sin frånvaro i dagens bostadspolitiska debatt. Men det visar också vilken vikt man fäster vid boendet. Jag tror att många är besvikna på att de inte är med i den debatt som vi för i dag.

När det gäller den framtida finansieringen av boendet skall vi inte vara främmande för att fastighetsskatten kan ge oss en väg att vandra för att klara

de segregationsproblem som finns mellan nya och gamla områden. Tänk på det under ätandet av påskägg och annat, Agne Hansson!

Anf. 7 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Magnus Persson har inte rätt till någon mer replik i vårt replikskifte, men jag frågar mig hur det blir med hyrorna om de socialdemokratiska förslagen genomförs. 50 % ökning under de senaste tre regeringsåren, 120 % hyreshöjning sedan 1982 är facit. Jag hoppas att vi skall kunna straffa detta facit med den omläggning av bostadspolitiken som nu görs.

Till det måste man också ha klart för sig, Magnus Persson, att era räntelån och ert bostadsfinansieringssystem inte löser problemet med kostnaderna. Det blir en tillfällig lösning i början, men problemet kommer igen i form av högre hyror längre fram. Det är naturligtvis inte bättre. Det är hela tiden en tickande kostnadsbomb, som dessutom pressar inflation och räntor uppåt. Inflation och räntor som det är så viktigt att få ned för att klara boendekostnaderna på sikt. Därför är detta den enda hållbara ekonomiska vägen att vandra.

Man måste, som jag sade tidigare, även inom bostadssektorn vara beredd att avstå just för att garantera tryggheten även i framtiden. Gör man inte det riskerar man att hela finansieringssystemet klappar ihop. Då om någonsin kommer verkligen alla boende att drabbas av högre kostnader. Då är det inte fråga om några få procent, utan då kommer det att bli många som får gå ifrån sina hem.

Inte heller ser jag några förslag till lösningar av arbetslösheten på byggmarknaden, som Magnus Persson tidigare talade om. Jag frågar mig fortfarande varför man först vill ge subventioner till kommunerna, men sedan med den andra handen ta tillbaka väldigt mycket mer genom att i räntelånesystemet lägga över kostnaden från staten till kommunerna. Är man på väg – jag är oroad för det också – att försvåra för kommunerna att bygga bättre och väl anpassade ålderdomshem för framtiden? Jag hoppas inte det. Men jag blir orolig när jag känner igen tidigare förslag som vi nu har fått bort.

Förste vice talmannen anmälde att Magnus Persson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 8 EVA ZETTERBERG (v) replik:

Herr talman! Till Agne Hansson vill jag säga att det är bra om vi är överens om att det är en social bostadspolitik som skall föras. Jag tycker faktiskt att det är oklart i det här betänkandet och i den andemening som den borgerliga regeringen sprider omkring sig huruvida vi är överens om det. Men det är bra att Agne Hansson anser det.

Jag vill också hävda att vi är överens om vikten av att hålla nere inflation och ränta. Det har oerhört stor betydelse för kostnaderna i boendet. Men jag tycker att Agne Hansson gör ett stort misstag när han beskriver oss, och jag antar att han även inkluderar Vänsterpartiets politik, som motsägelsefulla. Vad olika förslag handlar om är att se frågorna på både kort och lång sikt.

På kort sikt anser vi definitivt att man inte kan gå in med så här oerhört

drastiska besparingar och nedskärningar inom boendesektorn. Det är tvärsom här man måste satsa för att rädda jobb, för att rädda byggandet. Det är där våra förslag om att höja tillbaka investeringsbidraget och att sätta in omfattande sysselsättning genom ROT-program kommer in.

Det är naturligtvis bra att ombyggnad av så många som 69 000 lägenheter kom i gång under 1991. Men jag undrar om Agne Hansson tycker att det är tillräckligt. Vi vet ju att det finns tusentals arbetslösa byggarbetare i landet som i dag kostar staten en hel del i arbetslöshetsunderstöd. Vore det inte betydligt bättre att sätta i gång riktiga arbeten där människor med dessa kvalifikationer kan göra behövliga insatser?

Vad gäller ekologiskt byggande och att tänka mer miljömässigt tog Agne Hansson upp att det är den möjlighet man har i dagens byggkris, när många företag inte vill sätta i gång nybyggande. Men varför säger ni då inte ja till vårt förslag om att satsa ytterligare på ekologiskt byggande i flerfamiljshus? Vore inte det en utmärkt idé? I dag finns det bara små öar där man satsar på att bygga ekologiskt.

Vi var helt på det klara med att räntelånesystemet skulle ge minskade subventioner, men det skulle löpa under mycket lång tid och inte göras på detta mycket drastiska sätt. Agne Hansson säger att det ställer väldiga krav på kommunerna och ifrågasätter hur det går ihop med indragningen av bidrag till kommunerna i dag. Men från Vänsterpartiets sida är vi inte intresserade av de här indragningarna. Vi anser att de 7,5 miljarder i indragna bidrag till kommunerna som har diskuterats inte är att föredra. Vi tycker att det är helt andra vägar man skall gå.

Jag förstår att Agne Hansson inte vidare vill kommentera Georg Danells förslag eftersom Centern i andra sammanhang har talat om att man ogillar det. Men det är ändå det förslag som diskuteras i dag. Inom Vänsterpartiet tycker vi att det vore oerhört beklagligt om förslaget genomfördes.

Anf. 9 AGNE HANSSON (c) replik:

Jag kan i och för sig gärna återupprepa vad som står i regeringsdeklarationen när det gäller bostadspolitiken, men jag skall inte förlänga debatten med det. Jag hänvisar till den debatt vi har när det gäller målen för bostadspolitiken.

Eva Zetterberg säger att man inte vill gå så fort fram när det gäller besparingar och att syftet med räntelånen är att hålla kostnaderna nere och skjuta dem framför sig. Men problemet med räntelånen är ju, förutom vad jag här har berört, att de är helt omöjliga att sätta i sjön just nu, oavsett regering. De enormt höga realräntor som vi har här i landet – de har aldrig tidigare varit så höga – innebär oerhört stora kostnader både för hushållen och för statsmakterna. På fem år skulle man inte få någon besparing, utan ökade kostnader, om de fallskärmar som ligger i Socialdemokraternas och Vänsterpartiets förslag skulle vecklas ut. Inte heller på den punkten, Eva Zetterberg, är räntelånen att rekommendera. De ger inte den effekt som ni tror. Jag har flera gånger givit uttryck för uppfattningen att det är viktigt att man inte går för snabbt fram när man förändrar i systemen. Men det är ändå viktigt att man går framåt eftersom den sköra samhällsekonomin annars kan

vackla, och vi vet ju hur det då går med räntorna; det har vi sett på andra håll. Det är inte till fördel för de boende.

Om det är tillräckligt med den ombyggnadsverksamhet som är beviljad – det är den högsta någonsin i det här landet – kan man ha olika uppfattningar om. Jag skulle gärna se att man kunde öka den ytterligare. Jag är förvånad att den inte ökar mer. Huvudförslagen för ROT-programmet finns ju fortfarande kvar här i landet.

Anf. 10 EVA ZETTERBERG (v) replik:

Jag tror att vi är överens när det gäller betydelsen av att få ned räntan. Men jag tror ändå att det föreslagna systemet skulle kunna fungera eftersom det är tänkt att vara över en mycket lång period; det rör sig om minst 20 år som systemet skulle fungera. Därför tycker jag att den tillfälliga ränteuppgång som vi har just nu inte skall få avstyra ett i och för sig bra förslag. Jag vill påminna Agne Hansson om att det har kommit signaler från bl.a. Bengt Westerberg, som ju är företrädare för regeringen. Han har uttalat stor sympati och sagt att han tror att det är något i den här stilen som kommer. Jag måste säga att jag blev oerhört förvånad när Georg Danell kom med sina förslag. Där fanns ingenting av samstämmighet med Bengt Westerberg.

Agne Hansson och Centerpartiet vill inte gå för snabbt fram. Men är det inte just det man gör i dag? Varför tycker då inte Agne Hansson med Centerpartiet och den borgerliga majoriteten att man kan ha kvar i stort sett det system vi har i dag tills vi har ett genomtänkt nytt förslag? Hade inte det varit betydligt bättre?

Vad gäller ombyggnadsverksamheten är det bra att Agne Hansson också är intresserad av att stimulera till fler jobb. Jag hoppas att Agne Hansson fortsätter diskussionen med Börje Hörnlund för att få till stånd mer arbete inom ROT-sektorn. Det är precis det vi behöver. Varje byggnadsarbetare som i dag går arbetslös är ett slöseri för samhället. Dessutom innebär det ju en destruktiv tillvaro. Jag tror att det är viktigt att man sätter in alla åtgärder för att tillvarata kunniga utbildade personer inom byggområdet.

Anf. 11 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Tiden räckte inte i den förra repliken till att besvara frågan från Ewa Zetterberg om miljö och satsningar på boendemiljön. Jag vill gärna svara på de frågor jag får.

Jag tycker också att detta är viktigt. Men jag förstår egentligen inte varför man är så orolig. I boverket är man observant på detta och där driver man frågorna vidare. Det är motivet till varför man inte har tillstyrkt den motion som Eva Zetterberg har lagt. Jag tror att arbetet kommer att gå vidare. Det är nödvändigt och det är viktigt.

När vi diskuterar frågan om att gå snabbt fram gäller det dels de besparingar i beståndet som vi diskuterar i betänkandet och som rör de 3,4 miljarder som det handlar om på helår, dels nyproduktionen. Den debatten får vi väl ta när vi ser vilket regeringens förslag blir efter Georg Danells utredningsförslag när det gäller den framtida produktionen. Jag tror att det är viktigt att man går försiktigt fram i båda fallen.

När det gäller den fråga vi behandlar i dag anser jag att man kan klara det

beting som har lagts på bostadssektorn. Men det är naturligtvis viktigt att man inte tar i alltför drastiskt när man går vidare. Det har Georg Danell också betonat i sin utredning när det gäller beståndet.

När det gäller ombyggnadsverksamheten hoppas jag, som sagt, att den kommer i gång ännu mer än vad ansökningarna och besluten om lån visar. Jag har förhoppningar om det eftersom de regler som styr det ROT-program som lades fram 1983 finns kvar, med några undantag.

Jag tror att man måste komma bort från tanken att det, så fort man styr över från nybyggnad till ombyggnad etc., skulle vara fråga om att plussa på subventioner i ett redan existerande subventionssystem. Man måste hitta andra mekanismer som gör att marknaden själv och de som äger fastigheterna kan agera mer fritt, ha valfrihet och satsa när det är lönsamt. Det är det som ligger bakom den idé regeringen så småningom kommer att föreslå riksdagen, nämligen att man skall få göra fondavsättningar till reparationer och ombyggnad. Det ger fastighetsägarna möjlighet att rusta och bygga om sina lokaler under lågkonjunktur, när det är som mest lönsamt. Därmed tror jag att man löser en hel del av problemen.

Förste vice talmannen anmälde att Eva Zetterberg anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 12 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Jag kommer från den del av landet som vi bohuslänningar brukar kalla Sveriges framsida. Det finns en del baksidor med att bo på den framsidan. Jag tänker då på de attraktiva kustsamhällen som finns, inte minst utefter västkusten. Många rika människor har kunnat köpa upp de fastigheter som finns i kustsamhällena. Detta har lett till att många hus står obebodda en stor del av året. Därmed utarmas den service som de fast boende har haft: butiker får slå igen osv. Detta har varit ett omdiskuterat problem i många år. Man har försökt pröva olika lösningar och man har gjort utredningar. Vi bohuslänningar skulle naturligtvis önska att man hade haft en förvärvslag där man kunde pröva olika typer av förvärv. Då skulle de människor som vill bo hela året i de här samhällena för att upprätthålla servicen kunna få del av fastigheterna.

Tyvärr får vi konstatera att det inte är någon framkomlig väg, eftersom det inte finns en majoritet för det i riksdagen. Man har ändå försökt göra det möjligt för människor att bo kvar i dessa samhällen genom att de fått s.k. förköpslån till lägre ränta för sina köp. Detta har byggt på att kommunen har kunnat förköpa fastigheten. Sedan har man gått in med räntebidrag, motsvarande det s.k. tomt- och grundberedningsbeloppet för att inte minst barnfamiljerna skall kunna köpa hus som blir lediga till försäljning.

Jag är naturligtvis glad att ett enigt utskott står bakom förslaget att dessa lån skall finnas kvar. Nu skrivs det i betänkandet att det här skall kunna lämnas tills vidare, men samtidigt står det att det skall få gälla för 1992. Regeringen ville ju ta bort dessa den 1 januari 1992, men nu ändrar vi på det i riksdagen.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Agne Hansson med utgångspunkt i att vi haft gemensamma intressen. Inte minst har Centerpartiets företrädare i en

del kommuner i Bohuslän drivit frågan att behålla dessa lån. Är Agne Hansson och Centerpartiet beredda att se till att det blir möjligt till förmånliga lån även efter 1992? Problemen kommer naturligtvis att kvarstå även efter det här året. Skulle vi gemensamt kunna utforma en politik, som leder fram till att dessa samhällen inte dör ut, att människor skall kunna köpa fastigheter och få förmånliga lån?

Anf. 13 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Först vill jag uttala samma tillfredsställelse som Lennart Nilsson över att det har varit möjligt att komma dithän där vi nu är med förköpslånen. Frågan sträcker sig kanske längre tillbaka i tiden än vad Lennart Nilsson tänkte sig. Redan förra året skulle man enligt ett förslag från den tidigare regeringen avveckla förvärvslånen för dem som redan hade fått lån under en treårsperiod. Till detta kom den nuvarande regeringens förslag att befintliga lån skulle avvecklas, inte på tre år utan på ett år, samtidigt som nya lån skulle stoppas.

Utskottet föreslår nu att de som har fått förvärvslån beviljade får behålla dem hela den tid som var avsett när beslut om lånen fattades. Dessutom skall nya tillkommande lån kunna beviljas under 1992. Det är vad utskottet säger i sitt betänkande i dag.

Jag hoppas att det under det här året skall vara möjligt för oss att hitta lösningar för att kunna värna fastboendet i dessa områden, som är så utsatta. Men problemet är inte helt enkelt. Både den förra regeringen och den nuvarande regeringen har varit på väg att ta bort dessa lån. Men jag hoppas att Lennart Nilsson och jag nu kan fortsätta att arbeta för att kunna hitta en vettig lösning, antingen lagstiftningsvägen eller finansiellt.

Anf. 14 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Jag noterar med tillfredsställelse att om Agne Hansson kan klara sitt parti för framtiden, tror jag att jag kan klara mitt. Det handlar om viktiga ting för de människor som det berör, inte om några stora pengar. Jag hoppas att Centern och Socialdemokraterna skall kunna hitta en lösning för framtiden som innebär att man på ett eller annat sätt kan lösa de problem som dessa lån har varit avsedda att avhjälpa.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 6 §.)

6 § Vissa frågor om hyreslagstiftningen m.m.

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande
1991/92:BoU15 Vissa frågor om hyreslagstiftningen m.m.

Anf. 15 LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Frågan om hyreslagstiftningen är en viktig fråga för alla människor som vill ha en bra bostad. Vi ser nu med oro på vissa uttalanden,

där det framgår att man försökt föra in det hela på en väg som leder bort från hyresgästernas starka ställning i sitt boende.

Vi kan konstatera att hyreslagskommitténs arbete har avvecklats – man behandlar inte de frågor som är viktiga för att stärka hyresgästernas ställning. Så sent som i dagens Morgoneko kunde man höra minister Reidunn Laurén göra ett uttalande kring en diskussion som hade förevarit. Hon sade att det inte alls är säkert att bruksvärdessystemet kommer att finnas kvar i framtiden. Reportern frågade om inte det innebär att man kommer att införa marknadshyror. Ja, det kan man säga, svarade ministern.

På område efter område leder den borgerliga politiken till ofrihet. Man talar ibland om valfrihet, men det leder till ofrihet för de människor för vilkas boende det är helt nödvändigt att det finns en stark lagstiftning som stärker inte minst deras besittningsskydd.

Vi socialdemokrater har i några reservationer anfört att vi vill slå vakt om bruksvärdessystemet. Nu är det föremål för en utvärdering. Med oro läser man de uttalanden som görs från ministerhåll och som leder bort från hyresgästernas starka ställning och det bruksvärdessystem som vi har i dag. Det stämmer överens med de farhågor som vi hade inte minst i valrörelsen. Från Centerpartiets sida och även från Moderaternas sade man: Nej, vi skall inte införa några marknadshyror, vi skall slå vakt om de system som finns.

Det är bara att konstatera, att för varje gång som det läggs fram en proposition i riksdagen som handlar om hyreslagstiftningen, leder det bort från de system som vi så ofta har varit överens om, i varje fall i de stora partierna bortsett från Moderaterna, som naturligtvis vill företräda dem som har hand om fastigheterna och dem som har pengar. Men de har inte slagit vakt om dem som är svaga i dessa sammanhang. Och de svaga grupperna när det gäller boendet är hyresgästerna. Därför behövs en stark lagstiftning på det här området som inte försämrar hyresgästernas besittningsskydd utan tvärtom stärker det på olika sätt.

Vi vill utveckla besittningsskyddet inte minst för lokalhyresgäster. Vi har haft en lagstiftning på det här området under tre år. Tidigare har man sagt inte minst från Centerpartiets sida att det borde göras en utvärdering. Det har nu gått tre år, och vi bedömer situationen som sådan att det nu finns en del underlag för att göra en utvärdering. Tyvärr måste vi konstatera att inte ens där vill Centern vara med och göra en sådan utvärdering för att se om det finns olika områden i fråga om lokalhyror som behöver förbättras.

Det hela är naturligtvis tragiskt. Allt som nu handlar om lagstiftning på det här området leder bort från det som vi har slagit vakt om i vårt samhälle. Därför finns det anledning att utgå från att den politik som kommer att bedrivas – om jag har tolkat statsråden rätt – kommer att leda bort från bruksvärdessystemet, och den kommer att leda till marknadshyror och till att många människor, inte minst i Stockholms innerstads attraktiva områden, många gamla människor, tvingas att flytta därifrån därför att marknaden kommer att råda. Det leder fram till att hyrorna trissas upp i dessa attraktiva områden. Då är det helt enkelt marknaden och plånboken som styr.

Det är ju det som vi har varit så oroliga för, att det skall bli så. Därför måste vi slå vakt om bruksvärdessystemet.

Inom bruksvärdessystemets ram finns det naturligtvis möjligheter att se

på olika faktorer, vilket man också har gjort när hyresgäströrelsen har förhandlat med fastighetsägarna om olika saker, lägesfaktorer och annat. Vi Socialdemokrater vill slå vakt om det här systemet, och därför vill vi ju inte minska hyresgästernas möjligheter. Tvärtom bör skyddet för de svaga stärkas, och de svaga i det här sammanhanget är ju inte fastighetsägarna – de har alltid klarat sig. Hyresgästernas ställning måste stärkas.

Herr talman! Med det anförda ställer jag mig bakom samtliga reservationer som jag har berört, men jag yrkar bifall endast till reservationerna 1 och 4, som är fogade till detta betänkande.

Anf. 16 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Den borgerliga regeringen och borgerliga partier i allmänhet brukar tala mycket om valfrihet och om hur man skall stärka den enskilda människans ställning. Det ställer nog sig de flesta av oss bakom, vilket också Vänsterpartiet definitivt gör. När det sedan kommer till frågan om hur valfriheten och den enskilda människans ställning skall stärkas brukar vi ha väldigt olika uppfattningar.

Just hyreslagstiftningen är ett väldigt tydligt exempel på detta. Vi i Vänsterpartiet och Socialdemokraterna har genom olika motioner velat stärka den enskilde hyresgästens ställning för att värna om den egna bostaden. Men det säger den borgerliga majoriteten tvärt nej till.

Av utskottsbetänkandet framgår det: "Det är naturligt att målsättningen för ett fördjupat boendeinflytande fastläggs av de som är berörda. Enligt utskottets mening finns det med hänvisning till vad som nu anförts och med hänsyn till pågående överväganden inte anledning för riksdagen att ge regeringen till känna önskvärdheten av åtgärder för att stärka hyresgästernas ställning." Detta är precis att tala emot en förstärkning av hyresgästernas ställning samt en ökning av valfriheten och möjligheterna för den enskilde hyresgästen. Jag har därför väldigt svårt att se talet om ökad valfrihet som annat än allmänna uttalanden och schabloner, som används inom politiken från de borgerliga partiernas sida.

I detta betänkande tas frågor om bruksvärdessystemet upp. Man hänvisar till hyreslagskommittén och den utvärdering som skall vara klar till sommaren. Vi i Vänsterpartiet är helt klara över att det finns många rätt stora brister i bruksvärdessystemet. Enskilda hyresgäster som inte har en stark förhandlingspart bakom sig kan komma i kläm. Om den enskilde hyresgästen för sitt ärende vidare till hyresnämnden är möjligheterna att driva saken vidare rätt små. Det finns i dag ingenting som den enskilde hyresgästen kan göra för att förmå hyresvärden att lämna uppgifter om likvärdiga lägenheter etc. Det finns en rad sådana exempel som visar hur bristfälligt bruksvärdessystemet är.

Vad leder då detta till för slutsatser? Jo, för min och Vänsterpartiets del leder det till att bruksvärdessystemet måste förstärkas och till att man bör se efter vilka ytterligare krav som kan ställas för att den enskilde hyresgästen tillsammans med hyresgästorganisationen, tillsammans med andra eller alldeles på egen hand skall kunna driva sin sak och kräva att hyresvärden mobiliserar och lägger fram bevis för hur likvärdiga lägenheter bedöms. Men det här betänkandet ger uttryck för raka motsatsen.

I det som jag har tagit del av från hyreslagskommitténs betänkande talas det inte någonting om hur man skall kunna stärka den enskilde hyresgästens ställning.

En annan viktig punkt som tas upp i betänkandet är frågan om bostadsanvisningslagen. De borgerliga partierna anser det över huvud taget inte vara nödvändigt vare sig med en bostadsanvisningslag eller med bostadsförmedlingar runt om i landets kommuner. Vi tycker att det är bra att det finns en bostadsanvisningslag, men att också den är för svag. Det är viktigt att bostadsanvisningslagen förstärks. Man skall kunna kräva att varje kommun har en bostadsförmedling. I små kommuner kan ju bostadsförmedlingen vara väldigt anspråkslös eller skötas av en nämnd som har andra uppgifter. Men det skall vara obligatoriskt att det skall finnas en bostadsförmedling i varje kommun.

Särskilt vi som bor i Stockholm vet hur viktigt kravet på en bostadsförmedling är. I dag föreslår man att bostadsförmedlingen i landets största kommun skall läggas ner och verksamheten skall tas över av privata fastighetsägare. Därför framstår kravet på att förstärka bostadsanvisningslagen som ännu viktigare än tidigare, då vi avgav vår motion.

Herr talman! Jag vill hänvisa till min meningsyttring som är fogad till detta betänkande. Jag yrkar också bifall till reservation 1 och till min meningsyttring i vad gäller bostadsanvisningslagen.

Anf. 17 BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Det betänkande som vi nu diskuterar har rubriken Vissa frågor om hyreslagstiftningen m.m. Det låter inte så spännande, men om man tänker efter är vi alla i stort sett berörda av hyreslagstiftningen.

Det är därför viktigt att vi har en lagstiftning som är så lättillgänglig som möjligt. Nu gällande hyreslag har sitt ursprung i lagen om nyttjanderätt till fast egendom. Den lagen kom till redan 1907. Hyresbestämmelserna har därefter ändrats vid olika tillfällen. De många ändringarna har minskat hyreslagens överskådlighet. De nuvarande bestämmelserna i hyreslagen är både krångliga och svåröverskådliga. Även många fackmän upplever den nu gällande hyreslagen som svårtillgänglig.

Det innebär att nuvarande hyreslag inte tillgodoser de krav som kan ställas på modern lagstiftning. Riksdagens lagutskott framhöll under 1983/84 års riksmöte att hyresbestämmelserna var komplicerade och svåröverskådliga. Så småningom tillsatte den dåvarande socialdemokratiska regeringen en parlamentarisk utredning. I november 1989 utsåg regeringen fyra riksdagsledamöter med ett justitieråd som ordförande att ingå i kommittén. Kommittén antog namnet 1989 års hyreslagskommitté. Till kommittén knöts ett antal experter.

Kommitténs uppgift var att se över hyreslagstiftningen. Utöver att komma med förslag till ändringar i hyreslagen ingick också att göra en språklig översyn av hyreslagen. Dessutom ingick i direktiven att utreda vissa frågor inom annan hyresrättslig lagstiftning, främst hyresförhandlingslagen och bostadsförvaltningslagen.

Kommittén valde att först behandla frågor som berör hyreslagen och den

språkliga översynen av lagen. I november 1991 lämnade 1989 års hyreslagskommitté sitt betänkande Ny hyreslag.

Betänkandet kännetecknas av ett stort samförstånd mellan i kommittén ingående ledamöter. Det fanns en stor vilja hos ledamöterna att söka samförståndslösningar. Det tror jag att Hans Göran Franck som liksom jag också ingick som ledamot i kommittén kan intyga.

Eftersom flera av Socialdemokraternas reservationer till detta betänkande visar stora likheter med vad som 1989 års hyreslagstiftningskommitté i stor enighet har föreslagit, vill jag beröra några av kommitténs förslag.

Kommittén föreslår omfattande ändringar i nu gällande bestämmelser om förverkande av hyresrätten till en bostadslägenhet vid bristande hyresbetalning. Vi anser att nuvarande bestämmelser är för stränga och därför bör ändras. Genom kommitténs förslag minskas antalet avhysningar. Vi föreslår också ett bättre skydd för lokalhyresgäster i fråga om hyra av lokaler.

Kommittén tar också upp störningar i boendet. En viktig tanke i kommitténs förslag är att ta vara på möjligheter att lösa störningsproblem på annat sätt än genom avhysning. Men vi föreslår också en särskild regel för mycket grava störningsfall.

När det gäller bostadshyresgästens bytesrätt föreslår vi att treårsspärren slopas. Det innebär att den nuvarande begränsningen av bytesrätten bortfaller för bostadshyresgäster som fått lägenheten genom byte och innehaft den mindre än tre år. Vi föreslår också en slopning av lagregeln om att den nya bostadshyresgästen vid ett lägenhetsbyte är ansvarig för gamla skulder. Det var några exempel på förslag till ändringar i hyreslagen.

Eftersom hyreslagen är en lag som är av stort intresse för gemene man, har kommitténs strävan varit att göra hyreslagen så lättillgänglig som möjligt. Men ämnets svårighetsgrad har satt mycket bestämda gränser för lättillgängligheten. Komplicerade sakliga sammanhang kan inte förenklas mer än till en viss gräns.

Nu är betänkandet ute på remiss. Remisstiden går ut den 25 maj.

Det talades nyss om bruksvärdessystemet. Statens institut för byggnadsforskning har i uppdrag att se över bruksvärdessystemet. Arbetet bedrivs med målsättningen att översynen skall vara färdig senast den 1 juli 1992.

I ett interpellationssvar den 19 mars 1992 sade det ansvariga statsrådet att hon ville invänta och se resultatet av utvärderingen av bruksvärdessystemet. Statsrådet sade också: "Jag kan lugna såväl Magnus Persson som Birger Andersson med att regeringen avser att ta sig an dessa frågor med stor kraft." Som jag redan tidigare har framhållit bereds, eller kommer att beredas, i departementet de flesta av de frågor som tas upp i reservationerna till betänkandet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 18 LENNART NILSSON (s) replik:

Fru talman! Jag blev litet konfunderad när jag hörde Birger Andersson. Vem pratar Birger Andersson egentligen för? Pratar han i sin egenskap av utredare i hyreslagskommittén, som inte fick fortsätta, eller representerar han majoriteten, som anser att man skall försvaga hyresgästernas ställning?

Jag respekterar Birger Anderssons mening att man bör stärka hyresgäster-

nas ställning. Men den går tvärtemot det resonemang som regeringspartierna nu för, inte minst med utgångspunkt i det vi hörde i morse. Där talades det från Reidunn Lauréns sida om att man skulle göra det lättare att vräka störande hyresgäster. Det rimmar illa med det Birger Andersson här sade, att det inte skulle vara så enkelt att vräka människor.

Vi har i vårt land en folkrörelse som representerar en stor mängd hyresgäster i en fin demokrati. För att kunna bemöta fastighetsägarna och deras juridiska expertis och kompetens har man bildat en stark hyresgäströrelse. Regeringen driver nu, efter vad man kan förstå, den politiken att man skall slå sönder dessa fria organisationer, i syfte att försvaga hyresgästernas ställning till förmån för fastighetsägarna, så att de kan sparka ut folk litet hur som helst.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Birger Andersson, och jag hoppas att jag får ett rakt svar. Jag är orolig för att man är på väg att avveckla bruksvärdessystemet. Det var inte avsikten med utvärderingen. Den skulle gälla på vilka punkter man skulle göra förändringar. Är Birger Andersson och hans Centerparti förespråkare för att vi skall ha ett bruksvärdessystem även i fortsättningen? Jag hoppas att jag kan få ett svar på det. Jag respekterar Birger Anderssons synpunkter och samförståndsanda när det gäller dessa frågor. Men tyvärr är det bara att konstatera att de rimmar illa med den verklighet vi i dag lever i, med den fyrpartiregering vi har.

Anf. 19 BIRGER ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag skall svara på Lennart Nilssons frågor genom att säga följande. I 1989 års hyreslagskommitté ingick fyra politiker: två socialdemokrater, en moderat och jag själv från Centern. Jag tycker därför att det fanns anledning att redovisa huvuddragen. I kommittén fanns en stor samstämmighet. En del av de synpunkter som framförs i reservationer från den socialdemokratiska gruppen sammanfaller med det vi diskuterade i hyreslagskommittén. Det är naturligt att man inväntar remissvaren och den behandling och beredning som behöver göras. Så var det också under den tid Socialdemokraterna satt i regeringsställning. Detta är komplicerade frågor.

När vi hade interpellationsdebatten med statsrådet Laurén fick vi intrycket att man skulle ta itu med dessa frågor med kraft så fort man hade fått in remissvaren och synpunkterna när det gäller bruksvärdessystemet från statens institut för byggnadsforskning. Magnus Persson och jag fick ett löfte i detta sammanhang att en proposition skulle komma under nästa riksmöte.

Det uttalande i tidningen i dag som Lennart Nilsson tydligen syftar på gäller hyresförhandlingslagen. Där har Centern och även Folkpartiet och Moderaterna hela tiden reserverat sig. Jag har här det senaste betänkandet framför mig, 1990/91:BoU9. Vi vill förenkla förhandlingssystemet. Vi anser att hyresgästerna i berörd fastighet skall kunna förhandla. Det skall vara en grupp eller förening av berörda hyresgäster. I dag är det en stor organisation som absolut skall stå bakom förhandlingarna för hyresgästernas del. Detta är ingen nyhet för Lennart Nilsson, om han har läst reservationerna i tidigare betänkanden.

Vi har från Centerns sida sagt att vi vill behålla bruksvärdessystemet. Men vi har också sagt att vi vill göra en utvärdering. Eva Zetterberg har sagt att

man även från Vänsterpartiets sida är beredd att göra justeringar i bruksvärdessystemet. Jag är litet förvånad över att Socialdemokraterna inte alls är beredda att göra några ändringar. Vi vill vänta på utvärderingen och se vilket resultat den visar. Sedan får vi utifrån det ta ställning till vilka förändringar som eventuellt kan behöva göras i systemet.

Anf. 20 LENNART NILSSON (s) replik:

Fru talman! Jag måste säga till Birger Andersson att hyresgäströrelsen inte har något monopol på förhandlingar om hyrorna.

Anf. 21 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag tar till orda i denna debatt därför att jag dels har varit ledamot och ordförande i lokalhyreskommittén, dels har varit ledamot i den hyreslagskommitté som Birger Andersson har berört.

Jag är förvånad över att man från majoritetens sida inte kan gå med på en behövlig utvärdering av lokalhyreslagstiftningen. Från praktiskt taget alla de organisationer som företräder lokalhyresgästerna, nu senast från Köpmannaförbundet, har man påtalat att utvecklingen har blivit allvarlig för lokalhyresgästerna. Lagstiftningen har nu varit i kraft i mer än tre år. Det finns möjligheter att göra en utvärdering. Jag vill fråga Birger Andersson om han och hans parti inte ställer sig bakom att en sådan utvärdering kommer till stånd.

När det gäller hyreslagstiftningen är jag något förvånad över att det tog två månader innan man sände ut det förslag som vi hade framlagt från kommitténs sida. Sedan utsträcker man remisstiden så långt som till den 25 maj. Slutligen talar statsrådet, som naturligtvis inte är närvarande, om att en lagrådsremiss kan komma först till hösten. Då undrar jag verkligen: När kommer denna proposition, om den över huvud taget kommer?

Det är en form av förhalningstaktik som man här bedriver i en fråga som är en het potatis för delar av regeringen. Jag är inte överraskad över att vissa delar av regeringen gör det. Däremot är jag förvånad över att de inom bostadsutskottet som har varit pådrivande nu inte har mera kurage. Det är olyckligt att man inte driver på mera, för det finns nu verkligen behov av de ändringar som har föreslagits av hyreslagskommittén. Särskilt tänker jag då på det mycket stora antal vräkningar som nu förekommer; det var 6 000 under förra året.

Det märkliga med det uttalande av statsrådet Laurén som vi lyssnade på var att hon inte nämnde någonting om det oroande med detta stora antal vräkningar. Vad hon talade om – åtminstone i det pressmeddelande som gick ut – var att det skulle bli bättre bestämmelser för att avvisa störande hyresgäster. I övrigt tog inte uttalandet fasta på de positiva och konstruktiva förslag som syftade till att stärka hyresgästernas ställning. Men på den här punkten är möjligtvis Birger Andersson mera informerad om vad regeringen har för avsikter.

Till sist vill jag säga något om att man har lagt ned denna hyreslagskommitté. Jag hörde aldrig någon invändning från Birger Andersson, att även den andra delen av hyreslagskommitténs uppgifter skulle behandlas och utredas på parlamentariskt vis. Det gällde hyresgästinflytande vid ändrings- och förbättringsarbeten, det gällde bostadsförvaltningslagen och tillstånd

till förvärv av hyresfastighet. På alla dessa områden finns det ett behov av en förändrad lagstiftning.

Nu säger regeringen att detta skall handläggas inom departementet. Då undrar man verkligen vad det kan bli, med hänsyn till att de ministrar som har hand om dessa frågor ju inte har en överdrivet positiv inställning till dem. Den parlamentariska utredningen hade behövt fortsätta sitt arbete, om man verkligen vill stärka hyresgästernas ställning.

Anf. 22 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag vill börja med hyreslagstiftningen. Hans Göran Franck satt ju som ordförande i lokalhyreskommittén. De ändringar som genomfördes efter det att kommittén hade lagt fram sitt förslag trädde i kraft den 1 januari 1989. Vi har från Centerns sida vid några tillfällen i bostadsutskottet lagt fram förslag om vissa smärre justeringar. Men till allmän överraskning har Hans Göran Franck inte anslutit sig till våra förslag, utan han har följt majoritetslinjen.

När det gäller önskemålet om utvärdering av lagstiftningen säger vi från Centerns sida: Vi har ju haft den här lagen under tre år. Ofta är dessa hyreskontrakt mångåriga. Det har varit mycket stora skiftningar i konjunkturen. Vi har haft en överhettning, och nu har vi alltså en lågkonjunktur. I varje fall på de flesta orter har man nu en stark ställning som hyresgäst när det gäller att omförhandla, eller förhandla sig till nya kontraktsbestämmelser. Vi tycker att det är värdefullt att man även får ta del av vad som har hänt under det senaste året. Jag tror att även Hans Göran Franck, om han tänker efter litet, vill se vad som har hänt under den senaste tiden när det gäller hyresutvecklingen för lokalhyresgästerna.

Jag vill gärna säga att jag tror att det blir nödvändigt med en utvärdering. Men jag tycker att önskemålet från Socialdemokraternas sida kommer alltför tidigt. Låt oss vänta ett tag till och se på utvecklingen! Hyreskontrakten mellan lokalhyresgäster och fastighetsägare är mångåriga, och för att vi skall få ett tillförlitligt resultat måste vi alltså vänta ytterligare en tid innan det kan komma en utvärdering.

Hans Göran Franck nämnde också 1989 års hyreslagskommittés arbete. Jag tycker inte att det är fel med en lång remisstid, utan jag tycker tvärtom att det är riktigt. I vårt arbete i kommittén upplevde åtminstone jag att det var mycket komplicerade frågor. Det innebär alltså att de remissorgan som får ta del av det betänkande vi lämnat verkligen måste ha tid på sig att komma med synpunkter.

I interpellationsdebatten – som Hans Göran Franck tyvärr inte hade möjlighet att närvara vid, trots att det var han som hade framställt interpellationen – lovade ju statsrådet att ta itu med de här frågorna med kraft.

Anf. 23 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Min linje när det gäller lokalhyreslagstiftningen har varit alldeles klar. Jag gick på samma linje som majoriteten i kommittén, och jag har också vidhållit den ståndpunkten.

Men det som är avgörande i nuvarande läge, och även har varit det i åtminstone ett års tid, är att man verkligen får till stånd en utvärdering. Och en

utvärdering tar tid, om man vill göra den seriöst. En utvärdering när det gäller dessa frågor kan inte vara konjunkturanpassad, utan det är nödvändigt att få den till stånd nu. På den här punkten är konsumentorganisationerna ense. Att inte Birger Andersson delar den uppfattningen kan jag inte göra så mycket åt.

Slutligen: När det gäller bostadshyresgästerna kan man enligt min mening mycket väl tala om att man med kraft skall göra saker och ting, men då bör ju också orden motsvaras av handlingar. Det som hittills är gjort är en fördröjning och en långhalning av frågan. Dessutom har det i dag gjorts uttalanden som är negativa ur hyresgästernas synpunkt.

Anf. 24 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Till att börja med vill jag påminna Hans Göran Franck om att lagutskottet redan 1983/84 uttalade att hyreslagen var svårtillgänglig och svåröverskådlig. Men det dröjde ganska många år innan Socialdemokraterna kom med förslaget att tillsätta en utredning. Jag tycker att vi tillsammans arbetade mycket fint i utredningen och lade fram positiva och konstruktiva förslag.

Men jag kan också understryka att det var mycket komplicerade frågor. Jag tycker alltså att det är värdefullt med en lång remisstid. Ofta blir det ju så att man från oppositionshåll, oberoende av om det är Socialdemokraterna eller vi som sitter i opposition, klagar över att remisstiderna är för korta; vi hörde ju det tidigare här i en annan fråga.

Att hyreslagskommittén inte blev helt färdig med vad man skulle göra enligt direktiven, sammanhänger bl.a. med att ordföranden själv begärde entledigande beroende på att han hade en mängd andra arbetsuppgifter. Sedan har man också från departementets sida sagt att man är beredd att ta itu med det som återstår enligt direktiven. Det bereds alltså inom departementet.

Anf. 25 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Det är mera angeläget att Birger Andersson driver på i dessa frågor, i stället för att försvara en långhalning.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Företogs till avgörande bostadsutskottets betänkanden 1991/92:BoU16 och BoU15.

Bostadsutskottets betänkande BoU16

Mom. 1 (det grundläggande bostadspolitiska målet)

Först biträddes reservation 1 av Oskar Lindkvist m.fl. med 113 röster mot 13 för meningsyttringen av Eva Zetterberg i motsvarande del. 136 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 140 röster mot 127 för reservation 1 av Oskar Lindkvist m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2 (införande av det s.k. räntelånesystemet)
Utskottets hemställan bifölls med 141 röster mot 127 för reservation 3 av Oskar Lindkvist m.fl.
Mom. 8 (uppdrag till boverket angående ekologiskt byggande m.m.)
Utskottets hemställan bifölls med 249 röster mot 13 för meningsyttringen av Eva Zetterberg i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 16 (ägarförhållandena i SBAB)
Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering bifölls med 139 röster mot 126 för utskottets hemställan med godkännande av motiveringen i reservation 15 av Oskar Lindkvist m.fl.

Mom. 23 (stöd till ROT-verksamheten)
Utskottets hemställan bifölls med 141 röster mot 126 för reservation 18 av Oskar Lindkvist m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 28 (begränsning av räntebidragen för ny- och ombyggnader av bostäder)
Utskottets hemställan bifölls med 140 röster mot 128 för reservation 21 av Oskar Lindkvist m.fl.

Mom. 38 (utbetalning av förnyelsebidrag)
Reservation 27 av Agne Hansson m.fl. bifölls med 139 röster mot 128 för utskottets hemställan. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 42 (investeringsbidraget)
Utskottets hemställan bifölls med 140 röster mot 127 för reservation 30 av Oskar Lindkvist m.fl.

Övriga moment
Utskottets hemställan bifölls.

Bostadsutskottets betänkande BoU15
Mom. 1 (åtgärder för att stärka hyresgästernas ställning)
Utskottets hemställan bifölls med 139 röster mot 127 för reservation 1 av Oskar Lindkvist m.fl.

Mom. 4 (bruksvärdessystemet)
Utskottets hemställan bifölls med 141 röster mot 126 för reservation 4 av Oskar Lindkvist m.fl.

Mom. 7 (bostadsanvisningsskyldighet)
Utskottets hemställan bifölls med 197 röster mot 14 för meningsyttringen av Eva Zetterberg. 42 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

7 § Information från regeringen om den svenska Europapolitiken

Anf. 26 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Händelserna följer slag i slag på integrationsområdet, och det är kanske inte helt lätt att få en överblick av läget. Jag finner det därför angeläget att från tid till annan – och som uppföljning av tidigare lämnad information här i riksdagen – redogöra för vad som hänt och vad som pågår. Detta sker inte minst mot bakgrund av den allt bredare debatt som börjar komma i gång.

I dag vill jag informera om

- läget vad gäller EES
- förberedelserna för medlemskapsförhandlingen
- den särskilda informationssatsning som nu förbereds i regeringskansliet

Fru talman! EES-förhandlingarna, som inleddes i juni 1990, avslutades som bekant den 14 februari i år. Då enades man om lösningar av de sista utestående frågorna, som rörde den judiciella kontrollen av hur EES-avtalet skall tillämpas och tolkas, hur tvister mellan parterna skall lösas samt hur konkurrensrättsliga ärenden skall handläggas. De kompromisser som förhandlarna har enats om är klart tillfredsställande för svensk del.

På initiativ av EG-parlamentet har delar av avtalet varit föremål för en andra granskning av EG-domstolen. Förhoppningsvis kan vi få ett positivt besked från domstolen i morgon den 10 april. Om inga komplikationer tillstöter kan avtalet undertecknas den 11 maj i samband med ett ministermöte i Bryssel.

En inom utrikesdepartementet utarbetad departementspromemoria har under tiden gått ut på remiss. Med den tidtabell som nu gäller avser regeringen att förelägga riksdagen en proposition om Sveriges anslutning till EES-avtalet under andra hälften av maj. Siktet är fortsatt inställt på att avtalet skall träda i kraft den 1 januari 1993, men en viss försening kan inte uteslutas. Ratificeringsproceduren kan dra ut på tiden i något annat medlemsland.

Fru talman! EES-avtalet innebär ett viktigt steg närmare EG. Men det utgör inte en tillräcklig bas för vårt förhållande till EG i ett längre perspektiv. Skälet är enkelt: Gemenskapen är inne i en dynamisk utvecklingsfas med siktet inställt på en fortsatt breddning och fördjupning av integrationen.

Det handlar inte längre enbart om den gemensamma, gränslösa marknaden – hur viktig denna än är – utan om något mycket mera:

- ett närmare utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete,
- ett ekonomiskt och monetärt samarbete som skall leda fram till en ekonomisk och monetär union,
- sociala frågor inkl. arbetsmarknads- och jämställdhetsaspekterna,
- miljövård,

– energifrågor,
– forskning m.m.

Det handlar om vår rätt att på likställd fot medverka i detta arbete.

Det ligger i vårt nationella intresse att delta fullt ut i den process som nu pågår för att bygga ett nytt Europa, grundat på en varaktig fredsordning och stabil ekonomisk tillväxt. Vi delar Gemenskapens långsiktiga mål – det som kallas "la finalité politique". Och vi har välkomnat Europeiska rådets möte i Maastricht, som har tagit ett historiskt steg på vägen mot ett allt närmare förbund mellan de europeiska folken. Ett fritt och öppet Europa där demokrati, mänskliga rättigheter, marknadshushållning och välfärd för de enskilda människorna är ledstjärnor för politiken – inte bara på vår kontinent utan också utanför Europas gränser – ett Europa som slår vakt om fri handel och ett vidgat utbyte över gränserna.

Vårt mål måste vara att gemensamt med andra europeiska länder lösa de problem vi alla står inför. Den övervägande delen av besluten kommer att fattas i de enskilda länderna och av de enskilda medborgarna. Det är detta som är avsikten med närhetsprincipen.

Fru talman! Det finns ett starkt stöd inom EG för en svensk anslutning. Sverige skulle, tillsammans med de övriga EFTA-länder som delar vår ambition att bli medlemmar, stärka gemenskapen – politiskt och ekonomiskt – i ett skede där stora utmaningar väntar.

Det Europeiska rådets möte i Lissabon den 26–27 juni blir en viktig mätare på hur snart vi kan räkna med att inleda våra förhandlingar. Kommissionen förväntas då lägga fram en särskild studie i utvidgningsfrågan, som bl.a. kan antas belysa frågan om EG:s institutioner inför utvidgningsperspektivet. Förhoppningsvis kommer också Kommissionens yttrande om Sveriges medlemskapsansökan, den s.k. avin, att då ligga på EG-ländernas bord.

Vi tror att förhandlingarna när de väl kommer i gång kan gå rätt snabbt. Tack vare EES-avtalet har vi redan klarat av kanske drygt hälften av förhandlingsmaterian.

Vår preliminära analys av de förhandlingsområden som återstår har visat att vi inte har anledning att räkna med några grundläggande svårigheter att godta EG:s regelverk. Vi måste i sammanhanget vara medvetna om att EG normalt inte godtar några permanenta undantag från regelverket. Strävan bör därför vara att lösa uppkommande problem genom övergångsarrangemang av olika slag.

Bland viktigare områden och sakfrågor som aktualiseras i medlemskapsförhandlingarna vill jag särskilt peka på följande områden, som inte täcks av EES-avtalet:

– den gemensamma jordbruks- och fiskeripolitiken,
– den gemensamma handelspolitiken (alltså tullunionen och de handelspolitiska relationerna med utomstående länder),
– den regionalpolitiska utvecklingen,
– indirekta skatter,
– den ekonomiska och monetära unionen,
– den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken,
– vissa energipolitiska frågor,

– frågor om vårt bidrag till Gemenskapens budget samt vår medverkan i dess institutioner.

Under varje rubrik aktualiseras en rad frågor, som vi nu utreder närmare och som jag gärna vill fästa uppmärksamheten på:

– Inom ramen för tullunionen måste vi finna en lösning för hanteringen av textil och konfektion. EG avser, enligt förslag i GATT, att behålla sina restriktioner fram till år 2002. Vi har redan avskaffat våra. Någon form av övergångslösning kan komma att behövas. Vi måste också säkra att EES-avtalets lösningar vad gäller väsentliga skyddsnormer för hälsa, miljö och säkerhet bevaras.
– På jordbruksområdet står vi inför något av ett rörligt mål, eftersom en större reform av EG:s jordbrukspolitik är kopplad till GATT:s Uruguayrunda. Viktigt för svensk del blir att se till att den åkermark som omställs genom förändringarna i vår egen jordbrukspolitik kan tillgodoräknas oss när vi blir medlemmar. Fortsatt Norrlandsstöd är ett annat väsentligt svenskt intresse. Dessa frågor analyseras i omställningskommissionen.
– Vad gäller fiskerifrågorna kommer förhandlingarna att koncentreras på beräkningen av Sveriges fångstkvoter med utgångspunkt i vad vi tillför EG i form av fiskevatten.
– Beträffande den ekonomiska unionen kan konstateras att Sverige i dag klarar de s.k. konvergenskriterierna, som mäter ett lands ekonomisk-politiska förmåga i förhållande till övriga – t.ex. inflation, statsskuld, budgetunderskott och valutastabilitet. Vår ambition är att Sverige också i framtiden skall föra en politik som motsvarar högt ställda krav på dessa områden. Vi kommer då också i framtiden att hålla oss inom de ramar som uppställs i Maastricht-paketet.
– På skatteområdet, som avser den indirekta beskattningen, hänvisar jag till den promemoria som nyligen presenterats av finansdepartementet.
– EG planerar att avskaffa gränskontrollerna internt inom Gemenskapen både för varor och för personer. Regeringen har nyligen tillsatt en interdepartemental arbetsgrupp för en genomgång av de alternativa kontrollmekanismer som i stället kan aktualiseras. Självfallet måste den aktiva kampen mot narkotika och terrorism fortsätta.
– De sociala frågorna inkl. jämställdhetsaspekterna har givits större vikt i EG som följd av Maastricht-överenskommelsen. EG:s nuvarande och kommande regler syftar till att lägga fast ambitiösa miniminivåer, inte att hindra ett enskilt medlemsland från att gå längre än vad minimikraven föreskriver. Resultatet av mötet i Maastricht har stärkt oss i vår övertygelse om vikten av att i EG-samarbetet lyfta fram området arbetsmarknad och sociallagstiftning.
– Regionalpolitik är också i ljuset av ett EG-medlemskap framför allt en nationell angelägenhet. För att den gemensamma marknaden skall fungera måste alla medlemsländer respektera EG:s regler för statsstöd. Dessa ger utrymme för att bedriva en aktiv regionalpolitik. Den svenska regionalpolitiken är till helt övervägande del förenlig med dessa regler. EG gör också stora satsningar på en gemensam regionalpolitik. Regeringens mål är att dessa satsningar även skall komma Sverige till del.

- Gemenskapen kan vilja aktualisera frågan om tillämpningen av våra vin- och spritmonopol. Den frågan har dock i princip redan reglerats i EES-avtalet. Vår uppfattning är att monopolen är förenliga med Rom-fördragets bestämmelser, eftersom vi inte avser diskriminera utländska produkter till förmån för inhemska produkter.
- Vad gäller de institutionella och budgetära spörsmålen skall nämnas sådana frågor som Sveriges medverkan i unionens institutioner, effekterna på den svenska budgeten i ljuset av EG:s förestående budgetreform, medverkan och deltagande i de regionala och strukturella stödarrangemangen, biståndsfonden, Europeiska Investeringsbanken etc.
- Sist, men förvisso inte minst, miljöpolitiken. Här blir utgångspunkten också i medlemskapsförhandlingarna att vi skall värna vår höga skyddsnivå.

Fru talman! Jag har flera gånger från denna talarstol understrukit att det är nödvändigt med en saklig och allsidig debatt kring en så viktig framstidsfråga som vår anslutning till EG.

I regeringskansliets regi har under senare år en hel del informationsmaterial om EG och om våra relationer med Gemenskapen givits ut. Eftersom medlemskap i EG kommer att få betydelse för hela svenska folket är det angeläget att informationsverksamheten kring EG-frågan intensifieras. Alla i vårt samhälle bör besitta en kunskapsbas om EG och effekterna av det vägval vi står inför, detta så att alla kan följa med och ta aktiv del i den debatt som förs i EG-frågan.

Regeringen avser i samband med kompletteringspropositionen förelägga riksdagen förslag om särskilda medel, totalt 50 milj.kr., för utökad och allsidig information om de europeiska integrationsfrågorna under det kommande budgetåret. En informationsplan, som omfattar nästa budgetår och budgetåret 1993/94, kommer också att presenteras. För att nå så stora delar av befolkningen som möjligt är det betydelsefullt att organisationer som studieförbunden, med redan väl upparbetade informationskanaler och dokumenterad vana av folkbildning, bereds möjlighet att delta i informationsverksamheten.

Från regeringskansliets sida kommer vi att intensifiera den informationsverksamhet som i dag bedrivs, fortfarande med avsikten att presentera en allsidig belysning av den europeiska integrationen. Vad gäller medel för kampanjskedet inför folkomröstningen, kommer regeringen att återkomma i ett senare skede. Det är min och regeringens förhoppning att dessa förslag kommer att vinna ett brett stöd bland riksdagens ledamöter.

Anf. 27 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag skall be att få ställa följande frågor med anledning av informationen.

Den första frågan gäller hur man i regeringskansliet och hur ministern själv har reagerat på den mycket massiva kritik i de remissvar som inkommit. Jag tänker då på den mycket kraftiga kritik som kommit från juridiska experter av olika slag från domstolar, fakulteter och liknande, där man menar att EES-avtalet har uppenbara brister och att det finns sådana svårigheter att

det antingen kommer att rendera en grundlagsändring eller att avtalet ändras på många punkter. Såvitt jag förstår kan vi i det här läget inte gå in och peta i avtalet, utan vi har att acceptera det eller inte. Den här mycket starka kritiken innebär att det inte är så självklart, såvitt jag förstår, att EES-avtalet så att säga går igenom när man nu ställs inför dessa frågeställningar som inte tidigare varit möjliga för någon att tränga in i. Jag vill ha en kommentar till detta.

Den andra frågan gäller de nya problemområden som räknas upp inför medlemsförhandlingarna. Man kan där se att det är fråga om stora områden, och många frågor väcks. För mig leder det tanken till att det är självklart att vi i en kommande folkomröstning måste ta ställning till ett färdigförhandlat avtal, eller medlemskapsansökan. Är det också regeringens uppfattning?

Den tredje frågan gäller vilka som kan söka medel. I beskrivningen av vilka som kan få pengar till information står att det kan bli fråga om studieförbunden, vilka har vana av informationsarbete och liknande. Inkluderar det också politiska partier, ungdomsförbund, "Nej till EG"-organisationer och "Ja till EG"-organisationer osv., eller tänker man sig att de i dag existerande studieförbunden exklusivt skall få del av dessa pengar?

Anf. 28 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! På den första fråga som Gudrun Schyman reser vill jag svara följande. EES-avtalet har nu varit ute på remiss. Vi har fått in ett stort antal remissyttranden – något av detta speglas i en artikel i Dagens Nyheter i dag – men långt ifrån hela remissmaterialet. Det är uppenbart att man med ett sådant omfattande avtal får ett stort antal synpunkter, och det är värdefullt för den fortsatta handläggningen.

Det är också viktigt att notera att det här inte endast är fråga om synpunkter på EES-avtalet som sådant, utan också synpunkter på hur detta skall överföras till svensk lagstiftning. Avtalet kan inte ändras, det är ingånget. Men däremot har vi en betydande rörelsefrihet när det gäller hur avtalet skall omsättas i svensk rätt. Det är just av detta skäl som vi särskilt bett om synpunkter på just den delen av avtalet.

Majoriteten av remissinstanserna – det förtjänar att påpekas – är positivt inställda till EES-avtalet, och i den mån det framförs kritik gäller det närmast frågor av redaktionell natur.

Sedan finns det andra remissinstanser som ställt frågor och riktat kritik mot enskilda punkter i avtalet. De synpunkterna skall vi ta till oss. Vi skall på sedvanligt sätt som sker när utgångspunkten är en departementspromemoria, dvs. en tjänstemannaprodukt, väga dessa inom departementet, och sedan skall regeringen i ljuset av denna fortsatta beredning i regeringskansliet ta ställning till dessa frågor.

Det är värdefullt att vi har fått många synpunkter på dessa frågor. Vi har också tidigare inhämtat synpunkter genom en promemoria. Jag är helt övertygad om att vi skall finna tillfredsställande lösningar på de olika frågor som tagits upp.

När det gäller medlemskapsförhandlingarna kommer de i grunden att bedrivas på samma sätt som tidigare med en mycket bred förhandlingsorganisation, ett stort antal arbetsgrupper, ett stort antal referensgrupper med fö-

reträdare för olika intresseorganisationer och liknande, dvs. över ett mycket brett fält under hela avtalets gång. Förhandlingarna kommer också att föras i mycket nära samarbete med riksdagen och dess olika organ med sikte på att under förhandlingens gång få in så många synpunkter som någonsin är möjligt om alla de förhandlingsfrågor som aktualiseras.

Jag har i dagens redovisning för riksdagen pekat på de frågor som i första hand förväntas komma upp vid förhandlingarna. Jag vill gärna återigen understryka att detta är en mycket liten del av det totala antalet regler som aktualiseras vid en medlemskapsförhandling. Mycket har där tagits om hand redan vid EES-förhandlingarna. Det grundläggande intrycket består, nämligen att Sverige kommer att ha mindre problem än kanske något annat tidigare aktuellt kandidatland på den här punkten. När sedan avtalet är framförhandlat kommer avtalet i sin helhet att föreläggas riksdagen och svenska folket i folkomröstning.

När det slutligen gäller fördelningen av informationsmedlen är tanken att en del skall användas för regeringskansliets informationsverksamhet. En annan del skall användas för stöd till allsidig information kring frågor som aktualiseras vid ett medlemskap. Huvuddelen av dessa pengar kommer att gå till studieförbunden. Men vi vill därmed inte helt utesluta andra projekt som ligger utanför den ordinarie verksamheten vilka har samma karaktär som den verksamhet som bedrivs av exempelvis studieförbunden. Det får här bli fråga om en prövning inom regeringskansliet. Regeringen avser att tillsätta en särskild delegation för att pröva de olika projekten med utgångspunkten att tonvikten skall ligga på studieförbunden.

Anf. 29 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Fru talman! Jag vill ställa en kort och enkel fråga. Kommer Sverige att lämna in en ny ansökan om medlemskap i Europeiska unionen, eftersom EG inte längre tar emot några nya medlemmar?

Anf. 30 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Svaret är nej. Vår ansökan om medlemskap gäller medlemskap i EG. Redan i Romfördragets ursprungliga text 1956 talar man om en gradvis utveckling till en europeisk union. Sveriges ansökan liksom ansökningarna från andra länder ligger på bordet.

Anf. 31 MATS HELLSTRÖM (s):

Fru talman! Statsrådet Dinkelspiel gick med relativt lätt hand förbi frågan om tidtabellen för en svensk medlemskapsförhandling. Det är begripligt. Det är nog inte så lätt att bedöma den frågan i dag.

Jag skulle vilja fråga statsrådet Dinkelspiel hur han bedömer möjligheten av att man ungefär samtidigt som medlemskapsförhandlingarna med Sverige påbörjas – förhoppningsvis i början av år 1993 – kommer att parallellt inrätta en ny regeringskonferens med det begränsade syftet att göra institutionella förändringar inom EG. Hur bedömer statsrådet Dinkelspiel i så fall en sådan regeringskonferens utifrån den svenska tidtabellens synpunkt? Är det sannolikt att en sådan regeringskonferens som inte tar upp alla frågor från 1986

utan begränsar sig till utvidningsfrågor underlättar vår tidtabell eller lägger den snarare stenar i vägen?

Anf. 32 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Beträffande den svenska tidtabellen vill jag upprepa att ambitionen är att förhandlingarna skall kunna inledas kring årsskiftet 1992/93, som Mats Hellström sade, med sikte på att avslutas till 1994. Sedan skall riksdagsbehandling, folkomröstning och ikraftträdande ske 1995. Det är vår tidtabell.

Mats Hellström frågade om det kan bli aktuellt med en mellanstatlig konferens samtidigt som vi och andra EFTA-länder förhandlar om medlemskap. Jag tror att det kan komma att aktualiseras i den meningen att vissa frågor av övergripande institutionell natur kan komma att behandlas samtidigt som medlemskapsförhandlingarna. Jag tänker på sådana frågor som ändå naturligen aktualiseras i medlemskapsförhandlingarna, nämligen antalet ledamöter i kommissionen, antalet röster, viktningen i ministerrådet, antalet platser i parlamentet osv. Jag vill inte alls utesluta att sådana frågor diskuteras inom ramen för en mellanstatlig konferens. Då skall man ha klart för sig att en medlemskapsförhandling också är mellanstatlig och att man därför mycket lätt kan ha parallella konferenser. Men i dagsläget är det naturligtvis svårt att säga hur det blir på den här punkten.

Anf. 33 NILS T SVENSSON (s):

Fru talman! Det europeiska rådets möte i Maastricht är mycket viktigt för vidareutvecklingen av verksamheten och arbetet inom EG. Jag vill fråga om de dokument som man där antog kommer att översättas till svenska. Jag anser att det är nödvändigt och viktigt så att innehållet i dokumenten kan finnas med i de allmänna samtal som nu skall föras om Sveriges relationer till EG.

Anf. 34 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Svaret på Nils T Svenssons fråga är ja. Vi avser att förfara på följande sätt. Vi avser att först komma ut med en faktaskrift, en förkortad men mera lättillgänglig version som redovisar utgången av Maastricht-mötet. Vi räknar med att komma ut med den före sommaren.

En beställning på översättning av Maastricht-fördraget är utlagd. Problemet är att översättningskapaciteten är begränsad. Vi håller på att översätta återstående delar, följdförfattningar o.d. samt Romfördraget i en ny version. Därför är översättningsresurserna mycket ansträngda.

Avsikten är att även Maastricht-fördraget skall översättas. Texterna i själva Maastricht-fördraget är dock mycket svårtillgängliga. Därför skall vi också överväga möjligheterna att fläta samman dessa med texterna i Romfördraget, åtminstone vad avser de viktigaste delarna. Vi överväger den frågan nu. Under mellantiden finns Maastricht-fördraget tillgängligt på bl.a. engelska och danska. Men som sagt, ambitionen är att vi så snart som möjligt skall ha översättningar av grundtexterna.

Anf. 35 WIDAR ANDERSSON (s):

Fru talman! Jag vill ställa två frågor. Den första gäller regionalpolitiken. Har jag förstått rätt: Ger EES-avtalet grönt ljus för den svenska modellen

för regionalpolitik? I den modellen tar man hänsyn till områden med gles befolkning och långa avstånd till marknaderna.

Min andra fråga gäller något som jag tror kommer att diskuteras alltmer. Jag skulle vilja höra statsrådets bedömning när det gäller den framväxande europeiska unionen och Sveriges deltagande i den. Anser statsrådet att det ökar omfattningen av det politiskt styrda området, den politiska sfären, eller att det minskar den?

Anf. 36 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Som svar på den första frågan vill jag säga att det är riktigt att regionalpolitiken redan omfattas av EES-avtalet genom de statsstödsbestämmelser som ingår i avtalet. Den huvudsakliga delen som ligger utanför gäller EG:s regionalfonder, där det blir fråga om förhandlingar om både givande och tagande. Det som låg i Widar Anderssons fråga är riktigt. Vår bedömning är att regionalpolitiken sådan den nu är utformad i allt väsentligt kommer att kunna fullföljas även med EES-avtalet. Detsamma gäller för övrigt även i ett medlemskapsförhållande.

När det gäller unionen och Sveriges deltagande är det väl riktigt att säga att övrgången i union utgör en gradvis process. Målet är definierat, som jag sade, redan i Romfördraget 1956. Maastricht-överenskommelsen innebär utan tvekan ett vidgat område för internationellt samarbete. Jag tänker på hela den sociala dimensionen. Det fanns visserligen en viss ambition redan i tidigare avtal, men här görs en mycket kraftig utvidgning. Konsumentfrågorna är helt nya i Maastricht-överenskommelsen. Miljöområdet byggs ut ordentligt. Det utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet byggs ut. Det sker en gradvis breddning och fördjupning av samarbetet. Det är en fördjupning som man nu likaväl som i framtiden måste besluta om i enhällighet när det gäller att tillägga unionen nya verksamhetsområden.

Anf. 37 LENNART FREMLING (fp):

Fru talman! Statsrådet uppgav att det inte är säkert att EES-avtalet kommer att träda i kraft den 1 januari 1993. Jag undrar nu om det finns risk att det skulle försena förhandlingarna om fullt medlemskap. Jag hoppas att det inte skall behöva bli någon sådan fördröjning. Finns det några särskilda skäl till att förhandlingarna inte skulle kunna påbörjas redan innan ett EES-avtal har trätt i kraft?

Anf. 38 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Det är riktigt att jag sade att EES-avtalet kan komma att försenas, exempelvis som följd av att ratificeringsproceduren drar ut på tiden i något deltagande land. Min bedömning är att detta icke behöver påverka tidpunkten för inledande av förhandlingar.

Vi har redan tidigare förutsatt att den här frågan skall kunna diskuteras inom EG under andra halvåret 1992. En första indikation får vi förmodligen redan vid Europeiska rådets möte i Lissabon i juni. Som jag sade i min inledande redovisning har jag goda förhoppningar om att förhandlingarna skall kunna inledas kring årsskiftet 1992/93. Jag tror inte att en eventuell senareläggning av EES-förhandlingarna kommer att påverka detta.

Anf. 39 BERIT LÖFSTEDT (s):

Fru talman! Jag vill ta upp en fråga som man mycket ofta möter och som oroar många med tanke på de öppna gränserna. Detta uttrycks som risker för ökat inflöde av t.ex. narkotika. Statsrådet Dinkelspiel snuddade vid den här frågan i sin genomgång. Han sade att man nu skall genomföra en studie som skall handla om alternativa kontrollmetoder. Jag förstår att det nu inte går att presentera exakt vad det rör sig om, i så fall skulle man ju inte behöva studera det. Det vore ändå bra att få höra litet tankar om vad det kan vara för något. Jag tror att människor är intresserade av den informationen.

Anf. 40 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Den frågan aktualiseras i hög grad inför tanken att tillskapa ett gränslöst Europa. Frågan sysselsätter i hög grad EG-länderna själva. Man är inom EG internt överens om att man inte helt skall avskaffa gränskontrollerna innan denna fråga är reglerad.

Jag är inte expert på dessa frågor, men jag kan tänka mig att man använder de resurser som frigörs från exempelvis hantering av dokument och hela den pappersprocedur som för närvarande är involverad i gränspassagen för varor och tjänster. Dessa resurser skulle kunna frigöras för t.ex. inspektioner och liknande.

En annan möjlighet som man diskuterar är ett mera omfattande internationellt samarbete mellan polismyndigheterna på detta område. Sådana lösningar diskuteras internt inom EG.

Även i dag är det en mycket begränsad del av narkotikan som fångas upp i tullen. Det är ofta samarbete mellan polismyndigheterna som leder till resultat i detta avseende. Det är alldeles uppenbart att det behövs förstärkningar på både denna och andra punkter den dag man släpper gränskontrollerna i deras helhet.

Anf. 41 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Det har på senare tid blivit inne att vara utanför i EG-debatten, så att säga. En fråga som diskuterats i det sammanhanget är möjligheten, eller snarare den påstådda omöjligheten, för Sverige att gå ur EG när vi väl en gång har kommit med. Därför vore det intressant om statsrådet kunde reda ut frågan om utträde, både beträffande EES-avtalet och beträffande de politiska möjligheterna för EG som organisation att hålla kvar Sverige och Sveriges riksdag i EG om riksdagen inte skulle vilja det i framtiden.

Anf. 42 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! När det gäller EES-avtalet finns en särskild paragraf i avtalet som säger att avtalet kan sägas upp med ett års varsel. Därefter står det alltså vederbörande land fritt att lämna avtalet.

Däremot finns ingen särskild utträdesklausul i Romfördraget, som tillkom 1956. Det är naturligt, eftersom det strider mot själva grundtanken i EG. Jag citerade tidigare grundtanken, nämligen att skapa ett allt fastare förbund mellan de europeiska folken. Tanken är att bygga ett närmare samarbete mellan Europas länder och folk för att på så sätt undvika krig i framtiden.

Man vill ha en kontinent som lever i fred och samförstånd och utvecklar ett allt närmare samarbete. Därför finns ingen särskild utträdesklausul i avtalet.

Juristerna tvistar om vad som skulle hända om ett land trots allt skulle välja att lämna EG-samarbetet. Uppenbart är, att om de ursprungliga målsättningarna inte skulle förverkligas och vi mot all förmodan skulle gå mot ett krig eller krigsliknande situationer och parterna splittras, då bryter samarbetet upp. Det finns inga sanktionsmöjligheter.

Detsamma gäller naturligtivs om ett land skulle lämna samarbetet. Det finns inga sanktioner i Romfördraget för ett sådant läge. Men det skulle samtidigt innebära att man bryter upp alla ekonomiska, kulturella, politiska och andra band, som skapas i ett EES-avtal och i ett medlemskapsförhållande. De praktiska konsekvenserna av detta blir naturligtvis stora, men möjligheter till sanktioner är i varje fall icke förutsedda i avtalet.

Anf. 43 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Statsrådet Dinkelspiel sade att Sverige nu uppfyller konvergensvillkoren när det gäller det framtida EMU. Samtidigt har vårt land ökande arbetslöshet och stora behov av satsningar på infrastruktur. Min fråga är då: Om Sverige skulle göra sådana satsningar mot arbetslöshet och för infrastruktur att vi inte längre uppfyller konvergensvillkoren, skulle det då försvåra våra medlemskapsförhandlingar?

Anf. 44 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Jag tror inte det skulle försvåra våra medlemskapsförhandlingar. Frågan om konvergensvillkoren aktualiseras tidigast 1997, då ett förstärkt samarbete inom ramen för en ekonomisk och monetär union aktualiseras.

Däremot menar jag att om vi avlägnsar oss alltför kraftigt från konvergenskriterierna, dvs. om vi har ett för stort budgetunderskott, en för stor statsskuld, ett för högt ränteläge, undergräver vi våra egna möjligheter att föra en politik som slår vakt om den sociala välfärden, tryggheten, jobben och liknande. Då ger vi oss ut på det sluttande planet.

Detta innebär inte att man i ett besvärligt läge inte skulle kunna vidta särskilda åtgärder. Detta har vi också gjort från regeringens sida för att i ett besvärligt sysselsättningsläge skapa nya arbetstillfällen. Arbetslinjen kommer att fullföljas. Om man i ett mycket besvärligt konjunkturläge går utanför dessa konvergenskriterier är detta inte något grundskott vare sig mot deltagande i den ekonomiska och monetära unionen eller i det övriga samarbetet. Det är den långsiktiga politiken som är det väsentliga i sammanhanget, alltså att vi för en ansvarsfull ekonomisk politik. Konvergenskriterierna är något av ett test på detta.

Anf. 45 HADAR CARS (fp):

Fru talman! Om EG-domstolen nu kommer med ett uttalande som inte innehåller någon allvarlig anmärkning mot EES-avtalet är väldigt mycket vunnet. Ännu återstår dock några saker på vägen. En sådan sak är att få ett godkännande av avtalet från Europaparlamentet. Där måste det inte bara vara majoritet för avtalet. Denna majoritet måste också bestå av halva parla-

mentet, dvs. 260 ledamöter. Det sägs ibland att det kan vara komplicerat att få så många att finnas på plats i samband med omröstning och rösta ja.

Min fråga till statsrådet är om statsrådet har några funderingar på vad man från regering och riksdag i Sverige tillsammans med sina kamrater i EFTA kan göra för att stimulera parlamentarikerna i Europaparlamentet att finnas på plats och rösta rätt om EES-avtalet.

Anf. 46 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Det var en intressant fråga. Vi vet ju alla att det inte alltid är så lätt att inte bara mobilisera alla som har rätt att delta i en omröstning, utan också, som i Europaparlamentet, se till att en absolut majoritet av ledamöterna deltar.

Mitt intryck, som har förstärkts av de många kontakter som förekommit mellan inte minst företrädare för riksdagen och företrädare för EG-parlamentet, är att med mindre det blir svårigheter med domstolen och liknande, så finns ett starkt stöd för EES-avtalet i EG-parlamentet.

Samtidigt tror jag det är nyttigt och nödvändigt och bra om vi alla, från regeringen och riksdagen, utnyttjar de olika kanaler vi har, inte minst i de olika partigrupperna i EG-parlamentet, för att understryka den vikt vi fäster vid EES-avtalet och inte minst den vikt vi fäster vid en snabb behandling av detta avtal.

Just vikten av att mobilisera så många som möjligt för avtalet, att få dem att vara närvarande och rösta för det hela menar jag är ett gott skäl för oss att fortsätta att aktivt driva frågan i förhållande till EG-parlamentet och andra instanser.

Anf. 47 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! Jag skulle till statsrådet vilja ställa en fråga som knyter an till VEU. Jag tycker att budskapen om Maastricht-processen och den europeiska unionen och dess relation till VEU har varit oklara. Även statsministern har gjort uttalanden som jag tycker skapar ytterligare oklarhet.

Vad har egentligen framkommit i Maastricht?

Anf. 48 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Jag tror att oklarheten delvis bottnar i det förhållandet att Maastricht-överenskommelsen på denna punkt lämnar många olika möjligheter öppna i framtiden. Vad Maastricht-överenskommelsen i grunden säger är att man skall gå vidare med en gemensam försvarspolitik syftande till ett eventuellt försvarssamarbete i framtiden. Man har sagt att man skall återkomma till dessa frågor 1996.

Samtidigt har man lämnat frågan helt öppen om EG:s roll i sammanhanget, VEU:s roll, vilken knytning, om någon, det skall ha till den europeiska unionen, om man skall ha en fastare länk eller inte. Just dessa frågor skall man ta ställning till 1996.

I dag är inte ens alla EG:s medlemsländer med i Västeuropeiska unionen. Endast nio av de tolv medlemsländerna är med.

Maastricht-överenskommelsen öppnar dessutom möjligheter för nuvarande eller framtida EG-länder. Om de vill ha något slags anknytning till

Västeuropeiska unionen kan de inte bara välja mellan medlemskap eller icke medlemskap, utan de kan också välja observatörsskap.

Dessa frågor är alltså olösta också inom EG. Först 1996 kommer vi att ha klarhet om i vilken riktning man kommer att gå. Då får vi också anledning att ta ställning till hithörande frågor. Dagsläget är att Västeuropeiska unionen är klart åtskild från EG-samarbetet. Det finns en länk i den europeiska unionen. Frågan om medlemskap för de tre återstående medlemsländerna i EG är helt öppen, och det öppnas möjlighet för också andra former av anknytning till den Västeuropeiska unionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Allmän kulturverksamhet, m.m.

Föredrogs
kulturutskottets betänkanden
1991/92:KrU18 Allmän kulturverksamhet m.m. (prop. 1991/92:100 delvis),
1991/92:KrU19 Ersättningar och bidrag till konstnärer (prop. 1991/92:100 delvis),
1991/92:KrU21 Bibliotek, bildkonst, konsthantverk m.m. (prop. 1991/92:100 delvis) samt
1991/92:KrU22 Arkiv (prop. 1991/92:100 delvis).

Talmannen meddelade att kulturutskottets betänkanden KrU18, KrU19, KrU21 och KrU22 skulle debatteras gemensamt.

Anf. 49 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Fru talman! Det känns mycket positivt att som ordförande i kulturutskottet i dag kunna diskutera ett betänkande, där ett enhälligt utskott uttalar sig för tillsättande av en kulturpolitisk utredning. Om de nu gällande kulturpolitiska målen från 1974 kan man säga att de i sina faktiska delar i långa stycken är genomförda. Därmed är det dags att dra upp nya praktiska riktlinjer för kulturpolitiken.

De riktlinjerna anser vi från socialdemokratisk sida bör vara att kulturpolitiken skall inriktas på att förstärka kulturen i hela landet. Det är viktigt att sprida kulturen och ta till vara den skaparkraft som finns runt om i landet. Det gäller vidare att utveckla de nationella kulturinstitutionerna och ge nationella uppdrag till kulturinstitutioner utanför Stockholmsområdet. Vi har där talat om skapandet av kulturella centra, eller kulturella stödjepunkter.

Det är också viktigt att skapa förutsättningar för att ge oetablerade kulturverksamheter, unga artister, en chans att nå sin publik. Här har samhället, inte minst staten, ett ansvar för att ekonomiskt medverka till och stimulera detta.

En socialdemokratisk kulturpolitik innebär också att vi vill medverka till att förstärka barns och ungdomars möjligheter att möta kultur och att utveckla ett eget skapande. Jag tror att kulturdebatten över huvud taget behö-

ver vara mer framtidsinriktad och handla om hur vi vill utveckla kulturen framöver.

När nu utskottet säger att det skall tillsättas en kulturpolitisk utredning, är det framför allt fyra områden som skall ingå i direktiven, vilket vi särskilt talar om för regeringen.

För det första skall utredningen utvärdera i vad mån 1974 års kulturpolitiska mål har uppfyllts och då ägna särskild uppmärksamhet åt decentraliseringsmålet. Det är alltså inte primärt en fråga om någon omprövning av målen.

För det andra skall utredningen utifrån resultatet av en sådan här utvärdering ta ställning till frågan om det finns anledning att ändra någonting i innehållet i de kulturpolitiska målen.

För det tredje skall behovet av ytterligare kulturpolitiska mål diskuteras.

För det fjärde – det är möjligen något mera konkret – vill vi från riksdagens sida att en utredning skall redovisa synen på vilka medel som man skall kunna använda för att nå de mål som uppställs för framtiden.

I den socialdemokratiska partimotionen på kulturens område tar vi också upp frågan om ett metodskifte. I det sammanhanget pekar vi explicit ut statliga insatser för att främja tillkomsten av kulturella centra i landet. Detta bör ingående prövas med utgångspunkt i decentraliseringsmålet. Dessutom tar vi upp frågan om samspelet mellan olika kulturformer.

Fru talman! Genom att regeringspartierna anslöt sig till oppositionens krav på en parlamentarisk utredning har vi också kunnat få ett utskottsinitiativ till en utvärdering av de kulturpolitiska målen från 1974. I dag hoppas jag att en enhällig riksdag ställer sig bakom detta utredningskrav. Det är en lämplig tidpunkt att så sker; då kan utredningen ligga till grund för direktiven till myndigheterna våren 1994 i fråga om den fördjupade anslagsframställningen.

Det är min förhoppning att utredningen skall lyckas engagera hela kulturlivet till en bred diskussion om framtida angelägna insatser och inriktningen av den statliga kulturpolitiken. Framför allt tror jag att Europarådsgranskningen av den svenska kulturpolitiken skall kunna tas till vara. Granskarna ansåg bl.a. att större vikt borde läggas vid att utveckla kulturella stödjepunkter, eller centra, utanför Stockholm för att gynna samspel och dynamik i kulturlivet i dess helhet. Men de ansåg också att de centrala kulturinstitutionerna borde ges nya utvecklingsmöjligheter.

I detta syfte har vi i vår kulturpolitiska motion föreslagit att nya nationella uppdrag skall kunna ges till kulturinstitutioner inom teater, musik och museiområdet, och det blir en av de uppgifter som förhoppningsvis den parlamentariska utredningen får titta på.

Vi lyfter i motionen fram frågan om bildandet av en nationell kulturfond, som under tio år disponerar 4–5 miljarder kronor för investeringsbidrag till byggande av nya teatrar, konserthus, konsthallar och museer eller för att stödja kulturmiljöprojekt av den typ som väl Läckö och Julita på ett framgångsrikt sätt representerar. Genom att utskottet vad avser just kulturmiljösidan gör ett tillkännagivande är motionen delvis tillgodosedd. I övrigt får vi se vad den kulturpolitiska utredningen kan åstadkomma.

Jag ber, fru talman, att få yrka bifall till reservationerna 1 och 9. Självfallet

står socialdemokraterna i kulturutskottet bakom samtliga socialdemokratiska reservationer.

I den andra frågan i detta inte särskilt polemiska anförande, vill jag vända mig direkt till kulturministern, eftersom hon glädjande nog är här och förhoppningsvis också kommer att delta i debatten. Jag tror att vi är överens om att skapandet av ett nytt modernt museum är nödvändigt. Den socialdemokratiska regeringen uppdrog i februari 1990 åt byggnadsstyrelsen att utarbeta byggnadsprogram. Efter en framgångsrik arkitekttävling, som Rafael Moneo vann, måste vi, om tidsplanen skall kunna hållas, lägga ut uppdrag om projektering. Sker inte detta, kommer hela programmet att förskjutas. Socialdemokraterna anser att det finns goda skäl för att genomföra projektet, vilket den socialdemokratiska regeringen redan på sin tid markerade.

Under alla förhållanden måste ett nytt modernt museum och ett arkitekturmuseum byggas – det tror jag att alla är överens om. Tidpunkten är lämplig, både med tanke på museernas behov och med tanke på den fråga som diskuterades i det förra ärendet, som riksdagen fattade beslut om, nämligen sysselsättningssituationen och byggarbetslösheten, som dess värre kan förväntas vara hög under överskådlig tid.

Då kommer jag fram till min konkreta fråga till kulturministern: När kommer regeringen att offentliggöra ett uppdrag om fortsatt projektering för ett nytt modernt museum? Med den nuvarande tidsplanen måste det ske senast före maj månads utgång, och kulturministern har möjlighet att redan här i dag i kammaren tala om att regeringen ställer sig positiv till det fortsatta arbetet och anslår medel till det.

Jag skall gå tillbaka till den parlamentariska utredningen, fast från en annan utgångspunkt. Det förhållandet att en parlamentarisk utredning nu skall tillsättas får naturligtvis inte innebära att vi bortser från nödvändiga insatser i det korta perspektivet. I valrörelsen lovade de borgerliga partierna att man skulle fortsätta att lyfta fram kulturen, såsom Socialdemokraterna hade gjort, i varje fall när det gäller kvantiteten – inriktningen kan kan jag tänka mig skulle vara en annan.

Efter att vi har behandlat opus 1 av kulturdepartementet måste jag säga att den förda regeringspolitiken rimmar illa med dessa utfästelser. Regeringen har visserligen föreslagit välbehövliga anslagshöjningar till Operan, Dramaten och Riksteatern, men i övrigt har man naggat kulturen i kanten på område efter område.

Under den förra mandatperioden, dvs. under den socialdemokratiska regeringens tid, hade vi en reformtakt – och det är just reformmedlen som man har diskuterat mycket när det gäller kulturen – på 125 milj.kr. per år. Jag upplevde som socialdemokrat alltför ofta de ouppfyllda förväntningarnas missnöje från människor som var aktiva inom olika kultursektorer.

I dag presenterar den borgerliga regeringen en budget där reformmedlen brutto uppgår till 60 milj.kr. Samtidigt rycker man undan viktiga områden från konstnärers och kulturarbetares möjligheter till arbetsinsatser. Summan blir därför ca 35 milj.kr.

Jag vill gratulera kulturministern till att för den bedriften ha fått applåder i den borgerliga pressen, framför allt den borgerliga huvudstadspressen. Genom att dra in anslaget till konstnärlig utsmyckning i bostadsområdena har

riksdagsmajoriteten och regeringen berövat bildkonstnärerna ungefär 200 årsarbeten.

Genom att riksdagsmajoriteten i går faktiskt fattade beslut om att minska bidragen till folkbildningens kulturarrangemang kommer tusentals författare, bildkonstnärer, musiker och artister att gå miste om många arbetstillfällen, även om det i och med det beslutet inte blev fullt så illa som regeringen hade föreslagit.

Vårt förslag att under fem år öka bidragen till fria grupper med i storleksordningen 50 milj.kr. har mötts med kalla handen. Och man inser lätt att effekterna blir än värre om man betänker att åtta av tio kommuner efter årets val har fått borgerlig majoritet. I så gott som samtliga borgerligt styrda kommuner förbereds nu kraftiga besparingar på bibliotek, teaterföreningar, skolornas kulturverksamhet, osv.

Ekoredaktionen inom Riksradion kunde i Morgonekot i går avslöja resultatet av en enkät som man gjort med kommunledningarna ute i kommunerna. Så gott som alla sade där att besparingarna i första hand går ut över fritids- och kultursektorerna. Detta är illavarslande.

Samtidigt upplever vi att kulturarbetare och kulturintresserade människor ser på den här utvecklingen med ökad oro. Folkliga protester i Huddinge, där man nu hotar att försämra biblioteksservicen, är bara ett exempel. Detta är naturligtvis utomordentligt allvarligt. Jag skall inte nu fördjupa mig i det, eftersom Ingegerd Sahlström kommer att beröra den frågan närmare.

Med detta, fru talman, ber jag att få yrka bifall till de tidigare nämnda socialdemokratiska reservationerna.

Anf. 50 TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag nu har satts upp om att detta sammanträde skall fortsätta efter kl. 19.00.

Anf. 51 ANNE SÖRENSEN (nyd):

Fru talman! Jag skall inleda detta anförande med att ge kulturminister Birgit Friggebo en eloge för hennes uttalande i en kulturdebatt helt nyligen. Birgit Friggebo menade att kulturen måste skyddas när stat, kommuner och landsting tvingas göra stora nedskärningar i verksamheten. Kulturens andel av de offentliga utgifterna är mycket liten, och därför kan varje liten nedskärning inom kulturområdet få katastrofala följder. – Tack för dessa ord! Jag hoppas verkligen att de är allvarligt menade.

Det är också mycket glädjande att ett enigt kulturutskott föreslår en kulturutredning. Jag skall inte gå närmare in på det – jag tror att Åke Gustavsson har gjort det.

Jag skulle däremot vilja gå litet längre och efterlysa en ökad satsning på kulturen. Om vi i Sverige vill värna och stärka vår kulturprofil i det nya Europa måste vi avsätta betydligt större resurser än i dag. Det kan tyckas vansinnigt att tala om kraftigt ökade anslag – i miljardstorlek – i det konjunkturläge som vi befinner oss i, men som Birgit Friggebo mycket riktigt säger är kulturens andel av de offentliga utgifterna mycket liten. Alla tjänar på kulturen på ett eller annat sätt. Och det är väl få saker i vårt samhälle som kostar så litet i förhållande till hur mycket det ger människor!

Samtidigt är det angeläget att kulturinstitutionerna inriktar sig på att i större utsträckning utnyttja sina resurser i förhållande till överenskomna mål. Man bör utnyttja alla möjligheter att få in privata pengar, t.ex. genom biljettförsäljning, marknadsföring och samfinansierade projekt. Staten bör även uppmuntra institutionerna att tävla effektivare om publikens uppmärksamhet.

I vissa fall kan det handla om enklare marknadsföring eller attraktivare förpackning av ett arrangemang. Till en viss del kanske utbudet ibland skall anpassas till efterfrågan. Detta kan enkelt göras genom marknadsundersökningar. Det är viktigt att lära sig utnyttja den ekonomiska potential som vissa delar av kultursektorn har. Ett blomstrande kulturliv bör nämligen även ha en sund ekonomi.

Nu är inte meningen att vi endast bör se till ekonomiska faktorer. Ny demokrati tycker att kulturen även skall ha ett egenvärde – det är självklart. Detta behöver inte hotas av en portion nytänkande. Tvärtom skulle det behövas. Kultursektorn har en stor betydelse i samhällsekonomin, och satsningar på kultursektorn är i stora drag lönsamma för samhället. Det vore inte helt felaktigt att börja betrakta kulturen som en näring, en bransch som producerar ett värde av betydande storlek, som skapar sysselsättning.

Flertalet utländska undersökningar visar dessutom ett klart samband mellan offentliga satsningar på kultur och offentliga inkomster från samma sektor, förutsatt att man satsar avsevärt. Med andra ord betalar kultursektorn tillbaka mer än den får i offentligt kulturstöd, bl.a. i form av skatter, sociala avgifter och sysselsättning. Men det är också viktigt att i större utsträckning acceptera att kommersiella och icke-kommersiella verksamheter kan korsbefrukta varandra.

Givetvis finns det undantag från det här resonemanget. Men jag och mitt parti tror att en rejäl satsning – som är planerad och genomtänkt – på kultursektorn skulle vara en investering. Det skulle ge ett långsiktigt tillskott i statskassan och verkligen vara till glädje för alla.

Det handlar också om de dynamiska effekter som en stor satsning från statens sida skulle medföra och vilken uppmuntran det skulle ge andra parter som är beredda att satsa litet. Vi skulle få uppleva en rad friska initiativ och nya projekt. Kulturen handlar ju ändå om vår livskvalitet.

Jag vill inte dra ut onödigt på debatten och slösa med kammarens tid. Även om jag givetvis står bakom alla våra reservationer – nr 4, 5, 6 och 7 – yrkar jag här och nu inte bifall till dem.

Anf. 52 ELISABETH PERSSON (v):

Fru talman! Kulturministern och ärade kammarledamöter! Herbert Tingsten, salig i åminnelse, hävdade på sin tid att ideologierna var döda. Jag undrar om han inte hade fått revidera det påståendet om han hade levt i dag och följt utvecklingen.

Ty för var och en som inte föredrar att blunda för vad som sker framstår det väl som uppenbart att vi nu är exponerade för en intensiv, raffinerad och utstuderad ideologisk indoktrinering av grövsta slag. Slagordet för den indoktrineringen är Marknaden.

Medborgarna har blivit kunder. Konst och kultur skall diskuteras och be-

traktas som annan varuproduktion. Kultur som inte är lönsam skall skäras bort. Vi håller på att införa ett nytt slags avlatssystem: Betala så får du – inte, som förr, förlåtelse men väl tillgång till det som berikar ditt liv och ger det innehåll och värde, dvs. konst och kultur. Betalar du inte är du dömd, om inte till skärselden så i alla fall till ett liv utan tillgång till den lisa eller den andliga växt som konsten och kulturen ger.

Om jag vore kulturminister skulle jag vara oerhört orolig för det kulturklimat som nu breder ut sig i vårt land. Jag skulle ligga sömnlös på nätterna och oroa mig över den inställning som breder ut sig, att konst och kultur blott och bart är en kostnad och att konst och kultur är något som man utan större svårigheter kan avvara. Jag skulle våndas över alla barn som i framtiden inte längre har exempelvis ett bibliotek att gå till för att låna böcker, eftersom biblioteken läggs ned och det inte finns pengar att köpa böcker för.

Eftersom kulturministern är här i dag – vilket jag är mycket glad för – kanske jag kan hoppas på ett svar på mina frågor. Mest intresserad är jag förstås inte av kulturministerns nattsömn utan av att höra vad Birgit Friggebo tänker göra åt det här kulturklimatet. Eller avsvär sig ministern också ansvaret för hur det ser ut ute i landet? Eller är det så att Birgit Friggebo bombarderar sina regeringskolleger med argument om att konst och kultur inte kan behandlas som vore det bara en fråga om ekonomi?

Hur mycket talar man på regeringssammanträdena om vikten av kulturen? Eller anser också landets högsta och mest kulturansvariga att det statsfinansiella läget är sådant att vi inte har råd med åtgärder för att utveckla kulturen, att man nu måste vara förnuftig och att det bara är ekonomiska resonemang som tar hänsyn till det statsfinansiella läget som är förnuftiga?

Mot det skulle jag redan nu vilja säga: Så kan man inte behandla kulturfrågor. Hoppas att vi är överens om det. Vi kan ju inte bara säga till människor att vi här i riksdagen sysslar med att få ekonomin att gå ihop och att vi gör det utan att närmare tänka efter vad som ligger bakom våra ekonomiska prioriteringar. Vi kan inte säga: Här sysslar vi med det statsfinansiella läget – inte med att se vilka möjligheter människor har att uppnå ett meningsfullt liv. Vi kan inte säga till dem: Det där med livet får ni sköta själva. Det är ingen riksdagsfråga. Vi bryr oss inte om barnen i Nyköping, Huddinge eller Söderköping, vi bryr oss inte om ungdomarna i Västra Frölunda eller Malmö – de som inte får låna böcker, som inte får se teater, som inte får spela därför att vi inte har råd med det, som inte längre har några fritidsgårdar eller sagostunder att gå till.

Genom att anlägga inskränkta, snusförnuftiga eller kortsynta företagsekonomiska aspekter på kulturfrågorna åstadkommer man ett politiskt och ideologiskt klimat där kulturen råkar i vanrykte som något tärande och alltid hamnar på sista plats, så inte är ideologierna döda, inte.

Det går inte att rationalisera kultur. Det går inte att ta bort Ofelia ur Hamlet därför att man inte har råd med henne. En konsert är inte detsamma på ett kasettband oavsett om det gäller Mozart eller Bruce Springsteen. Det går inte att läsa samma bok tio gånger och tro att man får ut samma sak som av att läsa tio olika böcker.

Fru talman! Konst och kultur får aldrig bli ett reservat för en viss grupp i

samhället, vare sig det handlar om den intellektuella medelklassen, de som kan betala för sig eller om några andra.

Konst och kultur kan heller aldrig reduceras till att enbart handla om konsumtion. Konst och kultur är också aktivt deltagande och eget skapande. Precis som det är omöjligt att föreställa sig att man kan ha en elitidrott utan en aktiv bas, ur vilken också de som är elit eller profesionella en gång har utkristalliserat sig – lika omöjligt är det att ha en professionell grupp av konstnärer och kulturskapare i ett land utan en kulturellt aktiv och engagerad bas, dvs. människorna i samhället. Blir den basen för liten kommer också eliten, de professionella, så småningom att dö ut. Det gäller för kulturarbetare lika väl som för idrottsmän.

Vänsterpartiet avvisar därför alla de förslag som går ut på att statlig kulturpolitik skulle begränsas till anslag för några kulturinstitutioner i Stockholm, stöd till enskilda konstnärer och vissa konstformer och utesluta det andra.

Vi i Vänsterpartiet anser att det också måste höra till riksdagens och regeringens, dvs. kulturministerns, ansvar och skyldighet att verka för och bidra till alla människors delaktighet i kulturen. Detta är inte förmynderi, det är ansvarsfull och insiktsfull kulturpolitik.

Jag tror exempelvis att det är dags att ta upp frågan om en bibliotekslag. Vänsterpartiet har fört fram det förslaget många gånger tidigare, men det har bemötts kallsinnigt. Jag tror ändå att nödvändigheten gör att vi måste ha en bibliotekslag och att opinionen för en sådan har svängt. Jag tror att människor nu inser att vi behöver en lag som garanterar oss rätt till avgiftsfria boklån, tillgång till skönlitteratur och facklitteratur såväl som information samt bibliotek med rimliga öppettider.

Fru talman! De flesta undersökningar har visat att det inte har blivit så mycket av breddningen av kulturlivet och att deltagandet i kulturlivet fortfarande är förbehållet ganska få människor, men en av de få sektorer som uppvisar en sådan breddning är folkbildningen och den närliggande amatörkulturen. Jag kan bara beklaga gårdagens beslut om nedskärningar för folkbildningen. Jag är dess värre övertygad om att detta kommer att få allvarliga konsekvenser för kulturutövandet och kulturskapandet i Sverige. Att dessa nedskärningar också kommer att få konsekvenser för amatörkulturens framtid är helt uppenbart. Jag kan inte förstå annat än att också amatörkulturens betydelse bör uppmärksammas när den kommande utredningen, som har nämnts tidigare i debatten och som hela utskottet står bakom, skall behandla frågan om behovet och lämpligheten av att ytterligare kulturpolitiska mål skall läggas fast. Det kanske t.o.m. är så att även möjligheten att få tillgång till folkbildningen måste skrivas in som ett kulturpolitiskt mål.

Jag vill ansluta mig till vad Åke Gustavsson sade på en punkt. Han påstår att omdömena om kulturpropositionen i vissa tidningar var oförtjänt goda. Jag har sett få exempel på hur ett pressmeddelande från ett departement alldeles obearbetat har fått ett sådant genomslag i pressen. I efterhand har det ju visat sig att den storsatsning på kulturen som man ville få oss att tro var för handen inte bestod av så mycket mer än en satsning på de större institutionerna främst i Stockholm. Litet flyttningar av anslagen hit och dit dolde att vissa projekt var synnerligen illa behandlade.

Som exempel på detta vill jag nämna stödet till de fria grupperna och cent-

rumbildningarna. De fria grupperna i landet står för huvudparten av teaterutbudet för barn och ungdom. Intresserar man sig för barn- och ungdomskultur borde man rimligen också uppmärksamma de fria gruppernas stora betydelse i det sammanhanget. Hitintills har anslagsnivån för de fria grupperna varit låg. Kraftigt stigande produktions- och turnékostnader och hög egenfinansiering gör att deras ekonomiska situation är ohållbar. Kommunerna, som är arrangörer och köpare av deras föreställningar, sviker och skyller på dålig ekonomi.

Vänsterpartiet menar därför att de fria grupperna som ett led i främjandet av barn- och ungdomskulturen måste behandlas på ett annat sätt än tidigare och få ett ordentligt stöd. Att som nu låta 50 teatergrupper och 15 dansgrupper dela på 2 milj.kr. i anslagsökning är inte – för att använda en underdrift – tillräckligt. Vänsterpartiet föreslår 7 milj.kr.

Tio centrumbildningar får årliga verksamhetsbidrag från staten. År 1990 gjorde kulturrådet en översyn av centrumbildningarnas verksamhet och ekonomi, och rapporten slog fast att centrumbildningarna inom resp. område har fyllt och kommer att fylla en viktig funktion för den icke institutionsbundna kulturverksamheten. Vi i Vänsterpartiet delar den uppfattningen. Men för att centrumbildningarna skall kunna utveckla och bedriva en meningsfull verksamhet måste det statliga anslaget öka avsevärt.

Centrumbildningarna arbetar rikstäckande. De har små kanslier och mycket få anställda, och administrationen går inte att effektivisera. Den negativa ekonomiska utvecklingen under 80-talet har redan medfört att allt som har varit möjligt att undvara för verksamheten och allt som har gått att rationalisera har tagits bort. Det är alltså av avgörande betydelse för centrumbildningarnas fortsatta verksamhet att deras anslag ökar med det belopp de har begärt. Vad har de då fått? Jo, som en del i det storslagna kulturpolitiska anslaget i den satsning som fick så mycket beröm i pressen får de dela på 278 000 kr. Vi i Vänsterpartiet har föreslagit att de i stället skall få 1,8 miljoner, så att de åtminstone kan klara de allra nödvändigaste åtagandena.

Att jag här och nu nämner beloppen beror på att jag vill visa att det inte rör sig om så dramatiska summor. Skillnaderna mellan en kulturpolitik som stryper barn- och ungdomskultur eller fria grupper och en som stödjer dem är små i pengar mätt. Det är ideologin bakom, synen på vad som är viktigt, som skiljer sig åt. Det handlar om kultursyn, kulturideologi och människosyn, och i det sammanhanget, fru talman, är skillnaderna stora.

En socialistisk kulturpolitik menar – vi menar – att det är synnerligen viktigt att vårt mångkulturella samhälle inte ersätts av konformism eller begränsas till elit- eller finkultur. Vi talar mycket ofta och gärna om det mångkulturella samhället och vårt kulturarv, och jag måste medge att vi i Vänsterpartiet också mycket gärna gör det. Vi talar om Det Svenska Kulturarvet – med stora bokstäver. Vad som avses är ibland osäkert, det är inte något självklart. En riksspelman associerar till hembygdens polska på fiol, en violinist i hovkapellet talar lyriskt om Ingmar Bergmans version av Mozarts Trollflöjten, medan en rockmusiker nämner några låtar från Eldkvarns senaste platta. Kan alla tre ha rätt? Ja, självklart. Det svenska kulturarvet är sammansatt av delkulturer: samisk kultur, lokal och regional bygdekultur, bruksortskultur,

folkrörelsekultur, arbetarkultur, tjänstemannakultur, elitkultur, avantgardekultur, kvinnokultur, masskultur, invandrarkultur, osv., osv.

Inom alla dessa delkulturer har det skapats unikt svenska uttryck i musik, sång, dans, teater, ord, bild, film, design, byggnad och miljö. Det är uttrycksformer som bara kan bevaras och utvecklas här. Det här kulturarvet måste värnas. Vi skall vara stolta över det, vi skall vårda det, och vi skall inte slänga ut det som barnet med badvattnet i någon form av förfelad europeisk anpassning. Vårt kulturarv är nödvändigt för att vi skall ha en trygg förankring, en så trygg förankring i den egna kulturen att vi inte faller offer för rasism eller främlingsfientlighet.

Jag vill poängtera detta, inte så mycket med anledning av Ny demokratis motioner till kulturutskottet men med tanke på den enorma diskrepans jag kan se i Ny demokratis inställning och politiska attityd mellan å ena sidan Anne Sörensens anförande här i dag och å andra sidan andra förslag från Ny demokrati, som jag dess värre vill påstå mestadels går ut på att vi skall skära ner, rasera, ta bort och sälja ut.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till Vänsterpartiets meningsyttring i vad som avser mom. 4 och 23.

Anf. 53 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Fru talman! Under mer än 15 år har jag i tal och skrift brukat förkunna att nyckelbegrepp i en liberal kulturpolitik är frihet, mångfald och kvalitet. Numera ser jag att flera andra partier använder samma uttryck utan att redovisa ursprunget.

Det är i och för sig bra om det råder enighet om dessa nyckelord. Men ibland undrar jag hur det egentligen står till med kravet på kvalitet.

Det är individerna själva, deras skapande och deras upplevelser som bestämmer kulturens former, innehåll och giltighet. Kulturskapare och deras publik bör fritt kunna mötas på en öppen marknad. Den vuxna medborgaren bör själv få bilda sig en uppfattning om vad som är god och dålig konst utan censuringrepp. Då blir det en liberal huvuduppgift att tidigt lära människor att själva värdesätta äkthet och kvalitet i kulturutbudet.

Syftet med olika former av statligt och kommunalt stöd till kulturområdet är givetvis att öka mångfalden i kulturutbudet. Det gäller då att stödja svårtillgängliga och smala kulturområden och att stimulera alternativ inom områden som domineras av kommersiell masskultur.

Statliga och kommunala anslag skall stödja, men inte styra, kulturskapandet. Den konstnärliga friheten måste vara fullständig inom demokratins ramar.

Amatörerna har stor betydelse för kulturklimatet i samhället. Kreativitet och uttrycksbehov finns hos alla människor. En aktiv och engagerad publik deltar också på sitt sätt i ett slags medskapande.

Men alla kulturyttringar är inte lika bra. Den professionellt utövade kulturen är viktigare än amatörismen. De professionellt arbetande kulturskaparna måste få stöd att utöva sin yrkesroll och om möjligt också få sin utkomst av den. Amatörerna skall förhoppningsvis finna sin glädje i kulturen, men knappast sin utkomst. Därför måste kvalitetskravet få större genomslagskraft i kulturpolitiken.

De konstnärliga yrkesutövarna måste ges rimliga levnads- och arbetsvillkor. Det gäller både dem som arbetar inom kulturinstitutionerna, fria yrkesmässigt arbetande konstnärliga grupper och enskilda kulturskapare och konstnärer.

Det innebär först att värna om kulturskaparnas upphovsrätt – så sorgligt eftersatt – och sedan att skapa olika former av stöd och stimulans. De professionellt arbetande kulturskaparna måste också få rimligare skattevillkor. Det är orimligt att jämställa konstnärer med kommersiellt arbetande egenföretagare. Ett nytt inkomstslag bör därför tillskapas som tar hänsyn till deras speciella arbete och oregelbundna arbets- och inkomstförhållanden.

En avvägning mellan amatörism och professionalism måste ständigt ske vid bedömningen av både statliga och kommunala kulturinsatser.

En grupp läkare som regelbundet spelar kammarmusik behöver inga bidrag, knappast ens i studiecirkelns form. Men en ensemble av professionella musiker behöver engagemang och stöd i olika former för att kunna fortsätta sin verksamhet. Anslag bör inte ges till amatörer på bekostnad av de professionellt arbetande, som ju är beroende av inkomster för att över huvud taget kunna försörja sig.

Konstens utveckling och fördjupning är beroende av de professionellt arbetande kulturskaparna. De sysslar med konstnärligt utvecklingsarbete för vår skull, för vår räkning. Så småningom får vi alla del av det ständigt förnyade kulturarv som består av både tidigare generationers insatser och nyskapande i vår tid. Så stimuleras amatörismen av den professionella kulturen. Så får vi som är publik – förhoppningsvis en medskapande publik – glädje av det ekonomiska stöd som det är statens och kommunernas ansvar att ge de professionellt arbetande konstnärerna och kulturskaparna.

Herr talman! Jag har velat säga detta med anledning av att ett av de betänkanden som vi nu behandlar gäller ersättningar och bidrag till konstnärer.

Kulturutskottet har som alltid gjort en noggrann och saklig prövning av regeringens budgetförslag. Jag kan konstatera att oppositionen inte har haft så särskilt mycket att invända. Tre av de fyra betänkandena är helt eniga.

I det första och det största finns det några reservationer som jag, utan att vilja uttala mig nedsättande, menar är litet pliktskyldiga. Någonting måste ju debatten hängas upp på.

Det finns även två tillkännagivanden. Det ena gäller en parlamentarisk översyn av de kulturpolitiska målen. Det är något som de nuvarande regeringspartierna har begärt under åtskilliga år utan att få stöd av Socialdemokraterna.

Det andra gäller kravet på en nationell stiftelse för kulturmiljöförvaltning. Det går tillbaka på en motion av Karin Ahrland och mig vid riksmötet 1984/85 och den utmärkta utredning av Bill Fransson som föreligger som ett resultat av den motionen som riksdagen faktiskt biföll. Jag är glad över att hela utskottet nu ställer sig bakom kravet på att förslagen i denna utredning skall kunna fullföljas.

Jag tyckte mig skymta en viss missunnsamhet hos Åke Gustavsson över att kulturministern hade fått så positiva recensioner på sin första kulturbudget. Åke Gustavsson var tvungen att fly från kulturutskottets betänkande till bostadsutskottet, till utbildningsutskottet och till Huddinge kommun för att

han skulle kunna få en utgångspunkt för regeringen. Jag tycker att en sådan recension av Åke Gustavsson är ganska positiv ur kulturministerns synpunkt.

Herr talman! Det är därför med glädje som jag på alla punkter yrkar bifall till hemställan i de fyra betänkandena från kulturutskottet som riksdagen nu behandlar.

Anf. 54 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tror att Jan-Erik Wikström missuppfattade mig. Tvärtom gratulerade jag kulturministern till att ha fått så goda recensioner i den borgerliga huvudstadspressen med tanke på att hon har en reformtakt på 35 milj.kr. netto, medan Socialdemokraterna hade en reformtakt på 125 milj.kr. netto. Det tycker jag var skickligt att klara. Det finns ingen missunnsamhet från min sida i detta sammanhang. Det var en ärlig gratulation. Men jag kan ändå tillägga, när jag har blivit provocerad, att jag tycker att det är något mer ambitiöst att satsa 125 milj.kr. i reformpengar än att satsa 35 milj.kr. i reformpengar.

Jan-Erik Wikström sade att jag måste fly till Huddinge och till bostadsutskottet. Men kulturdepartementets anslag när det gäller konstnärlig utsmyckning i bostadsområdena hänvisades faktiskt till bostadsutskottet. Detta anslag har ryckts undan. Men det är alltså ministerns ansvarsområde i detta fall.

När det gäller Huddinge blir jag förvånad om kulturministern inte har anledning att säga något om den, som jag uttryckte det, folkliga vrede som nu håller på att drabba borgerliga politiker som gör drastiska nedskärningar på kulturens område. Jag väntar med stor spänning på den fortsatta diskussionen med kulturministern.

Om Jan-Erik Wikström vill instämma i det som jag sade om att det är viktigt att man tar krafttag i detta sammanhang, kan vi ju tillsammans bifalla den socialdemokratiska reservationen 2. Fundera över det, så kan vi senare under debatten återkomma till denna punkt.

Det är faktiskt inte, som Jan-Erik Wikström sade, pliktskyldigt som vi reserverar oss, utan det är självfallet till förmån för en socialdemokratisk profil. Men jag skall å andra sidan villigt erkänna att ni ryckte undan möjligheten till en reservation genom att exempelvis ansluta er till oppositionens krav på en parlamentarisk utredning. Det är glädjande att vi i denna stora och viktiga fråga är överens. Men jag är inte säker på att det i första hand är Jan-Erik Wikströms förtjänst att utskottet har beställt en parlamentarisk utredning.

Anf. 55 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Jag ber att få instämma i Åke Gustavssons gratulationer till kulturministern.

Man har inte så stora anspråk på politiska framgångar om man menar att det räcker att ett enigt utskott ansluter sig till krav som de förutvarande oppositionspartierna under ett antal år har framfört i riksdagen, men för döva socialdemokratiska öron.

Om både Åke Gustavsson och jag hade varit ledamöter av Huddinge kom-

munfullmäktige, är jag övertygad om att vi när det gäller biblioteksanslagen hade kunnat hitta varandra.

Anf. 56 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Herr talman! Det förhåller sig inte riktigt så som det här sägs.

Jag kom att tänka på en folkpartistisk f.d. partiledare som uppmanade sina ungdomar att gå hem och läsa historia. Men inte trodde jag att jag skulle behöva rikta samma uppmaning till Jan-Erik Wikström.

Historien bakom tillkomsten av den kulturpolitiska utredningen är en skrivelse från 1989 som Socialdemokraterna står bakom och som går ut på följande: Ju längre tid som har gått sedan 1974 års kulturpolitiska mål fastställdes, desto mera aktuellt blir det att tillsätta en sådan här utredning. Nu är tiden inne för att göra det. Jag tycker att tidpunkten är alldeles utomordentlig. Därför är jag glad över att Jan-Erik Wikström nu har samma syn.

Anf. 57 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Glädjen är fullständig om Socialdemokraterna nu har gjort bättring och således ansluter sig till våra krav på en översyn av de kulturpolitiska målen. En sådan har vi mycket länge begärt att få.

Andre vice talmannen anmälde att Åke Gustavsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 58 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! Det är två saker som jag vill beröra, Jan-Erik Wikström. Jan-Erik Wikström tycks med viss förvåning, eller kanske med beklagande, notera att till betänkandena inte är fästade betydligt fler reservationer eller meningsyttringar. I och för sig kan jag hålla med honom. Men vi i mitt parti har valt att inte motionera på precis alla punkter. Vi har också valt att inte avge särskilda meningsyttringar med anledning av vad som sägs på varenda rad i betänkandena. I stället har vi valt att försöka koncentrera oss på det som tydligast profilerar vår politik, nämligen hänsynen till och ansvarstagandet beträffande kultursvaga eftersatta grupper – barn och ungdomar. Det gäller också utbudet via exempelvis de fria grupperna.

Jag är villig att erkänna att vår nya och numera ganska obetydliga roll säkert har bidragit till en viss dämpning av vår aktivitet på motionsområdet. Men jag garanterar att vi kommer igen nästa år. Detta var dock inte det som var det viktiga här.

Jag skulle vilja ta upp en annan sak som verkligen belyser skillnaden mellan exempelvis Folkpartiets eller de andra borgerliga partiernas kulturpolitiska syn å ena sidan och Vänsterpartiets å andra sidan. Jag avser då detta med att amatörismen och professionalismen skulle stå i ett slags motsättning till varandra och att det nu gäller att ensidigt satsa på professionalism och kvalitet.

Jag kan bara beklaga att ni inte inser att utan ett aktivt deltagande i kulturlivet – det gäller då de breda folklagren, alltså alla människor – är det inte mycket bevänt med kulturen. Kultur kan aldrig reduceras till konsumtion av

produktion som en liten professionell elit står för. Det får alltså inte vara så, att kultur skall konsumeras av en mycket liten grupp i samhället.

En aktiv, livaktig och nyskapande kultur får man bara just genom en dialog mellan amatörer och professionella, mellan vanliga människors deltagande och nämnda elits deltagande.

Det är ju i det egna mötet med kulturen som behovet av en framtida kulturkonsumtion, om det uttrycket tillåts, uppstår. Därför menar vi att det är oerhört viktigt att se till att barn och ungdomar får möjligheter i det här sammanhanget – ja, helt enkelt att de får ett behov av kultur.

Jag tror att ni allvarligt missar detta med den kultursyn som ni företräder.

Anf. 59 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Nej, Elisabeth Persson. Vad jag försökte säga i mitt huvudanförande är att det är viktigt med en dialog mellan amatörer och professionella. Men när det gäller stöd från stat och kommun är det vårt förstahandsansvar att stödja dem som professionellt arbetar med kultur.

Det finns en glädje och ett värde i sig i att som amatör få utöva kultur, oavsett vilket område det rör sig om. Men vårt huvudsakliga ansvar är att se till att de som på heltid ägnar sig åt kulturskapande i olika former får möjlighet att göra det. Det är den poängen jag vill understryka.

Ibland sägs det att det är viktigt att låta större bidrag komma amatörerna till del. Men när det är knappt om resurser är det enligt min mening de professionellt utövande konstnärerna som måste komma i första rummet.

Jag är glad över enigheten i utskottet. Denna glädje försökte jag också ge uttryck för. Jag tycker att vi har mött konstruktiva insatser, inte minst från Elisabeth Perssons sida.

Var frimodig och oförfärad! Jag tillhör ett parti som också har varit mycket litet och som just nu är ganska litet – men vi hoppas att det blir större. Argumentens styrka har dock egentligen inte alls att göra med antalet mandat i riksdagen.

Anf. 60 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag hoppas att Jan-Erik Wikström har rätt.

Jag återkommer till detta med amatörismen och professionalismen. Jag är nämligen litet orolig för att skillnaden mellan våra åsikter är djupare än jag först uppfattade. Enkelt uttryckt: Om vår generations barn inte, genom att ha ordentlig tillgång till böcker och bibliotek, lär sig att älska att läsa, berätta, ge utlopp för sin fantasi genom litteraturen osv., befarar jag att det i framtiden inte kommer att finnas så många lysande författare i vårt land som vi nu presterar.

Det går inte att i dag säga att det ekonomiska läget för oss är sådant att vi måste prioritera den professionella kulturen. Då skulle man nämligen undergräva möjligheterna för Sverige att fortleva som ett kulturellt, spännande och konstruktivt samhälle.

Den kulturdöd och den kulturskymning som breder ut sig i och med detta ensidiga synsätt – och det här var jag inne på i mitt huvudanförande – som alltså baseras på ett alltför ensidigt reformistiskt tänkesätt när det gäller kulturen, får förödande effekter för framtiden.

Mot den bakgrunden är jag oerhört orolig för vad de här kommunala nedskärningarna kommer att betyda. Barn som aldrig får se en teaterföreställning och som aldrig själva får spela teater kommer om 20 år inte att köa utanför vare sig Operan eller Dramaten för att få biljetter. Då kan vi så att säga packa ihop t.o.m. våra institutioner!

Anf. 61 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Missförstå mig rätt, Elisabeth Persson, när jag säger att jag tycker att det är oerhört viktigt med ett kulturutbud både för barn och ungdom och för alla andra. Men jag diskuterar med utgångspunkt i ett av betänkandena, nämligen det som har titeln Ersättningar och bidrag till konstnärer.

I fråga om vilka som mest behöver vårt stöd – de professionellt utövande konstnärerna eller alla vi som är glada amatörer på olika kulturområden – vidhåller jag att vi har ett ansvar för att de som professionellt arbetar med kultur skall kunna göra det under drägliga villkor. Jag undrar om inte Elisabeth Persson till sist ändå är beredd att hålla med mig på den punkten.

Vi andra, som har lön och ett vanligt yrke, skall ju inte ha extra ersättning för att ägna oss åt kultur. Men de som professionellt arbetar har ingen annan inkomst. Det är vårt ansvar att se till att dessa kan leva också på sin konstnärliga yrkesutövning.

Anf. 62 INGEGERD SAHLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag skall uppehålla mig vid en kulturverksamhet, biblioteken. Jag tycker nämligen att de rapporter som kommer och som handlar om nedläggning av bl.a. biblioteksfilialer runt omkring i vårt land är mycket alarmerande.

Plötsligt är biblioteksverksamheten hotad. Det har tagit årtionden att bygga upp de kulturcentra och kunskapsbanker som nu finns. Men helt plötsligt ifrågasätter man denna unika folkbildningsverksamhet som finns i vårt land. Det märks att åtta av tio kommuner i dag är borgerligt styrda. Man drar ner på bokinköpen. Anställda sägs upp. Öppethållandet minskar. Filialer stängs, och man för diskussioner om att boklån skall avgiftsbeläggas av principiella skäl.

Detta tycker jag behöver uppmärksammas extra, att boklån avgiftsbeläggs av principiella skäl. Jag trodde, herr talman, att principen fri tillgång till böcker på bibilioteken var en självklarhet för oss i Sverige.

Vi socialdemokrater i utskottet har krävt att riksdagen skall ge regeringen till känna att den hittills allmänt godtagna principen att boklån vid de allmänna folkbiblioteken skall vara kostnadsfria. Tyvärr har vi inte fått övriga utskottsmedlemmar med på denna begäran. Kanske hade vi kunnat få gehör för kravet om betänkandet hade justerats i dag, för det är faktiskt bara under de senaste veckorna som vi har fått bevis för att tidigare principer inte längre tycks gälla i landet. Man känner faktiskt inte igen sig.

Jag anser att vi just nu behöver en nationell uppslutning till förmån för bibliotekens bevarande.

Nu är jag, liksom flera andra talare här, mycket till freds med att kulturministern finns på plats. Jag ställde en fråga om bibliotek i förra veckan, men fick besked om att jag inte skulle få svar förrän den 12 maj. Kanske kan jag

få svar i dag. Jag frågade: Avser kulturministern att vidta några åtgärder för att förhindra nedskärning av biblioteksverksamheten?

Det är en nedskärning som är på gång i landet. Det är på många ställen inte någon försiktig nedskärning. Jag har fått uppgift om några fall som jag vill ta som exempel.

I Kristianstad skär man ned biblioteksverksamhetens budget med 7 %, i Åstorp med 10 %. I Nyköping försvinner 25 % av kulturverksamheten. Där har man också beslutat att slopa tre fjärdedelar av bokanslaget till biblioteksfilialerna och en fjärdedel av bokanslaget till huvudbiblioteket. Samma sak gäller i Örkelljunga. En fjärdedel av bokanslaget slopas. I Norrköping har antalet inköpta böcker sjunkit med 40 %. En mängd biblioteksfilialer runt om i landet hotas av nedläggning. Vi vet att det t.o.m. finns huvudbibliotek som är i fara.

Låneavgifter diskuteras. Här har emellertid Författarförbundet reagerat. Jag vet att man har varit ute i vissa kommuner och talat om den överenskommelse som författarna har med staten i dag. 77 öre per boklån går till författarfonden. Detta bygger på att det skall vara avgiftsfria boklån på våra bibliotek. Skall man börja ta extra betalt för att låna ut böckerna, måste man också ha andra avtal med författarna.

Jag noterade förut att Jan-Erik Wikström talade om de professionella kulturarbetarna. Men jag tycker att det som nu händer med biblioteken faktiskt är att dra undan plattformen för en mycket stor del professionella kulturarbetare i vårt land, nämligen författarna.

Det är många olika idéer på gång i landet. En skrämmande sådan tycker jag är "gräddfilen" i Malmö. Jag kallar företeelsen på stadsbiblioteket i Malmö för gräddfilen. För 250 kr. kan man få lov att gå före i bibliotekskön. Om man erlägger en avgift på 250 kr. har man möjlighet att få låna de nyinköpta böckerna. De som inte har råd att betala dessa pengar, eller av principiella skäl inte vill göra det, får vackert vänta ett år eller två innan det blir deras tur.

Herr talman! Under hela 80-talet har biblioteksverksamheten utvecklats. Vi har byggt nya huvudbibliotek, och nu ser man plötsligt hur verksamheten förändras. Jag förstår att man i ekonomiskt kärva tider måste ompröva och omdisponera. Men den utveckling som vi ser nu är inte acceptabel. Frågan om fungerande bibliotek eller inte är inte bara, som jag ser det, en kommunal utan i högsta grad en nationell angelägenhet. Vi måste ha nationella mål för biblioteksverksamheten. Tillgången till bibliotek och fria boklån är en garanti för demokrati, yttrandefrihet och informationsfrihet.

Herr talman! Eftersom larmrapporterna om kommunernas nedskärningar har kommit under de senaste dagarna, anser jag att kulturutskottet än en gång bör diskutera bibliotekens och de avgiftsfria boklånens villkor. Jag tycker, precis som Elisabeth Persson tidigare, att det kanske är dags att åtminstone diskutera en bibliotekslag i vårt land. Jag tror att många av riksdagens ledamöter delar denna uppfattning.

Därför, herr talman, yrkar jag återremiss av mom. 5 i betänkande KrU18.

Anf. 63 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag tycker att det var mycket bra att Ingegerd Sahlström tog upp frågan om biblioteken och den katastrofala situation som råder på detta

område, inte minst ute i landet. Jag hade tänkt fråga om Socialdemokraterna nu inte bara ville diskutera avgiftsfria boklån, utan om ni också var intresserade av att ha en diskussion om en biblioteksslag. Men Ingegerd Sahlström avslutade med att säga det. Jag noterar bara detta och tillstyrker förslaget om återremiss när det gäller biblioteksfrågorna.

Anf. 64 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Till Ingegerd Sahlström vill jag säga att med den skrivning som utskottet har gjort tycker jag att en återremiss av detta moment är onödig. Jag vill alltså yrka avslag på återremiss av mom. 5 i betänkandet.

Anf. 65 INGEGERD SAHLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag hade hoppats på att Jan-Erik Wikström också skulle instämma i yrkandet på återremiss. Jag tyckte att det lät hoppfullt ett tag när han sade att om han och Åke Gustavsson hade varit kommunalpolitiker i Huddinge skulle man förmodligen ha kunnat lösa frågan där. Jag tänkte att vi tillsammans kanske också skulle kunna komma ett steg framåt i riksdagen när det gäller biblioteksverksamheten. Men tyvärr var det inte så.

Anf. 66 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Vi kanske har samma uppfattning om avgiftsfria boklån. Vi har olika uppfattningar om behovet av en återremiss.

Anf. 67 INGEGERD SAHLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! I det läge som nu har uppstått tycker jag inte att det skadar med en diskussion om både avgiftsfria boklån och en eventuell biblioteksslag.

Anf. 68 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Får jag bara först helt kort säga till Ingegerd Sahlström att diskussion kan man ha utan återremiss.

Jag skulle vilja gå tillbaka till kulturrådets tidskrift nr 1–2 i år. Där redogör man för kulturbudgeten. I och för sig blev jag litet förvånad när jag fick leta efter den, för den kom först under Notiser. Jag tyckte att det var litet märkligt. Men det som stod där var bra.

Man redogjorde för det som kulturministern hade fått fram. Kulturbudgetförslaget innehåller ökningar på flera områden. Sammanlagt uppgår ökningarna till 35 miljoner. Detta åstadkoms genom omprioriteringar.

Sedan talar man om att det måste finnas några minusposter. Man nämner avslutandet av lokal biblioteksverksamhet, Arbetets museum och konstnärlig utsmyckning i bostäderna.

Därefter går man över till att tala om vilka som har fått plus. Tiden hindrar mig från att räkna upp alla dem som har fått plus.

Kulturrådet var nöjt. Alla vet ju att signalerna därifrån har varit positiva. Vi har fått ökade anslag till Operan, Dramaten, Riksteatern, Drottningholmsteatern, Marionetteatern, Dansens hus, Fria grupper, Folkoperan, byggnader på våra museer, Kungl. Myntkabinettet, Statens historiska museum, m.fl. Jag skulle vilja fråga om det är detta som är en kulturkatastrof. I andra sammanhang har jag hört att det är fråga om en nationell katastrof

när borgarna lägger fram förslag. Är även det här enligt socialdemokraterna en nationell katastrof? I så fall tror jag att man har förändrat innehållet i begreppet katastrof. Det här är ett bra förslag.

Konsekvensen är ju att kulturen går stärkt in i det nya budgetåret. Det är ganska märkligt att vi i det här besvärliga ekonomiska läget får höra att det är den borgerliga majoriteten som bär ansvaret. Villigheten från den förra regeringens sida att ta på sig något ansvar är tyvärr mycket liten. Jag skulle vilja påminna om att den budget som vi har i dag är den som den socialdemokratiska regeringen med sina stödjetrupper i kammaren röstade igenom förra våren. Inte förrän efter den 1 juli får våra förslag genomslag.

Naturligtvis förekommer det också kritik. Det vore underligt om det inte gjorde det, särskilt då det gäller kultur där det finns så många olika grupper och där människorna har ett så starkt personligt engagemang och så mycket individualitet.

Eftersom tiden är knapp skulle jag vilja övergå till reservationerna. Jag tänker inte ta upp alla. Det skulle jag inte hinna med.

Beträffande reservation 1 som gäller en övergripande kulturpolitisk utredning skulle jag vilja säga följande. Jag är ledsen att jag missade något av vad Åke Gustavsson sade i sitt första anförande. Det berodde på att jag satt fast. Jag sprang inte tillräckligt fort genom riksdagens irrgångar efter det att jag fått telefonmeddelande om att Åke Gustavsson gått upp i talarstolen. Det märkliga är att borgarna begärde den här utredningen förra året, men då sade Socialdemokraterna och Vänstern nej. Vad är det som har hänt på ett år? Varför är det aktuellt just nu? Naturligtvis är förklaringen, såvitt jag kan se, att man har kommit i oppositionsställning. Då blir svängarna litet större. Någon sade till mig att Åke Gustavsson så att säga hade begränsat utredningens kapacitet. Åke Gustavsson skakar på huvudet. Om det är som han menar låter jag saken falla. Jag tar för givet att det skall vara en förutsättningslös utredning.

Sedan kommer vi till reservation 2 som Ingegerd Sahlström talade om. Jag blev så förvånad när jag läste den här reservationen. Vi som var med förra gången kan ju inte glömma att det här är någonting som ett av de borgerliga partierna framhöll. Vad är det för någonting som man egentligen tycker är så galet? Här måste jag säga några ord till Elisabeth Persson. Vi skall ligga sömnlösa om nätterna. Vi bryr oss inte om alla barn. De får inte läsa böcker. Det är möjligt att Elisabeth Persson tror att detta, och annat som hon tog upp, är gångbart bland vissa människor. Men det kan inte röra sig om många. Jag uppfattade det som nästintill en oförskämdhet mot många av oss som under större delen av vårt verksamma vuxna liv har arbetat för bl.a. bibliotek, för barn, för utbildning och för kvalitet i utbildningen. Om man läser huvudbetänkandet återfinner man allt det som ni anser att biblioteken skall ha. Ingegerd Sahlström tar upp sådant – jag har inte fått någon bekräftelse på detta – som eventuellt kan ha föreslagits i vissa kommuner. Men det har ingenting att göra med vad som står i vårt betänkande. I betänkandet står det ingenting om att det inte skall vara fria boklån, osv. De gamla principerna gäller ju fortfarande.

Reservation 3 gäller vissa uppgifter för Moderna museet. Det står i reservationen att det kommer att ställas ökade krav på Statens konstmuseer för

att de skall kunna leva upp till sitt ansvar. I år har det ju beviljats 7 milj.kr. extra, och det tyckte vi var bra. Men nu avser ju majoriteten att nästa gång vi står här och debatterar kulturutskottets förslag ta ifrån museerna 2,5 milj.kr. för att satsa på ett annat projekt. De två ställningstagandena går ju inte ihop, att ta från ett ställe och ge till ett annat och ändå ställa samma krav.

Jag förstår att det kan vara lockande att skriva en reservation som reservation 8 om Dansens hus. Men innehållet i reservationen skiljer sig ju i realiteten inte från vad majoriteten säger. Även vi har talat om att ansvaret ligger hos landsting och kommun. När det gäller landstingen har det redan tillsatts en utredningsman.

Det verkar som om man har letat efter angreppspunkter beträffande kulturministerns och de borgerliga ledamöternas förslag i syfte att kunna reservera sig.

Jag tänkte till sist beröra reservation 10, medel till länskonstnärer. Det står i reservationen att ni vill att verksamheten skall fortsätta. Förra året var det faktiskt den socialdemokratiska majoriteten som sade att man tyvärr måste skära ned på det här området för att kunna hjälpa Svenska riksteatern. Detta var således ett beslut som fattades med er medverkan. Men nu står ni inte fast vid detta längre.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

Anf. 69 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Herr talman! När det gäller ordet katastrof kan man först diskutera om det är ett absolut eller ett relativt begrepp. Det är relativt i den meningen att en katastrof för en person eller en verksamhet kan vara en lycka för en annan. Jag har inte använt ordet katastrof i dag, men kan gärna göra det. Jag hävdar att hade kulturministerns förslag i vad gäller Arbetets museum antagits hade det varit en katastrof inte bara för en hel del av de anställda, utan för hela uppbyggnaden av industrimuseiverksamheten. Därför blev jag mycket glad när utskottets majoritet, i vilken Elisabeth Fleetwood tyvärr inte ingår i det här sammanhanget, underkände kulturministerns förslag.

När det gäller Dansens hus tror jag att det är en katastrof för många enskilda bildskapare. För en hel del av de 200 bildskaparna som inte kommer att få några jobb därför att man rycker undan stödet till konstnärlig utsmyckning i bostadsområdena kan det nog vara en katastrof. I varje fall tror jag att det blir problem för flera fria grupper, om man inte räknar upp anslaget som socialdemokraterna har föreslagit.

Jag skall inte göra någon kommentar beträffande Moderna museet, eftersom jag väntar på kulturministerns redogörelse på den här punkten. Enligt min mening är det emellertid viktigt att man nu gör någonting för Moderna museet.

Beträffande Dansens hus vill jag säga att det rör sig om en mer komplicerad fråga i den meningen att tre parter är i hög grad inblandade: Stockholms stad, landstinget i Stockholm och staten.

Det är borgerlig majoritet på samtliga dessa, och vi har en borgerlig rege-

ring. Nu säger man från Stockholms läns landsting: Vi vill omförhandla avtalet. Vi kan inte leva upp till förpliktelserna.

Jag tycker att det är en självklarhet att den överenskommelse som har träffats om kostnadsansvaret skall ligga fast. Det är en stor tillgång för Stockholms län och för Stockholms kommun att ha detta. Tar de inget ansvar här, kan man fråga sig vad staten har för anledning att ta ansvar i andra sammanhang för aktiviteter i Stockholm. Jag tror det tål att tänka på ytterligare en gång. Jag tycker att det är nödvändigt att Dansens hus kan utvecklas.

En ytterligare punkt som Elisabeth Fleetwood tar upp är att hon är förvånad över att Socialdemokraterna nu vill ha en parlamentarisk utredning. Det är inte alls förvånande. Jag hänvisade i mitt anförande till det betänkande från 1989, där det sades att ju längre vi kommer från 1974 års beslut, desto mer aktuellt blir det med en utredning.

Slutligen: Jag har inte snävat in utredningsuppdraget. Däremot har jag noga, inte minst därför att jag ser att kulturministern sitter i kammaren, understrukit vad det är riksdagen beställer. Det skall regeringen sedan effektuera.

Anf. 70 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik:

Herr talman! Katastrof kan naturligtvis vara ett relativt begrepp. Men vad som är farligt, Åke Gustavsson, är att använda det ordet för mycket. Då får man ingen valör i ordet till slut. Det är valören i orden som gör att vi förstår varandra bättre.

Så till frågan om Arbetets museum, som jag inte tog upp eftersom frågan kommer att behandlas i ett senare betänkande. Eftersom Åke Gustavsson ändå nämnde det, måste jag få säga att Bengt Göransson skrev förra året att det inte är statens ansvar, utan att det är stiftelsens och även kommunernas ansvar. Det är av den anledningen som vi tycker att vi inte kan höja anslaget. Trots det ekonomiska läge som vi har, måste vi se till att spara pengar. Gör vi inte det, drabbar det all verksamhet. Det drabbar alla – från barn som vill läsa böcker till gamla som behöver omvårdnad och sjuka som behöver vård.

Det ekonomiska ansvaret för uppbyggnaden av ekonomin är så stort att vi får lov att ålägga oss viss inskränkning.

Beträffande Dansens hus hoppas jag att förhandlingarna skall gå i lås. Jag tycker också Dansens hus är fantastiskt. Men jag tycker att det är onödigt att reservera sig i en situation där statsråd har tillsatt en utredningsman. Vi brukar ha seden att avvakta när någonting är under utredning.

Det var inte så konstigt att förslaget om en parlamentarisk utredning kom nu. Ju längre vi avlägsnar oss från 1974, desto viktigare är det, säger Åke Gustavsson. Ja, man behövde den inte förra året. Procentuellt är det en liten tid som har gått från förra året till i år, jämfört med tiden från 1974 till 1991. Tidsfaktorn kan inte ha haft någon större betydelse.

Anf. 71 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Herr talman! Jag delar Elisabeth Fleetwoods uppfattning att man skall vara försiktig med orden. Det skall inte gå inflation i ord. Därmed behöver vi inte diskutera det mer.

Vi återkommer till frågan om Arbetets museum, men apropå refererande

till förra året förhåller det sig så här: Riksdagsmajoriteten, i vilken något av regeringspartierna då också ingick, faktiskt beställde en höjning av anslaget till Arbetets museum. Budgetpropositionen innebar en sänkning. Detta var för magstarkt för två av regeringspartierna att acceptera i riksdagen. Därför fick vi majoritet. Det hedrar uppriktigt sagt kds och Centerpartiets riksdagsledamöter att de gjorde det ställningstagandet.

Det är naturligtvis alldeles riktigt att vi skall spara pengar, så gott det nu går. Men vi skall göra det på rätta områden. Anta att Anne Sörensen har rätt i sin tes, där hon säger att en satsning på kulturområdet är lönsam. Då är det ju rent företagsekonomiskt vansinne för staten att inte göra det, därför att då kunde vi ju minska budgetunderskottet den vägen.

När det gäller mer explicit Dansens hus yrkar vi bifall till vår motion. Överenskommelsen innebär faktiskt att staten tar på sig hälften av kostnaden, Stockholms landsting 25 % och Stockholms stad 25 %. Det blir 100 %. Så säger Elisabeth Fleetwood att man nu skall förhandla med Stockholms landsting och Stockholms kommun. Vad vi utgår från i vår motion är att förhandlingarna skall resultera i att det samlade offentliga stödet till Dansens hus ökar med minst 3 milj.kr. utöver vad som redovisas i budgeten. Att det på något sätt skulle vara otillbörligt att uttala en sådan åsikt om Dansens hus därför att en utredning pågår är för mig svårt att förstå. För dem som arbetar i Dansens hus är det helt omöjligt att förstå det.

Anf. 72 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik:

Herr talman! Satsning på kultur är lönsam, och därför borde vi satsa nu, säger Åke Gustavsson. Ja, en satsning på kulturen är lönsam på lång sikt. Men om man befinner sig i en ekonomisk dalsänka gäller det att kunna komma upp på sidorna och börja klättra uppåt mot ljuset igen. Vi har inte kommit dit än, men jag är övertygad om att vi kan göra det om den borgerliga regeringen fortsätter på det sätt som den har börjat. Det gäller således att komma över den eokonomiska tröskeln, innan man kan hitta den lönsamhet som Åke Gustavsson talar om.

När jag hör beskrivningen här kan jag inte låta bli att påminna om en sak i den allmänpolitiska debatten. Ingvar Carlsson var uppe och talade bl.a. om duschar som var sönder i skolorna, rappning som hängde från taken i skolorna och ventiler som var dåliga. Det gjorde han regeringen ansvarig för. Ändå hade regeringen då den 12 februari suttit fyra månader. Jag har inte fått besked om ni kan tänka er och säga: Vårt ansvar är stort för de ekonomiska svårigheter som Sverige har råkat in i.

Anf. 73 INGEGERD SAHLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Principen att folkbibliotekens tjänster skall vara avgiftsfria har länge varit allmänt vedertagen. Det är alldeles rätt och riktigt. Men mitt bekymmer nu är att jag har indikationer på att man försöker ändra på det här ute i landet. Jag betvivlar inte alls att Elisabeth Fleetwood personligen menar att den gamla principen är helt riktig. Men det som är bekymret är att partikamraterna ute i landet inte riktigt har samma engagemang när det gäller bibliotektsverksamhetens mål.

Därför tycker jag det är viktigt att vi i kulturutskottet, som ändå värnar

om biblioteken, tar en ny diskussion i frågan. Vi kan naturligtvis diskutera utan att begära återremiss. Då är det inte så mycket resultat att hoppas på, i alla fall inte nu men kanske i framtiden.

Jag tycker att vi skall ha en diskussion nu, och därför har jag begärt återremiss. Jag begärde återremiss under mom. 5, men jag vill också begära återremiss under mom. 6, som gäller folkbibliotekens öppethållande.

Anf. 74 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik:

Herr talman! Till följd av en återremiss skall vi ta upp den här frågan igen, om yrkandet på återremiss går igenom.

Det är klart att vi gärna diskuterar biblioteken, men som jag sade behövs det ingen återremiss för det. Det kan vi göra ändå.

Här framskymtar hela tiden, framför allt kanske från Elisabeth Perssons sida, krav på en bibliotekslag. År efter år har faktiskt majoriteten av Socialdemokraterna avvisat det kravet. Jag är dock fullt medveten om att många övriga socialdemokrater har arbetat för en bibliotekslag.

Den stora majoriteten har kommit fram till att det inte är bra med en bibliotekslag. Visserligen kommer jag naturligtvis att delta i arbetet att få fram en sådan lag, men jag tycker att det är litet farlig att på det sättet sprida oro.

Jag tar för givet att de negativa reaktionerna mot en bibliotekslag kommer att kvarstå. Det är en metod som vi inte vill använda, därför att en bibliotekslag kan tvärtom skada verksamheten.

Anf. 75 INGEGERD SAHLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Just det argument som Elisabeth Fleetwood för fram i slutet av sitt inlägg har jag tidigare kunnat instämma i. Men det är på grund av den rådande och den kommande situationen som vi anser att frågan behöver diskuteras ytterligare en gång.

Anf. 76 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik:

Herr talman! Jag sade ju det, Ingegerd Sahlström, att visst kan vi diskutera, men återremiss: nej.

Anf. 77 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! Elisabeth Fleetwood blir upprörd och tycker att jag uttrycker den oro som finns på biblioteksområdet så, att det blir en skymf mot alla dem som i hela sitt liv har arbetat för litteraturen och kulturen. Nej, jag kan garantera att det inte är fråga om någon skymf. I så fall skulle jag skymfa mig själv. I hela mitt yrkesverksamma liv har min huvuduppgift varit att bereda barn och ungdomar glädje att upptäcka vad litteraturen kan ge. Detta har jag gjort först som folkskollärare, sedan som svensklärare på högstadiet och slutligen genom att arbeta inom folkbildningen. Jag försäkrar att den oro som jag känner verkligen är motsatsen till en skymf mot alla de människor – lärare, bibliotekarier, politiskt aktiva – som tycker att detta är viktigt.

Med risk för att bli alltför personlig vill jag ändå berätta hur det kom sig att mitt liv fick den vändningen. När jag var i tioårsåldern flyttade min familj till ett nytt område. Genom några kamrater fick jag tips om att det några kilometer från vårt hem fanns ett gammalt skolbibliotek som var öppet för

allmänheten och som också hade en vuxenavdelning. I mitt hem hade vi ungefär tio böcker: ett uppslagsverk och det vanliga sortimentet. Så detta med litteratur var därför för mig en exklusivitet. Via detta bibliotek och via en bibliotekarie som var helt fantastisk i sitt sätt att vara mot oss barn öppnades en fullständigt förtrollande och ny värld för mig. Jag hade nog inte blivit svensklärare om inte denna bibliotekarie, som under många år stod för min litterära skolning, hade funnits. Jag var bara en liten jänta då, när hon visade på böckernas värld, inte bara för mig utan för alla barn i området.

Jag vet alltså i märgen vad ett filialbibliotek kan betyda. Jag vet också att en majoriteten av Sveriges barn har dess värre inte fått den här möjligheten, på grund av att kommunerna inte har råd med filialbibliotek, bokinköp, biblioteksöppethållande och inte med kunnig och utbildad personal.

Jag tycker att vi tillsammans borde verka för att situationen skall bli annorlunda. Många ledande moderata kommunalpolitiker har dess värre inte Elisabeth Fleetwoods engagemang i den här frågan.

Anf. 78 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik:

Herr talman! Jag är helt övertygad om att Elisabeth Persson har missuppfattat det som jag sade. Jag sade att jag uppfattade det som en skymf mot dem av oss som är motståndare till en bibliotekslag, när man sade att det behövs en sådan.

Elisabeth Persson sade att vi inte skulle bry oss om att alla barn inte får låna böcker eller höra sagor om det blir en ny situation. Det bryr vi oss visst om. Det finns inte någon av oss som inte anser att det är bra för barn att höra sagor. Jag minns när jag själv som sjuåring, när jag började skolan, fick gå till filialbiblioteket i Ålsten. Fortfarande kan jag minnas doften när man kom in i bibliteket av den bindning som böckerna hade på den tiden. Böckerna var inbundna med mörkröd rygg, om ni kommer ihåg det – det är det nog många här som gör trots allt. Det var härligt. Böckerna öppnade en helt ny värld, och det tror jag att vi är eniga om, Elisabeth Persson.

När jag kom med i biblioteksnämnden i Stockholm hade jag förmånen att få sitta i stadsbibliotekets sagogrotta och lyssna när Elsa Olenius – som jag tror att många av er kommer ihåg – och Astrid Lindgren läste sagor för en 30–40 barn som satt på golvet framför dem. Trots att jag var vuxen var det underbara stunder.

Böckerna betyder förfärligt mycket. Säg inte att inte också vi har respekt för vad barn behöver, för böcker, för att så många som möjligt skall kunna utnyttja boken, eftersom den är det främsta medlet att nå kunskap och kultur på alla områden. Man kan t.o.m. få tillgång till musik genom böcker. Som jag uppfattar det är boken det som vi främst bör satsa på för att ge människor alla möjliga arter av upplevelser.

Anf. 79 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! När vi nu har den här upplevelsen gemensam, borde vi inte då också fundera över varför inte Sara i Nyköping, Peter i Malmö eller Lasse i Söderköping skall kunna få del av böckernas värld? Varför skall vi förmena dem det som vi själva betraktar som livsavgörande och nödvändigt? Hur kan vi tillsammans förhindra att den kulturpolitik som nu förs leder till att allt

färre barn och ungdomar också får vara med om det fantastiska mötet med litteratur, konst och kultur över huvud taget?

Den viktiga och helt avgörande uppgiften för oss borde vara att se till att kulturen inte begränsas till en liten exklusiv grupp, vars föräldrar har råd att betala – eller som Ingegerd Sahlström beskrev det: kan åka gräddfilen in till boklånedisken på biblioteken i Malmö. Vad vill Elisabeth Fleetwood vara med och göra för att biblioteken och litteraturen även i fortsättningen skall vara tillgängliga för alla människor? Vi kan kanske börja med att föra diskussionen i utskottet, när vi har återremitterat biblioteksfrågorna.

Anf. 80 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik:

Herr talman! Det är väl inte någon som vill förmena vare sig Lasse, Pelle, Göran, Anna eller Petra böcker. Det är vi överens om. Jag tycker därför att det är onödigt med sådana slängar som Elisabeth Persson delar ut.

Varför vill vi då inte ha lagstiftning? Jo, för att vi inte tror på lagstiftning. I folkbiblioteksutredningen var vi ganska så eniga om att en lagstiftning kunde tendera – vilket har visat sig på många områden – att bli en minimilagstiftning. Då kan kommunerna säga: Nu har vi nått den gräns som är den nödvändiga, så nu behöver vi inte gå längre.

Det är därför, Elisabeth Persson, som vi inte tror på lagstiftning. Däremot tror vi på utbildning och på en bättre skola. Vi hoppas att alla svenska barn skall kunna gå i den allra bästa skolan. Om skolan och utbildningen är bra och innehåller information om böckernas värde, kan jag garantera att barnen fortsätter att läsa. Har man kunskaper, kan man också ställa krav på verksamheten. Om väljarna – konsumenter av böcker, läsarna – ställer krav, då behövs inte heller någon lagstiftning.

Andre vice talmannen anmälde att Elisabeth Persson anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 81 ROSE-MARIE FREBRAN (kds):

Herr talman! I ett mycket kärvt läge med stora ekonomiska bekymmer, då mångmiljardbesparingar i statsbudgeten måste göras av statsfinansiella skäl, har regeringen lyckats freda kulturen. Totalt sett ökar kulturbudgeten med ett antal miljoner. Detta gläder naturligtvis en kulturpolitiker.

Kulturens andel av den totala statsbudgeten är otvivelaktigt mycket liten. Det är glädjande att hela regeringen tycks inse att besparingar på detta område skulle ge så litet att nyttan aldrig skulle kunna uppväga de negativa kulturpolitiska följderna.

Kulturministern har också gjort värdefulla uttalanden i detta sammanhang och faktiskt uppmanat kommunalpolitikerna att se regeringens prioriteringar som en ledstjärna när de själva måste göra prioriteringar.

Herr talman! De kulturärenden som avgörs i dag kännetecknas av stor samstämmighet. Endast till ett av betänkandena har det fogats reservationer, nämligen till KrU18. Trots dessa reservationer finns det en samsyn som tar sig viktiga uttryck. Jag tänker då främst på det enhälliga förslaget att det skall tillsättas en kulturpolitisk utredning.

Med tanke på att de kulturpolitiska målen fastställdes för 18 år sedan är

det hög tid att utvärdera hur de har uppfyllts. Frågan om komplettering av målen har också varit aktuell vid ett flertal tillfällen. Vi kristdemokrater har i vårt kulturpolitiska handlingsprogram tagit upp två viktiga kompletterande mål. Vi menar att kulturpolitiken skall främja kvalitet samt bereda kulturarbetarna rimliga arbetsvillkor.

Jan-Erik Wikström framförde i sitt inledningsanförande kravet på ett särskilt inkomstskatteslag för kulturskapare, Min partiordförande Alf Svensson motionerade under sin riksdagsperiod på 80-talet om just detta. Själv framförde jag samma krav i en motion under den allmänna motionstiden. Jag hoppas att ytterligare partier skall sluta upp kring detta krav. Det skulle betyda mycket för de fria kulturskaparna.

Frågan om tillgänglighet och deltagande är mycket betydelsefull. En förutsättning för de mångas deltagande i kulturlivet är att det är lätt tillgängligt. Detta kräver en framsynt planering. Yttre faktorer som stadsplanering, tolk- och ledsagarservice, informationsspridning m.m. måste erhålla offentligt stöd och resurser, så att de kan utformas för alla människors behov. Detta är i synnerhet viktigt för människor med olika handikapp.

Människors kulturvanor grundläggs tidigt i livet. För att nå ett väsentligt högre kulturdeltagande än i dag måste kulturtörst skapas tidigt i barnens liv. Insatser för barn och ungdom är därför av central betydelse. Förutom kulturella kontakter i förskola och skola är kulturinstitutionernas barn- och ungdomsverksamhet viktig. Dessa institutioner kan mycket väl komma att behöva omfördela resurser till förmån för barn och ungdom.

Herr talman! Många kulturpolitiker, kulturskapare och andra kulturengagerade människor ute i landet är oroade av kommunalekonomiska kommitténs förslag att låta det statliga kulturstödet ingå i den gemensamma påsen. Jag vill uttala mitt stöd för uppfattningen att de grundbelopp som ges till den regionala kulturen även fortsättningsvis skall specialdestineras.

Det finns oro även inom andra kulturområden på det kommunala planet. Det gäller t.ex. risken att den allmänt godtagna principen att boklån vid de allmänna folkbiblioteken skall vara kostnadsfria kan komma att ifrågasättas. De flesta ledamöter i utskottet stöder helhjärtat principen, men jag anser inte att det viktiga är att upplysa regeringen om det genom ett tillkännagivande – det känner regeringen redan till. Det är snarare våra partikolleger ute i kommunerna som behöver påminnas om vikten av denna princip.

Att bok- och tidskriftslån skall vara avgiftsfria är en demokratifråga. Avgiftsfriheten är en förutsättning för en öppen debatt och för en fri opinionsbildning. Det är också en fråga om lättillgänglighet och social rättvisa.

Herr talman! Jag vill kommentera ett anslag som ett enigt utskott står bakom. Det gäller bidraget till samisk kultur. Regeringen har glädjande nog föreslagit en kraftig ökning av anslaget till samefondens kulturdelegation. Detta kommer att öka delegationens möjligheter att bevilja bidrag för bl.a. teaterverksamhet.

Vi kristdemokrater stöder helhjärtat denna ökade satsning på samisk kultur. Den samiska minoriteten har i egenskap av ursprungsbefolkning en unik ställning. Därför har det svenska samhället ett stort ansvar att i samarbete med samerna kraftfullt verka för att den samiska kulturen skall kunna leva vidare och utvecklas.

Herr talman! Jag yrkar bifall till kulturutskottets hemställan i dess helhet i samtliga betänkanden.

Anf. 82 STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Kulturlivet i alla dess variationer och med alla traditioner är av grundläggande betydelse för vårt samhälle och för att vi skall fungera bra tillsammans.

Inom den svenska kulturpolitiken framstår 1974 års kulturpolitiska beslut som en milstolpe. Beslutet föregicks av omfattande förberedelser som var väl förankrade politiskt. Även Kultur- och Folkrörelse-Sverige gav de föreslagna målen ett brett stöd.

Vi i Centern anser att målen alltjämt är giltiga. Målen finns refererade i utskottsbetänkandet KrU18 på s. 6, och jag hänvisar till den sammanställningen. Vad som närmast bör göras är en samlad utvärdering av hur de olika målen har uppnåtts. Vi i Centern tror att en utvärdering i allt väsentligt kommer att visa att målsättningarna står sig. Däremot anser vi att medlen inom flera centrala avsnitt måste förnyas och kanske kompletteras. Det gäller bl.a. insatser för att nå decentraliseringsmålet.

Centern har under en lång följd av år försökt få till stånd en samlad utvärdering av hur de olika målen uppnåtts. Nu finns äntligen ett förslag från ett enigt utskott som går i vår riktning, och det hälsar jag med tillfredsställelse. Det är bra att utskottet också uttalar sin mening om att utredningen bör vara parlamentarisk.

Jag konstaterar också att Socialdemokraterna behövde komma i opposition för att inse att det är nödvändigt med en utvärdering av hur de olika målen har uppnåtts.

I fyra punkter anger utskottet vilka uppgifter en kulturpolitisk utredning bör ha. I en av punkterna tas frågan upp om särskilda statliga insatser bör göras för att främja tillkomsten av kulturella centra i landet. Detta bör prövas med utgångspunkt i decentraliseringsmålet.

På många håll i vårt land förs diskussioner just om kulturella centra. Jag väljer att uppehålla mig vid denna punkt. Här har man särskilt från länsmuseihåll börjat arbeta bl.a. för att s.k. visitors center skapas inom ett län. Där skulle de egna länsinnevånarna, liksom förstås alla som kommer tillresande, kunna få uppgifter, ledning och förslag på vad länet har att bjuda på, inte minst när det gäller den regionala kulturen. Det gäller att "hitta profilen", som bl.a. Ingemar Lidman, Svenska turistföreningen säger.

Länsmuseerna är faktiskt viktiga kulturcentra, som man måste bygga vidare på. Därför är principen med grundbelopp så viktig. Det är nödvändigt att de regionala kulturinstitutionernas bidrag inte hamnar i den gemensamma kommunalekonomiska påsen. Det har redan nämnts tidigare av någon.

Det är inte särskilt bra om varje region nöjer sig med att på varje enskilt kulturområde erbjuda en blek avbild av storstadskulturen. Kultur är också en möjlighet för olika delar av vårt land att synas utåt och att arbeta med och för det område man är bäst på. Att bygga upp kulturella centra ute i landet kan ju faktiskt innebära att det som är speciellt för den lokala kulturen främjas först.

Herr talman! Under kampanjen Hela Sverige skall leva visade det sig att man på många håll i vårt land började att samlas kring en kulturell gemensamhet. Det kunde vara ett bygdespel, en renovering och upprustning av en nedgången samlingslokal i bygden, en satsning på en gemensam bakstuga eller något liknande. Sedan har idéer om utveckling av olika delar i det egna närområdet kommit slag i slag. Det har ordnats med t.ex. barnomsorgs- och äldreomsorgskooperativ, uthyrningsstugor, osv.

Kulturen har fungerat som utvecklingsfaktor, och vi har fått bevis på att kulturen är en regionalpolitisk resurs och också en lokaliseringsfaktor. Så viktig är kulturpolitiken, och så lönsam är kulturen.

Det är med kulturpolitiken som med regionalpolitiken i övrigt. Syftet är att få människorna att stanna, att få dem att våga skapa sig en framtid i hembygden och att fylla dem med tillförsikt och känsla för var de hör hemma. Utan tvivel spelar också sockenkyrkan och allt vad den står för en stor och viktig roll. I socknarna finns ett engagemang och en uppslutning kring bygdens kyrka, som går vida utöver det rent kyrkliga.

Målet för kulturpolitiken i ett regionalpolitiskt sammanhang bör enligt min och Centerns mening vara att skapa gemenskap, självkänsla och kreativitet. Jag förutsätter att den kommande utredningen beaktar kulturen också som en regionalpolitisk resurs.

Samhället måste ge förutsättningar för variation och mångfald inom kulturyttringarna. Samhället har ett betydande ansvar för att kulturarvet kan föras vidare. Genom att känna och förstå det förflutna blir vi rustade att möta framtiden.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i utskottsbetänkandet.

Anf. 83 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Herr talman! Stina Eliasson berörde utredningen och säger att det är möjligt att Socialdemokraterna behövde komma i oppositionsställning för att det skulle bli en utredning. Det är möjligt att hon har rätt. I vart fall berodde det inte på att Centern kom i regeringsställning, eftersom det var oppositionen som drev frågan i utskottet.

Anf. 84 STINA ELISASSON (c) replik:

Herr talman! Det var trevligt att höra att jag har rätt. Jag har nämligen rätt.

Anf. 85 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Vid en diskussion om kulturens ställning är den syn man själv har när det gäller kulturen central.

Kulturen spelar i dag en central roll i en mängd av de viktiga frågor som står på dagordningen i den allmänna debatten och i olika beslutande offentliga organ. Det handlar om att hantera den kärva ekonomin, behovet av att effektivisera och förnya den offentliga sektorn, närmandet till Europa och om synen på skapandets villkor över huvud taget i vårt samhälle.

Kulturen spelar också en viktig roll när det gäller det mångkulturella samhället. Vi ser en rotlöshet och en bristande förankring i vårt gemensamma

kulturarv. Vi ser också en ökande medvetenhet om bildningens betydelse och om behovet av en god kvalitet i utbildningen.

Kultur och bildning, även sett i en snävare bemärkelse, har ett egenvärde i sig. Det är ingenting som man kan använda bara som ett dragspel i budgetmanglingar, och det är inte bara något som man utövar på söndagarna, håller fina anföranden om eller använder som guldkant vid möten och sammankomster eller som är hänvisat till tidningarnas kultursidor.

Bildning och kultur handlar om att få perspektiv på tillvaron och att förstå sammanhang – varifrån vi kommer, var vi befinner oss. Med den samlade kunskapen kan vi hantera framtiden. Det handlar om att ifrågasätta, men också om att roa och oroa och att roas eller oroas. Det handlar om att gestalta och skapa för framtiden, men också om att bevara och vårda ett arv.

Ett land utan en högtstående kultur saknar själ. Med den synen på kulturens roll i samhällsbyggandet går det inte bara att snegla på olika budgetposter i de offentliga budgetarna eller olika mål för hur pengarna skall fördelas när man skall ta temperaturen på kulturklimatet i ett land.

Stora delar av kulturen skapas och avnjuts på marknaden. Det handlar mycket om musiken, litteraturen, filmen och konsten. Om vi utgår från ett vidare kulturbegrepp, sociologiskt eller antropologiskt, som handlar om våra traditioner, seder och bruk, är det något som växer fram utanför den politiska sfärens beslutskrets. Så är det, och så bör det också vara.

Kultur är också i högsta grad individuell. Skapandets dynamik och vändor är knutna till individen själv. Även upplevelser av olika kulturyttringar kan vara oerhört individuella.

Det här betyder inte att jag underskattar vad kulturpolitiken kan betyda för kulturen. Tvärtom! Den har stor betydelse, men är inte allenarådande. Vår kulturattaché i Helsingfors, Thomas Henrikson, säger: "Utan kulturpolitik, ingen kultur. Bara kulturpolitik, ingen kultur." I övrigt vill jag instämma i Jan-Erik Wikströms deklaration om professionalism och kvalitet i kulturen.

De signaler som regeringen har velat ge i kulturbudgeten är att det är viktigt att satsa på kultur även i ekonomiskt kärva tider. Trots behovet av en nödvändig sanering av svensk ekonomi och kraftiga ingrepp i de offentliga budgetarna, har reformer föreslagits på en rad områden.

Det handlade om förstärkningar av både nationella och regionala institutioner, om konstnärsstipendier, museer, fria grupper, osv., osv., och reaktionerna har vi kunnat notera. Jag tror att reaktionerna kom efter det att många hade insett att det ekonomiska läget var kärvt och inte hade så stora förväntningar. De blev djupt överraskade av att det var möjligt för politiker att också göra prioriteringar.

Den andra signalen som jag skulle vilja ge här nu är att regeringen i dag har enats om att det inte skall bli någonting av med att avskaffa de riktade kulturbidragen till de lokala och regionala kulturinstitutionerna, så som den kommunalekonomiska utredningen hade föreslagit. Samtliga riktade bidrag blir kvar som stöd och stimulans och med det krav på motprestation som finns inbyggt i systemet.

Jag har noterat en liten passus i utskottets betänkande om just kommunalekonomiska utredningens förslag, och även om det utskottet säger inte

kopplats till något tillkännagivande till regeringen så har regeringen redan effektuerat utskottets önskemål.

Elisabeth Persson frågade hur mycket vi diskuterar kultur på regeringens sammanträden. Jag tycker att det är en ganska ointressant fråga. Det viktiga är hur regeringen handlar. Jag tycker att regeringen i handling gång på gång visar vilken central roll som man ger kulturen även när det är kärvt i ekonomin.

Det var inget pressmeddelande som ledde fram till jublet dagarna efter det att kulturbudgeten hade lagts fram. Det fanns nämligen inget separat pressmeddelande över huvud taget, utan det var naturligtvis kulturskaparna som själva förstod att uppskatta det handfasta beslutet och de pengar som de får tillgång till för att på ett bra sätt fortsätta att skapa kultur för oss amatörer.

För närvarande pågår det, som alla kan notera, en animerad debatt om kommunernas ansvar för kulturen. Mitt budskap har varit och är att kulturen utgör en liten del av de kommunala budgetarna och att även små bidrag kan betyda oerhört mycket. Även om kommunerna till stora delar skulle skära bort kulturanslagen eller helt ta bort dem, står kommunerna ändå efter en sådan operation kvar med sina ekonomiska problem.

Fördröjningen under hela 80-talet med att ta itu med förnyelsen och förändringen ute i kommunerna skapar nu de stora problem som kommunerna har att handskas med. Det har blivit nödvändigt i en lågkonjunktur att också vidta stora strukturella förändringar. Tänk, om de förändringarna i stället hade kommit under den mycket långa och fantastiska högkonjunktur som vi hade under 80-talet! Så mycket enklare det hade blivit.

Jag tillhör de första som ställer sig upp och vill ge stöd åt de kommunala politiker som nu tar itu med att sanera den kommunala ekonomin. Men då handlar det också om att göra prioriteringar, och där förlitar jag mig i hög grad på styrkan i de argument som de som är intresserade av och som driver kulturfrågorna har att framföra.

Jag förlitar mig också på medborgarnas engagemang för sina lokala bibliotek, som spelar en så oerhört stor roll för bildning och kunskap och inte minst för barns möte med litteraturen. Här vill jag peka på att de bidrag som går till länsbiblioteken – och som kommunalekonomiska utredningen hade föreslagit skulle försvinna – utgör ett väsentligt stöd åt de små biblioteken, inte minst i glesbygderna.

Anf. 86 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman – och kulturministern! Det mest intressanta är inte hur många minuter regeringen diskuterar kulturen på sina sammanträden, utan det är naturligtvis hur regeringen handlar. Det tycker jag också. Men jag tycker inte att regeringen har visat så särskilt mycket handlingskraft just i kulturfrågor, och det kan kanske bero på att kulturfrågorna inte diskuteras på regeringssammanträdena. Jag vet inte.

Vad beträffar recensionerna av kulturbudgeten vill jag påstå att kulturministern har helt fel. Det var inte kulturskaparna som jublade efter kulturbudgetens offentliggörande, utan det var några journalister som tyckte att de borde göra det.

Kulturskaparna har tvärtom varit upprörda och bekymrade på grund av en rad punkter i budgeten, exempelvis de bildkonstnärer som i framtiden inte kommer att kunna få några uppdrag för förskönande av bostadsområden. De fria kulturarbetarna, vars verksamhetsområde begränsas, är också bekymrade, likaså bibliotekarier i skolor och ute på landet som sysslar med att försöka sprida litteratur till människor. De såg inte någon ljusning i och med kulturpropositionen.

Väldigt mycket av det som kulturministern sade nu kan jag skriva under på. Jag saknar bara ett perspektiv, och det är just detta att kulturen aldrig kan reduceras till att bli enbart någonting som vi vanliga människor kan konsumera. Jag skall försöka att ytterligare en gång precisera vad jag menar. Jag försökte förklara det för Jan-Erik Wikström, men jag kanske aldrig lyckas övertyga en folkpartist om vad det jag har att säga går ut på. Jag skall i alla fall göra ett försök.

Varför har bildkonstnärer i det här landet så oerhört svårt att försörja sig? Jo, naturligtvis därför att så få människor vill köpa deras verk. Kanske måste det startas kommunala bildskolor, eller vad vi skall kalla det, för att människor tidigt i livet skall vänja sig vid att betrakta den konstnärliga bilden som viktig, som attraktiv och åtråvärd.

Kanske är det där man måste starta för att slippa omvägen att via statliga stipendier hålla ett fåtal bildkonstnärer under armarna, så att de kan leva ovanför svältnivån. Kanske kan man ändra på dagens situation genom att verka för att skapa ett behov av kultur, i det här fallet bildkonst. Det perspektivet saknar jag nästan alltid i borgerlig kulturpolitik och också i folkpartistisk kulturpolitik.

Anf. 87 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Skapandets villkor är ett mycket viktigt inslag inte bara i liberal kulturpolitik utan i hela synen på människan. Skapande människor får extra kraft att klara påfrestningar men också att över huvud taget leva vidare på ett gott sätt.

Min enda kommentar i övrigt till det senaste inlägget är att jag tror att Elisabeth Persson gick miste om ett inslag i TV där man bl.a. kunde få se Elisabeth Söderström sjunga lovsånger över regeringens kulturpolitik. Jag tror att det är första gången i historien som det har hänt. Att kalla Elisabeth Söderström för journalist och inte kulturskapare tycker jag nog går utöver det vanliga.

Anf. 88 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! Att Elisabeth Söderström är entusiastisk kanske kan bero på att ett av hennes viktigaste verksamhetsfält är Operan, som tillhör de institutioner som har fått en kraftig och välbehövlig förstärkning i kulturpropositionen. Så att Elisabeth Söderström inte är missnöjd har jag stor förståelse för. Jag tycker att det skulle vara märkligt om hon var det.

Alla andra kulturskapare och konstnärer vars arbetsfält inte är Dramaten eller Operan eller någon av de andra stora institutionerna kommer att få fortsätta sitt konstnärliga liv under mycket osäkra former. Det är alla dessa jag tänker på och ömmar för.

Birgit Friggebo talar, tycker jag, väldigt trevligt och bra och framsynt om kulturens betydelse, men jag frågade också i mitt huvudanförande: Är inte kulturministern orolig för att det är så få människor som får vara med om det här spännande, att roas och oroas, att växa och att skapa?

Jag är väldigt orolig för att kultur och konst är något som kommer att bli förbehållet en liten elit i det här landet, inte bara när det gäller själva kulturskapandet utan också som kulturkonsumenter, att det blir en liten exklusiv grupp som får ta del av allt och vara med om det som vi uppenbarligen är helt överens om – det betydelsefulla, fantastiska och fullständigt livsnödvändiga som kultur utgör.

Delar kulturministern min oro för att kulturen blir ett privilegium för ett fåtal?

Anf. 89 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag är inte den som i första hand går omkring och oroar mig, för då får man inte särskilt mycket gjort, utan vad man måste göra är att ge människor en önskan om att få uppleva kulturen, uppleva vad bildning innebär. Då skall man inte säga åt folk: En ann' är så god som en ann', så gå på det här och titta bara!

Det är en utmaning för människor att ta till sig kultur av olika slag. Det är ibland ett arbete att kunna förstå och ta till sig, se sammanhang och få estetiska upplevelser. Då kan man inte bara släta ut och säga: Gå och titta, det här är för kollektivet!

Detta är djupt individuella upplevelser, och då måste man tala om detta, om skapandet och individen och förhållandet där emellan och också om upplevelsen av olika kulturyttringar och om bildningens betydelse. Man skall då inte kallas för klasskämpe, om man börjar tala om högkultur och bildning och de krafter som det sätter i gång och som också kan breddas ut till allt fler människor, någonting som man under de senaste decennierna över huvud taget inte har fått nämna här i Sverige.

Det är den smaken, den utmaningen, som vi skall ge inte minst våra ungdomar och våra barn inför framtiden och som nästan en hel generation har varit undantagen från i den utslätning och kollektivisering som vi har sett så mycket av i vårt samhälle under senare decennier.

Andre vice talmannen anmälde att Elisabeth Persson anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 90 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Herr talman! Efter att ha lyssnat till Birgit Friggebos välskrivna anförande vill jag gärna kommentera några punkter i det.

Fru Friggebo säger – och jag utgår ifrån att hon talar på regeringens vägnar – att det nu inte är aktuellt att avskaffa de riktade bidragen. Jag tolkar det så att den stridsfrågan därmed kan vara avklarad, och jag tror att många drar en suck av lättnad över att regeringen inte längre överväger att avskaffa dessa bidrag.

Sedan säger Birgit Friggebo att kultur har ett värde i sig och inte är något som man använder som ett dragspel i budgetmanglingar. Det gläder mig om

kulturministern har den synen, därför att då förstår jag att vi kan se fram emot att det blir ytterligare påslag på kulturens område, eftersom kulturministern i nästa mening säger att det är viktigt att satsa på kultur i ekonomiskt kärva tider.

Det är en ekonomiskt mycket kärv tid nu. Jag vill inte gå in på diskussionen om vad det beror på, utan den debatten får föras av ledamöterna i finansutskottet och skatteutskottet.

Det är då rimligt att utgå ifrån att det kommer att bli ganska hyggliga påslag i kompletteringspropositionen, och det vore mycket intressant för kammaren att få höra vilka stora satsningar som regeringen avser att göra på kulturens område, eftersom det är viktigt att satsa på kultur i ekonomiskt kärva tider.

Jag ställde en enda fråga till Birgit Friggebo. Jag får väl respektera att hon efter sitt monumentala anförande inte ansåg att en sådan fråga som fortsatt projektering av ett nytt modernt museum hörde hemma i det sammanhanget. Jag vill dock nu upprepa min fråga och hoppas på ett någorlunda konkret svar: När kommer regeringen att offentliggöra ett uppdrag för fortsatt projektering av ett nytt modernt museum?

Anf. 91 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! I dag diskuterar vi delar av den budget som skall gälla fr.o.m. den 1 juli 1992 t.o.m. den 30 juni 1993. Åke Gustavsson vill föra en diskussion om vad som skall hända om ytterligare något år.

Självfallet är det min förhoppning att vi skall kunna stoppa igen ytterligare några av de hål som fanns när vi tillträdde, men det ligger inget löfte i det. Man kan inte bara överlåta en ekonomisk diskussion och en sanering av svensk ekonomi till finansutskottet, eftersom detta hänger ihop. Om vi inte får stöd i riksdagen för de många förslag som innebär omprioriteringar, besparingar och förändringar i många stödsystem för att sanera svensk ekonomi, blir utrymmet för att göra stora satsningar också inom kulturen mindre.

Jag ber om ursäkt för att jag inte svarade på frågan om Moderna museet. Det berodde på att taletiden var ute när jag skulle börja göra det. Jag hyser liksom Åke Gustavsson ett varmt intresse för att vi skall kunna få ett nytt modernt museum. Men Åke Gustavsson beskrev också med vilken handlingskraft den socialdemokratiska regeringen hade gått till väga. Det är litet lustigt att denna handlingskraft inte räckte till – eller kanske var det en lapsus – för att också lösa finansieringsfrågan.

Man gav ett uppdrag till en grupp att komma med ett förslag om en arkitekttävling och till hur finansieringsfrågan skulle lösas. Denna grupp har inte lagt fram något förslag, och vi hittade inte heller några förslag i den gamla socialdemokratiska regeringens byrålådor.

Låt mig bara säga att jag är djupt engagerad i denna fråga och skall göra vad jag kan för att den skall få en lyckosam lösning.

Anf. 92 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik:

Herr talman! Kulturministern tror att jag för en diskussion om vad som skall hända flera år framöver och begär besked av regeringen om det. Jag

ställde en fråga om kompletteringspropositionen, som skall läggas fram inom loppet av någon vecka. Jag får väl acceptera att kulturministern sitter i svåra förhandlingar och med kraft mot finansministern hävdar att kulturen minsann inte får användas som dragspel i budgetförhandlingarna. Jag antar att det är precis det som nu händer.

Det är rörande och glädjande att kulturministern hyser varmt intresse för att man nu skall få projekteringstillstånd för Moderna museet. Men det handlar här inte om något på flera års sikt.

Jag skröt för övrigt inte om någon handlingskraft från Socialdemokraternas sida. Det är bara att konstatera att tidtabellen ser ut som den gör.

Vad det handlar om enligt nu gällande tidtabell är att byggnadsstyrelsen inom loppet av en månad skall ha ett uppdrag om fortsatt projektering. Sker inte det, kommer allting att skjutas framåt. Hade jag varit i kulturministerns ställning – jag skall inte ge något råd utan bara tala om hur jag skulle ha gjort – skulle jag ha försökt att pressa på allt vad jag hade kunnat, också av arbetsmarknadsskäl, för att tidigarelägga detta så mycket som möjligt.

Vi får nu mindre än en månad innan svaret skall lämnas ett svävande besked, där kulturministern säger att hon hyser ett varmt intresse för frågan. Jag tror att kammarens ledamöter skulle uppskatta om kulturministern talade om huruvida det blir ja eller nej i maj månad till Moderna museets projektering.

Anf. 93 INGEGERD SAHLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Vi är självfallet eniga om kulturens betydelse för oss alla. När det gäller medel för att nå de kulturella målen kan vi väl ibland prioritera olika. Omprioriteringar och förnyelse är det inget fel i, men det är inte liktydigt med nedskärningar.

Jag återkommer till frågan om vår biblioteksverksamhet. I dag funderar biblioteksbesökarna, låntagarna, författarna och bibliotekspersonalen över hur framtiden för biblioteken ser ut. Jag hade varit tacksam om jag hade fått svar på den fråga som jag ställde: Avser kulturministern att vidta några åtgärder för att förhindra nedskärningen av biblioteksverksamheten?

Anf. 94 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Det är litet genant att i riksdagen behöva tala om för Ingegerd Sahlström att det är kommunerna som har ansvaret för biblioteken. Vad vi riksdagsledamöter kan göra är att som medlemmar i våra olika partier internt diskutera dessa frågor, så att man inom partierna kan ena sig om vilken politik som skall föras.

Jag kan för vår del säga att det exempelvis i Folkpartiet liberalernas partiprogram är inskrivet att man bör få låna böcker avgiftsfritt på biblioteken.

Jag är beredd att delta i opinionsbildningen och har också deltagit i en upplysningskampanj om den roll som biblioteken spelar och vilken betydelse de har. Jag förväntar mig att man i andra partier som har samma uppfattning gör detsamma.

Dessutom har jag noterat den djupa förankring som finns för biblioteken bland dem som lånar böcker. I Hägersten, där jag har bott, bildades för snart tio år sedan en liten grupp, som kallade sig Bibliotekets Vänner, för att rädda

det lilla bibliotek som fanns där, och man har under alla dessa tio år lyckats med detta.

Det är klart att kommunpolitikerna behöver hjälp från medborgarna när det gäller att prioritera vad man skall göra, men då är det också viktigt att medborgarna deltar i denna prioriteringsdiskussion och inte bara skriker nej. Man bör seriöst se på de ekonomiska problem som kommunerna har i dag och som beror på att man under hela 80-talet i stort sett vägrade att ta itu med förnyelsen och effektiviseringen ute i kommunerna. Det är socialdemokrater och vänstermajoriteter som har hanterat politiken på det sättet.

Anf. 95 INGEGERD SAHLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är allas vår plikt att ställa upp för biblioteken. Jag är väl medveten om kommunernas ansvar för biblioteksverksamheten, men jag tycker också att vi här i riksdagen har ett nationellt ansvar för de kulturcentra som biblioteken är. De ger oss möjligheter till demokrati och till informations- och yttrandefrihet.

Jag noterade att kulturministern för ett tag sedan skickade ut ett pressmeddelande med ett uttalande om biblioteken. Där anfördes mycket som är positivt. På de sista raderna framhölls att kulturen och inte minst biblioteken är viktiga i ett demokratiskt samhälle. Det tycker jag är mycket bra. Men sedan fortsatte kulturministern på följande sätt: och nedskärningar måste göras med stor försiktighet.

Jag tycker att det uttalandet är djupt olyckligt och kan ge felaktiga signaler. Det kan vara något att vara generad över.

Anf. 96 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag vill ställa en motfråga. Jag har noterat att utskottets majoritet anser att principen om avgiftsfrihet bör gälla. Socialdemokraterna reserverar sig och gör ett slags tillkännagivande till stöd för denna princip, där man framhåller att man vill göra det möjligt för regeringen att utan dröjsmål agera om t.ex. principen ånyo sätts i fråga.

Vad är det för agerande som Ingegerd Sahlström, som har skrivit under reservationen, vill se? Utan några antydningar om vad det handlar om skjutsar man över ansvaret till regeringen. Vad vill egentligen Socialdemokraterna? Ni har i åratal haft stort inflytande på politiken. Ni har t.ex. såvitt jag begripit stått bakom uppfattningen att man inte skall införa en bibliotekslag. Det går inte att utläsa om det är fråga om något annat. Är det bara så att man måste reservera sig för att försöka göra troligt att man står för en annan politik än den som majoriteten omfattar?

Andre vice talmannen anmälde att Ingegerd Sahlström anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 97 BENGT KRONBLAD (s):

Herr talman! I kulturutskottets betänkande nr 22 angående arkiv diskuteras arkivens utveckling. Arkivdepåkommittén har lagt fram en plan för försörjningen med statliga arkivdepåer fram till år 2000. Förslaget innebär bl.a.

att landsarkivet i Vadstena inte skall byggas ut ytterligare. I stället skall inrättas ett nytt landsarkiv omfattande Kronobergs, Kalmar och Blekinge län.

Vi socialdemokrater i Kalmar län har motionerat i frågan, och enligt vår uppfattning bör det nya arkivet förläggas till Kalmar, av bl.a. följande skäl.

Kalmar län har en arkivvolym som är nästan lika stor som Kronobergs och Blekinge län tillsammans. I Kalmar finns en högskola under stark utveckling. En av verksamheterna inom denna är FOJO, fortbildning för journalister. Möjlighet finns till samarbete med kommun- och landstingsarkiven samt också med folkrörelsearkivet. Samverkan kan etableras med domkyrkoarkivet, med gymnasieskolans arkiv samt med länsmuseet och med konstmuseets arkiv.

Inom Samhalls Kalmarsundsgrupp finns en särskild reprograficentral med högt utvecklad teknisk kunskap om datoriserad mikrofilmning. Ett landsarkiv i Kalmar skulle ge möjlighet att närmare testa förutsättningarna för åtkomst och spridning av arkivhandlingar genom mikrofilmning med datorstöd.

Herr talman! Enligt vår uppfattning uppfyller Kalmar de kriterier som arkivdepåkommittén ställer på platsen för ett nytt landsarkiv i sydöstra Sverige. Kalmar kommun är dessutom beredd att medverka till anskaffning av lokaler eller att genom sitt fastighetsbolag uppföra erforderliga lokaler.

Herr talman! Jag vill med detta inlägg understryka vad vi socialdemokratiska ledamöter från Kalmar län framfört i motion Kr230 från årets allmänna motionstid om vikten av ett utbyggt landsarkiv och dess förläggning till Kalmar.

Anf. 98 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag vet inte om jag hörde fel, men jag tyckte att det verkade som om Bengt Kronblad sade att man har föreslagit att landsarkivet i Vadstena inte skall byggas ut, utan att man i stället skall placera det i Kalmar. Jag vill göra ett tillrättaläggande.

Kommittén har inte uttalat sig om var ett eventuellt nytt arkiv bör ligga. Man har inte heller uttalat sig mot en utbyggnad av vallarna i Vadstena, utan man har uttryckt sig på ett annat sätt.

Jag missunnar inte Kalmar att få ett nytt landsarkiv, men jag vill ta tillfället i akt att påpeka – också för kulturministern, eftersom ärendet bereds inom hennes departement – att landsarkivet i Vadstena behöver en utbyggnad av sina lokaler oavsett vad som händer med en ny arkivbyggnad.

Jag vill också påminna om att det finns ett decenniet gammalt löfte från staten att slottet i Vadstena skall få även de övriga vallarna utbyggda. Jag vill för de ärade kammarledamöterna tala om att detta även har annan stor kulturpolitisk betydelse, nämligen att slottet skulle återfå sitt gamla utseende och att det skulle kunna beredas nya lokaler bl.a. för Vadstena-akademien, och landsarkivet skulle kunna få anständigt utrymme för sina arkiv. De är redan i dag otroligt trångbodda. Även om man flyttar vissa delar kommer det i framtiden att vara närmast olidligt ur arbetsmiljösynpunkt för dem.

Som framgår av min meningsyttring ser jag med förhoppning på att staten kommer att infria löftet, vilket kommer att ha, jag vill gärna upprepa det,

kulturhistorisk och kulturpolitisk betydelse även för andra viktiga områden i Vadstena.

Anf. 99 BENGT KRONBLAD (s) replik:

Herr talman! Elisabeth Persson säger att kommittén inte har tagit ställning. Däremot har kommittén diskuterat att man skall utveckla arkivarbetet. Givetvis är det därför viktigt att vi också i sydöstra Sverige har den tillgång som ett arkiv innebär. Vi från socialdemokratiska gruppen i Kalmar län vill med motionen redovisa de fördelar och också de synergieffekter som skulle uppkomma vid en utveckling i Kalmar genom att utnyttja de effekter och de resurser som redan finns tillgängliga i Kalmar.

Jag tycker att det är viktigt att man i ett samhälle tar vara på de tillgångar som finns. Det är, mot bakgrund av den redovisning jag gjorde i mitt tidigare inlägg, viktigt att göra det också i detta fall.

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 17.52 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

8 § (forts.) **Allmän kulturverksamhet, m.m.** (forts. KrU18, KrU19, KrU21 och KrU22)

Anf. 100 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Jag anar att det i andra änden av den kabel som går från någon av TV-kamerorna finns förväntansfulla riksdagsledamöter som hoppas att de inom en inte alltför lång tid få återvända till sina hemorter. Jag skall därför försöka fatta mig relativt kort.

En av de mer slitna schablonerna om Sverige är den om vårt avlånga land. Beklagligtvis har Sverige dock i för stor utsträckning på kulturens område framstått som litet och runt med gränserna inte särskilt långt från centrum på en stor stad i östra Mälardalen.

Nu gäller detta tack och lov bara den lilla del av kulturen som styrs av statliga anslag och regler. Kultur skapas inte genom majoritetsbeslut i demokratiska församlingar. Den skapas ofta trots den begränsning som politiska församlingar och myndigheter kan ge upphov till.

Det finns emellertid även en mycket betydelsefull del av vår kultur, kulturarvet med kultur och tidsdokumentation, som är och skall förbli vårt gemensamma ansvar. Förutom vår allmänna politiska uppgift att skapa förutsätt-

ningar för ett fritt och positivt samhälls-, debatt- och kulturklimat är detta kanske kulturpolitikens mest ansvarsfulla del.

Genom det alltför snäva betraktelsesätt som jag inledningsvis antydde har t.ex. på museernas område flera nationella ansvarsuppgifter kommit att falla vid sidan om, eftersom de inte ansetts rymmas inom de statliga museernas ramar. Det finns, framför allt i Göteborg och Malmö men även annorstädes i Sverige, t.ex. vid universiteten, institutioner som med ett nationellt uppdrag hade kunnat rädda delar av kulturarvet som nu går eller har gått förlorade.

Fru talman! Som en del av tillkännagivandet rörande en utredning om kulturpolitiken ingår det tillkännagivande som jag i motion Kr240 har tagit upp. I stort sett hela motionstexten citeras uppdelad i ett par avsnitt. Jag kan alltså inte vara annat än nöjd med utskottets behandling av min motion, och jag har därför bara att yrka bifall till hemställan i kulturutskottets betänkanden.

Det hade varit intressant att diskutera en del mer principiella frågor på kulturens område. Men eftersom det var något som jag ägnade mig åt vid den allmänpolitiska debatten tidigare i år skall jag, med tanke på den sena timmen, avstå.

Jag skall emellertid erkänna att det finns mycket i det som hittills har sagts i debatten som kunde ha lockat mig till ytterligare ganska omfattande kommentarer. Jag skall dock göra bara några randanmärkningar.

Det har förts en diskussion om en bibliotekslag. Det kunde ha funnits skäl att diskutera den erfarenhet som man har i bl.a. Danmark av införandet av en sådan lag. Det blev mycket riktigt en lag där en miniminivå angavs, och det var flera kommuner som sänkte sin standard till denna miniminivå.

Regioncentrumens betydelse har nämnts. Än större kommer de att bli i det nya av regionerna dominerade Europa. Det har också talats om bidragen till dessa centrum. Personligen skulle jag föredra att vi använde begreppet kulturinvestering, eftersom det är detta det rör sig om, en investering i en infrastrukturell faktor som gör regionen komplett och skapar stora mervärden, estetiska, etiska och ekonomiska. Den kommande utredningen kan rätt utförd ge en bra vägledning i detta sammanhang. De synpunkter som den moderata utskottsgruppen i sitt särskilda yttrande anför utgör därvidlag ett gott ord på vägen.

Det är inte bara det sagda som är intressant. Jag kan också notera att de institutioner som tillskapas för att sprida kulturen, och som Europarådets experter ironiskt påpekade ligger i Stockholm, inte alls har diskuterats. Det gäller Rikskonserter, Riksteatern, Riksutställningar och även riksantikvarieämbetet. Jag ser fram emot att dessa, om inte förr så åtminstone när utredningen så småningom läggs fram, kommer att debatteras och skärskådas rejält här. Till dess kan vi notera att det som förenar kulturpolitiker ofta är ett starkt gemensamt intresse för kulturen, kanske mer än kulturpolitiken.

Låt oss därför, trots meningsskiljaktigheter, gemensamt fortsätta att debattera och verka för det som gör att vår tillvaro inte bara är en fråga om överlevnad utan också om att leva.

Anf. 101 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är synd att Lennart Fridén inte vill delge kammaren sina synpunkter och funderingar kring kulturfrågorna. Jag tror

att det hade varit spännande och viktigt för oss att ta del av dem. Det som Lennart Fridén sade om biblioteken och förebilden från Danmark tror jag hade varit bra åtminstone för Lennart Fridéns partikamrater att höra. Jag ser fram emot att Lennart Fridén på egen hand sprider dessa kunskaper vidare i framför allt den moderata gruppen. Då kanske vi kan få litet ordning och hyfs på biblioteksfrågan framöver.

Jag vill också tala om att jag är glad att höra att Lennart Fridén ser kulturen som en investering och inte som en kostnad. Jag hoppas att också det kommer att sprida sig som ringar kring en sten i vattnet i den moderata gruppen.

Anf. 102 LENNART FRIDÉN (m) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att om jag skall sprida information om effekterna av detta, kommer det inte att ge fler röster för att vi skall ha en biblioteksslag i Sverige, inte med det utfall som man fick i Danmark.

För att spara kammarens och även Elisabeth Perssons tid kan jag bara hänvisa till protokollet från den allmänpolitiska debatten, där jag i ett ganska långt anförande redovisade min kultursyn.

Anf. 103 HARRIET COLLIANDER (nyd):

Fru talman! Rubriken på mitt anförande lyder: Låt oss behålla länsmuseerna som fria och självständiga kulturinstitutioner.

Ny demokrati lämnade i dag under några timmar kammaren och gav sig ut i verkligheten. Vi for med buss till Vagnhärad och Radio Nova och gjorde där tillsammans med många tillströmmande en manifestation för yttrandefriheten och det fria ordet.

Friheten är en av grundstenarna i demokratin. Därför vill vi, och jag förmodar att det gäller alla ledamöter i kammaren, att kulturinstitutionerna skall vara fria, självständiga och opinionsbildande.

Nu är emellertid länsmuseernas frihet hotad av momsregler och av den kommunalekonomiska kommitténs betänkande.

Vi har väckt två motioner där dessa faror påtalas. Jag skall efter kulturministerns glädjande besked om att de riktade statsbidragen till länsmuseerna skall bevaras enbart tala om innehållet i motion Sk673, som delvis behandlas av kulturutskottet. Av denna motion framgår att de olika momsregler som införandet av skattereformen innebar för landsting, kommuner och länsmuseer/stiftelser leder till att huvudmännen, i första hand landstingen, försöker göra länsmuseerna till avdelningar i landstingen för att på det sättet kunna ge mindre anslag.

Landsting och kommuner är nämligen momsbefriade. I länsmuseerna däremot belastar momsen verksamheten som en kostnad. Genom att göra länsmuseet till en landstingsavdelning spar huvudmannen, landstinget, flera hundra tusen kronor. För exempelvis landstinget i Södermanland innebär det 1 milj.kr. lägre anslagskostnad för museet.

Konsekvensen av detta blir att många länsmuseer kommer att förlora sin status som självständiga och fria kulturinstitutioner. Jag har själv sett att politisering och ökad byråkrati är något som man får på köpet.

Vi i Ny demokrati hävdar att oförutsedda skatteeffekter måste rättas till, och det väsentliga är att länsmuseerna förblir fria.

Jag har förstått att dessa propåer har överlämnats till utredningen om vissa mervärdesskattefrågor. Denna utredning fick sina direktiv i februari, och det finns således gott hopp om att länsmuseerna förblir självständiga och fria.

Jag hade hoppats att kulturministern skulle vara här tills kulturdebatten hade avslutats, eftersom jag gärna hade velat fråga henne om det fanns några ytterligare besked att ge om länsmuseerna i denna fråga. Jag hade också velat fråga henne hur hon ser på huvudmannaskapet för länsmuseerna.

Anf. 104 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Fru talman! Det är med glädje jag konstaterar att kulturutskottet föreslår att en parlamentarisk utredning om kulturpolitiken tillsätts. Det är nödvändigt att vi får en reell bedömning av hur de kulturpolitiska målen är uppfyllda. Jag tänker särskilt på decentraliseringsmålet. Ända sedan jag 1985 kom in i riksdagen har jag upprepade gånger i motioner sagt att de statliga kulturanslagen till regional kultur, framför allt i regionala centra som Göteborg och Malmö, bör uppmärksammas mera. Dessutom bör en annan fördelning ske.

Det är inte rimligt att invånarna i dessa kommuner i huvudsak skall bekosta kulturutbudet för en hel region. Det är ju vad det handlar om.

Stockholmarna betalar betydligt mindre per capita för kulturell verksamhet än vad t.ex. göteborgarna gör. Nu när kommunerna har stora ekonomiska svårigheter, inte minst gäller det Göteborg, har kulturen mycket svårt att hävda sig.

Frölunda kulturhus, som är en mycket uppskattad kulturinstitution, hotas nu av nedläggning. Detta har t.o.m. uppmärksammats av Stockholmstidningarna. Av dessa framgår att det vore mycket negativt inte bara för kulturlivet på västkusten utan också för kulturen i övriga landet om Frölunda kulturhus lades ner.

Erling Bager och jag har under flera år anfört Röhsska museet och Etnografiska museet i Göteborg som exempel på kulturinstitutioner av riksintresse utanför Stockholm.

Röhsska museet är ett stort specialmuseum för konsthantverk och design. Det är det enda av sitt slag i Sverige.

Under senare tid har utställningsverksamheten med tillhörande program ökat kraftigt. Inriktningen mot nutida konsthantverk och design har blivit alltmer uttalad, varvid också en nordisk profil är tydlig. Museets verksamhet är av riksintresse, och museet fungerar som ett stöd för den svenska konstindustrin och för landets konsthantverkare.

Förslag har nu förts fram om inrättandet av ett statligt museum för konsthantverk och design – eller, som vissa säger, ett formmuseum. För en tid sedan råkade jag lyssna på en debatt i TV. En entusiastisk kvinna från Nationalmuseum talade i den debatten varmt för ett svenskt formmuseum. Det var i och för sig bra. Men debatten var sådan att man kunde tro att vi i Sverige helt och hållet saknade ett museum för konsthantverk och design. Bara det faktum att en viss typ av museer inte finns i huvudstaden betyder inte att den typen saknas i Sverige.

Förutom Röhsska museet i Göteborg finns det också samlingar som rör konsthantverk och design på flera andra ställen i Sverige.

Dokumentation, forskning och information inom den här sektorn har dock länge bedrivits högst osystematiskt. Resultatet är att det i dag finns stora kunskapsluckor framför allt när det gäller kunskapen om vår egen tid. I stället för att skapa ett nytt museum bör befintliga resurser tas till vara och ett systematiskt samarbete inledas mellan berörda museer.

Eftersom Röhsska museet är det enda specialmuseet för konsthantverk och design i Sverige och det därmed i praktiken har karaktären av riksinstitution, bör det av staten få i uppdrag att ansvara för denna samordning inom området och även inneha rollen som centralt museum.

Ett ändrat huvudmannaskap bör prövas liksom formen för ägandet. En överföring till stiftelse skulle också kunna vara av intresse. Då skulle stat och kommun tillsammans med intresseorganisationer vara representerade i stiftelsen.

Vi säger i vår motion att regeringen borde få i uppdrag att undersöka de här möjligheterna och återkomma med förslag till riksdagen.

Jag är glad att vår motion inte blev avstyrkt, som ju de flesta motioner blir. I stället har kulturutskottet hänvisat den till den parlamentariska utredning som skall tillsättas. Jag ser fram emot resultatet av den utredningen. Dessutom hoppas jag att det blir en bättre fördelning mellan Stockholm och landet i övrigt.

Till slut vill jag poängtera vikten av att vi öronmärker anslagen till kulturen. Det har sagts tidigare i den här debatten, inte minst av Birgit Friggebo, att kulturen inte får bli ett dragspel i de ekonomiska diskussionerna. Därför är jag glad att Birgit Friggebo i sitt anförande här meddelade att samtliga riktade bidrag till kulturen blir kvar och att de inte ingår i samma påse som alla de andra anslagen till kommunen.

Därmed yrkar jag bifall till majoritetens hemställan i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Företogs till avgörande kulturutskottets betänkanden 1991/92:KrU18, KrU19, KrU21 och KrU22.

Kulturutskottets betänkande KrU18

Mom. 3 (utgångspunkter för kulturpolitiken på 1990-talet)

Utskottets hemställan bifölls med 136 röster mot 115 för reservation 1 av Åke Gustavsson m.fl.

Mom. 4 (insatser för barn- och ungdomskultur)

Utskottets hemställan bifölls med 246 röster mot 11 för meningsyttringen av Elisabeth Persson i motsvarande del.

Mom. 5 och 6 (kostnadsfria boklån m.m.)
Återförvisningsyrkandet

Det av Ingegerd Sahlström under överläggningen framställda yrkandet om återförvisning av momenten till utskottet för ytterligare beredning bifölls med acklamation.

Mom. 23 (beräknande av medel för delposten Centrumbildningar)

Utskottets hemställan bifölls med 242 röster mot 10 för meningsyttringen av Elisabeth Persson i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 27 (beräknande av medel för anslagsposten Kultur i arbetslivet)

Utskottets hemställan bifölls med 146 röster mot 116 för reservation 9 av Åke Gustavsson m.fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande KrU19

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande KrU21

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande KrU22

Utskottets hemställan bifölls.

Beslut om samlad votering

Beträffande de på föredragningslistan återstående ärendena, trafikutskottets betänkanden TU13 och TU14, beslöt kammaren på förslag av talmannen att de fick företas till avgörande i ett sammanhang sedan debatten i dessa båda ärenden avslutats.

9 § Luftfart

Föredrogs
trafikutskottets betänkande
1991/92:TU13 Luftfart (prop. 1991/92:100 delvis).

Anf. 105 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s):

Fru talman! När vi nu behandlar trafikutskottets betänkande 1991/92:TU13 kan vi konstatera att den sedan länge positiva trenden för flygtrafiken bröts vid årsskiftet 1990–1991. De främsta orsakerna till det minskade resandet är den rådande lågkonjunkturen, höjda bränslepriser och sabotagerisker på grund av Kuwaitkriget. Resemomsen har även i viss mån bidragit till ett minskat resande. För inrikesflyget är även snabbtågen en icke

obetydlig konkurrent. Även om flyget har haft kraftiga resandeminskningar under den senaste tiden, bör det dock framhållas att vi nu trots allt har ett ökat resande med flyget om vi jämför med åren på 1980-talet, som kommer att räknas som det svenska flygets verkliga framgångsår.

Luftfartsverket redovisar trots allt 14,7 miljoner passagerare i linjefart och chartertrafik för det gångna verksamhetsåret.

Men om man skulle göra en jämförelse med de optimistiska prognoser som gjordes i mitten och slutet av 80-talet av luftfartsverket och flygbolagen, kan man utan överord benämna dagens marknadssituation som katastrofal.

Även om dagssituationen och den närmaste framtiden verkar tuff för flyget, finns det många positiva faktorer inför framtiden som säkert kommer att verka mot en mera gynnsam utveckling.

Svensk-norska luftfartsavtalet med EG, EES-avtalet och en eventuell anslutning till EG kan vara en av de mera positiva faktorerna i trafikutvecklingen.

Avregleringen av inrikesflyget är en annan mycket intressant faktor. Inrikesflyget i Sverige har under lång tid bedrivits i starkt reglerade former. Avregleringen av inrikesflyget inleddes den 1 januari 1992, och det innebär att andra flygföretag nu har möjligheter att trafikera linjer där SAS och Linjeflyg bedriver trafik.

Nu vill regeringen med stöd av utskottsmajoriteten forcera fram ett helt avreglerat system.

Vi socialdemokrater i utskottet motsätter oss inte ett helt avreglerat system i framtiden, men vi är fast övertygade om att vissa villkor först måste vara uppfyllda.

Vi säger i vår reservation att tillräcklig kapacitet måste finnas på Arlanda. I dagens konjunktursituation är detta inte något problem. Men det måste finnas garantier för att brist på start- och landningsmöjligheter inte blir ett hinder för en verklig konkurrens.

Det är för oss också en viktig faktor i avregleringen att regionalflyget i Norrland, som SAS och Linjeflyg genom sina trafiktillstånd hittills har haft ansvar för, även garanteras en avreglerad flygmarknad. Klarhet måste också finnas om hur EG:s framtida bestämmelser påverkar det svenska inrikesflyget.

I vår reservation nr 2, om Bromma flygplats, har vi socialdemokrater i utskottet inte tagit ställning vare sig för eller emot om Bromma skall användas till flygplats efter den 31 december 1996. Ett är dock klart, statens avtal med Stockholms kommun löper ut vid denna tidpunkt. Det finns också ett majoritetsbeslut i Stockholms kommunfullmäktige av den 29 oktober 1990 om att flygverksamheten skall upphöra vid Bromma när avtalet löper ut.

Att det skall finnas en flygplats i Stockholmsregionen som komplement till Arlanda, för att ta hand om taxi- och allmänflyget, har utskottet tidigare uttalat sig för.

Men det vi socialdemokrater uttalar oss för är att Stockholmsregionen själv skall säga var en framtida flygplats för taxi- och allmänflyg skall lokaliseras. Vi vill också klart fastslå – vilket vi även gör i vår reservation – att staten inte skall åta sig något ekonomiskt ansvar för en andra flygplats i regionen efter den 31 december 1996. Nog bör landets största kommun klara

detta själv. Den kommer säkert också att få hjälp från övriga kommuner i regionen.

Bromma är den i särklass största förlustflygplatsen i landet, som framgår av luftfartsverkets redovisning för 1991, med ett underskott på 19 milj.kr. Jag kan inte undgå att göra en jämförelse med bidraget till kommunala flygplatser som endast är på 15 milj.kr. Detta anslag har tillkommit av regionalpolitiska skäl, och endast flygplatser i skogslänen med linjetrafik av regional betydelse kan få del av anslaget. I vår reservation nr 5 framhåller vi att riksdagen bör besluta om bidrag till kommunala flygplatser m.m. för budgetåret 1992/93 och anvisa ett reservationsanslag på 20 milj.kr.

Om inte Centern helt har övergivit sitt tidigare regionalpolitiska tänkande borde vi dock få Centerns stöd i en kommande votering för reservation nr 5. Gör bara jämförelsen 19 milj.kr. till Bromma och 15 milj.kr. till skogslänens flygplatser. Var finns rättvisan?

Med dessa korta kommentarer till trafikutskottets betänkande 1991/92:TU13 vill jag yrka bifall till reservationerna 1, 2 och 5 som bifogats betänkandet.

Anf. 106 KENNETH ATTEFORS (nyd):

Fru talman! När det gäller Bromma flygplats vill jag här i kammaren bara redovisa att den nydemokratiska riksdagsgruppen ser positivt på att behålla Bromma. Det är därför med glädje vi nu ser att även Stockholms stadshus har en majoritet för Bromma.

Att definitivt avhända sig Bromma flygplats till bostadsbebyggelse skulle enligt vårt sätt att se på saken vara helt fel. Bromma är och kommer att vara hela Sveriges angelägenhet transportmässigt sett. Vi nydemokrater hoppas att Stockholm och Bromma flygplats kan teckna ett långt avtal, gärna 50 år till, så att näringslivet och folket som vill använda Bromma får arbetsro.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i Brommafrågan och avslag på reservationen.

När det gäller säkerhetskontrollen på Arlanda förutsätter jag att man gör allt vad man kan i denna fråga.

Men när en av kammarens ledamöter, i det här fallet Jerzy Einhorn, som jag personligen respekterar mycket, motionerar i riksdagen om att han känner en oro för sig själv och andra resenärer på Arlanda, fann jag det självklart att delvis tillstyrka Einhorns motion. Vi folkvalda finns ju till för att skapa inre och yttre trygghet för våra invånare och gäster.

Jag vill därför ändra utskottets motivering och ersätta den med vår egen och yrkar därför bifall till reservation nr 4.

Fru talman! När det gäller Kalmar flygplats får vår eminente talesman för Kalmar, Lars Moquist, tala för denna fråga, men jag yrkar bifall till vår reservation nr 3.

Anf. 107 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! I propositionen redovisas en bedömd långsiktig trafiktillväxt fram till år 2000 med i genomsnitt 4,6 % för inrikes och 6,2 % för utrikes flygtrafik.

Vänsterpartiet vill varna för att bygga framtida bedömningar på att titta i

backspegeln och lägga den kraftiga ökningen under de senaste årtiondena till grund för prognoser. Den prognosmetodiken har mer än en gång slagit gruvligt fel. I början på 1970-talet konstaterade den samlade industrin och elkraftbolagen i Sverige att tillväxten i elkonsumtion per år varit ca 6 % sedan sekelskiftet. Med den teoretiska tillväxten skulle elproduktionen behöva fördubblas vart 11 år. Det skulle ha betytt att vi i år skulle ha behövt en elproduktion på bortåt 250 TWh och haft kanske 35 kärnreaktorer.

Frågan är om prognoserna för inrikesflyget är riktiga bedömningar. Till att börja med utgör redan på sträckan Stockholm–Göteborg järnvägen ett kraftfullt alternativ. Man slipper trängsel på plan och flygbussar och har rejält med arbetsutrymme och god service på tåget. Vi hoppas att tågsatsningar skall fortsätta, även om vi i vårt parti anser att det går på tok för långsamt. På kortare sträckor som Borlänge–Stockholm och liknande är tågresandet ett bra alternativ.

Självfallet spelar den ekonomiska krisen en viktig roll för att folk nu flyger mindre. Men frågan är hur mycket flygning som har varit absolut nödvändig. Nymodigheten och statusen i flygandet har gjort att en flygresa till Stockholm har ansetts som en personalvårdande åtgärd eller en dold löneförmån. Men med tiden blir det inte någon nymodighet och status att flyga. Det blir bara jobbigt. Kurser och konferenser kan göras på hemorten. Telefonsammanträden och videokonferenser gör att man inte behöver resa för att träffa varandra. Telefax och elektronisk post gör att man snabbt kan byta information med varandra utan att kroppen flyttas hundratals mil. Fackliga organisationer och ideella föreningar, som får mycket stryk av den borgerliga regeringen, får mindre råd att flyga.

Säkerhetsfrågorna spelar givetvis också en roll. Olyckan i Oskarshamn 1989 och i Gottröra 1991 och tillbuden påverkar också resenärer, särskilt dem som är litet flygrädda.

Jag tror också att de ökade kraven på hård konkurrens ger anledning till misstanke att man också sparar på säkerhetsåtgärderna och ökar osäkerheten. De europeiska luftfartsmyndigheternas samarbetsorgan Joint Aviation Authorities förslag om ett hårdare utnyttjande av piloter än vad vi har i Sverige är ett tecken på hur man pressar den mänskliga faktorn. En arbetsvecka på upp till 60 timmar för piloterna kan bli aktuell. Svenska piloter har nu en övre gräns på 45 timmar. Vilan mellan två Atlantflygningar skall eventuellt minskas från 24 timmar till 7 timmar, och enstaka arbetspass kan utökas till 18 timmar. Det är självklart att folk misstänker att sådana här förändringar drabbar flygsäkerheten, trots att ansvariga myndigheter lovar att så inte skall ske.

Sammantaget gör jag alltså den bedömningen att någon ny kraftfull uppgång i flygandet troligen inte inträffar. Flyget får hård konkurrens av andra kommunikationsmedel. Därför går vårt parti också på en restriktiv linje när det gäller utbyggnaden av Arlanda och Landvetter. Självfallet bör man bygga ut på dessa platser i syfte att uppnå en hygglig servicenivå för de passagerare som använder dem.

Den minskade attraktiviteten för flyget gör också att jag numera accepterar en avreglering, under förutsättning att det regionalflyg som saknar realistiska alternativ kan behållas genom statlig upphandling, och att miljökrav

och säkerhetskrav hålls på högsta möjliga nivå. Jag bedömer utskottets skrivning när det gäller regionalflyget som acceptabel. Vi har inte heller i vårt budgetalternativ anvisat några pengar till glesbygdens flygplatser.

Avreglering kan också ses som ytterligare ett test på hur avregleringsprincipen kommer att fungera. Det kan t.ex. på sikt leda till att både SAS och Linjeflyg slås ut av något centraleuropeiskt bolag som tar över också huvudstråken i den inrikes flygtrafiken och kanske i ett senare skede uppnår en monopolliknande situationen med höga priser. En sådan utveckling har vi sett i USA. Den framtida utvecklingen blir onekligen intressant.

När det gäller flygsäkerheten i vårt land får vi inte låta oss invaggas i säkerhet av att den historiskt har varit hög. Byggandet av nya flygplatser är vi skeptiska till. Däremot kan gamla kanske utnyttjas bättre.

När det gäller ett avreglerat flygsystem i Sverige har vi också berört Gunnarns flygfält uppe i Västerbotten, som kan bli ett alternativ när man inte klarar att upprätthålla andra delar av regionalflyget, som använder andra flygplatser.

Vi är också emot uttalandet att utskottet ser positivt på regionala initiativ för att låta Bromma fortleva trots att fullmäktige i Stockholm tidigare beslutat att det i huvudsak skall bli ett bostadsområde.

Vi stöder reservationen 2 i mom. 12, även om vi inte gillar alla formuleringar i reservationens text.

Vad gäller Borlänge flygplats hoppas vi att den i framtiden skall slippa trafik med jetflygplan i enlighet med överklagningen av koncessionsnämndens senaste beslut i ärendet.

Anf. 108 JAN SANDBERG (m):

Fru talman! I detta betänkande om luftfarten tillstyrker utskottsmajoriteten bl.a. att riksdagen godkänner propositionens förslag om riktlinjer för en ytterligare avreglering av den inrikes flygtrafiken och för fortsatt arbete med en ny myndighetsstruktur inom luftfartsområdet.

Jag hade tänkt säga ganska mycket om det här, men med tanke på att kvällen börjar bli sen har jag kortat ner mitt anförande en hel del.

Jag vill börja med att yrka bifall till utskottsförslaget i dess helhet och sålunda avslag på de reservationer det har yrkats bifall till.

Från den borgerliga sidan har vi sedan många år hävdat att en avreglering måste komma till stånd för att få konkurrensutsatt och därmed bättre fungerande flygtrafik i vårt land.

Denna proposition och det här betänkandet ger oss en god början till en ny, bättre fungerande luftfart i Sverige. Det skall ge en mer utvecklad och billigare flygtrafik, inte bara för staten utan framför allt för resenärerna.

Fru talman! I flera motioner av framför allt socialdemokrater har det märkts en oro för hur de mindre flyglinjerna och flygplatserna skall klara sig i ett fritt konkurrensförhållande. Det är väl alltid så att när något nytt införs blir det vissa förändringar. Det är naturligt och en viktig beståndsdel i just arbetet med att avreglera.

Beträffande frågan om trafiken på regionalpolitiskt viktiga men ekonomiskt svaga linjer vill utskottet för sin del framhålla vikten av att trafiken

på dessa linjer kan upprätthållas även i en avreglerad trafiksituation om så krävs.

Enligt vad som skrivs i betänkandet kommer luftfartsverket också att behandla bl.a. frågan om ett direkt ekonomiskt stöd till upprätthållande av sådan trafik. Detta är *en* garanti för att de i dag svaga linjerna kan upprätthållas. Men jag är övertygad om att avregleringen i sig öppnar nya möjligheter för dessa linjer.

Fru talman! Från utskottets sida har vi under de senaste åren varit överens om att Arlanda behöver byggas ut med en tredje bana för att kunna möta resenärernas behov och för att göra det möjligt att använda Arlanda flygplats på ett riktigt sätt.

Vi har till största delen varit överens om att Stockholm behöver två flygplatser. Det har också från flera håll sagts att det är av riksintresse att det finns två flygplatser i denna region. Eftersom något annat alternativ för Stockholmsregionen inte har kunnat tas fram, har blickarna riktats mot Bromma, som återigen har blivit ett alternativ som den andra flygplatsen i regionen.

Enligt vad utskottsmajoriteten har erfarit förefaller det numera kunna finnas en majoritet i Stockholms kommunfullmäktige för ett bevarande av Bromma flygplats. Utskottet ställer sig därför bakom att Bromma flygplats bevaras.

Även för Göteborgsregionen är det nödvändigt att Landvetter kan byggas till och rustas för att kunna ta emot mer trafik, framför allt utrikes sådan.

Fru talman! Beträffande bidrag till de regionala flygplatserna, anser utskottet att det inte finns anledning för utskottet att ta ställning till vissa flygplatser – vilket har förts fram i en del motionskrav – utan dessa bidrag får sökas på vanligt sätt. Utskottet anser sig inte behöva föregripa prövningen av bidrag från anslaget och avstyrker därmed motionsförslagen angående detta.

Fru talman! Jag yrkar bifall till alla moment i hemställan i trafikutskottets betänkande nr 13.

Anf. 109 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s) replik:

Fru talman! Jan Sandberg sade att de svaga flyglinjerna skulle kunna behållas även efter en avreglering. Men vi vill ha en garanti för att de skall kunna bibehållas på något sätt. Det kan ni i utskottsmajoriteten dock inte ange. Ni tror att de svaga flyglinjerna skall kunna behållas, men ni vill inte vara med om att föreslå en ordentlig utredning. Det är därför som vi har reserverat oss.

Jan Sandberg sade att man vill att Bromma skall vara kvar. Jag sade klart och tydligt – och det står också i vår reservation – att vi inte har tagit ställning vare sig för eller emot. Jag vill fråga Jan Sandberg: Tycker Jan Sandberg att det är rätt att staten skall tvingas att subventionera en förlustflygplats med 19 milj.kr., samtidigt som skogslänen får nöja sig med 15 milj.kr.?

Vi tycker inte att flygplatsen behöver ägas av staten. Tycker Jan Sandberg att det är statens eller kommunens uppgift att ansvara för den lokala flygplatsen?

Anf. 110 JAN SANDBERG (m) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att vi skall gå händelserna i förväg när det gäller Bromma. Jag tror att Sven-Gösta Signell lika väl som jag känner till att det förs diskussioner med utomstående intressenter, med näringslivet och andra. Dessa diskussioner kan nog leda fram till ett koncept angående Bromma flygplats, som kan vara intressant på många olika sätt. Jag är ju – precis som Sven-Gösta Signell – intresserad av att minska statens utgifter om det är möjligt. Men det är för tidigt att i dag gå in i detalj. Vi får vänta och se vad förhandlingarna ger.

Beträffande problemet med de regionalpolitiskt viktiga, men ekonomiskt svaga linjerna gjorde vi vid utskottsbehandlingen extra kraftiga skrivningar, där vi framhåller vikten av just detta. Det finns alltså inte någon större risk för att ha några dubier när det gäller den här frågan.

Anf. 111 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s) replik:

Fru talman! Som jag tidigare sade går avtalet ut 1996. Genom Jan Sandbergs senaste inlägg förutsätter jag att han är med på att det statliga ansvaret för flygplatsen skall upphöra för att det sedan skall övergå till kommunen.

Jan Sandberg sade också att det kan bli aktuellt med andra intressenter. Kan jag tolka det som att Jan Sandberg ställer sig bakom det som vi anför i reservationen, att det statliga ansvaret skall dras tillbaka 1996 och att sedan andra ägarintressen får ta över den andra flygplatsen i Stockholmsregionen – om den nu skall vara kvar, vilket är upp till Stockholms kommun och regionen att besluta över, för det är ett beslut som vi från statens sida inte skall lägga oss i?

Anf. 112 JAN SANDBERG (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att det som jag sade i min förra replik borde vara tillräckligt klarläggande. Det finns inte någon anledning att i dag låsa sig på någon punkt när det gäller Bromma. Jag sade också att det faktum att man diskuterar andra intressenter kan öppna andra möjligheter. Vi skall självfallet försöka se till att statens utgifter minskas, och det gäller såväl detta område som andra områden. Jag är beredd att återkomma till denna diskussion när det har lagts fram mer konkreta förslag.

Anf. 113 KENT CARLSSON (s):

Fru talman! Som miljöfråga är flyget på Bromma en av de största genom tiderna i Stockholm. Det var också miljöskäl som fick riksdagen att besluta att flytta den stora trafiken från Bromma till Arlanda.

Förslaget från den dåvarande borgerliga regeringen, som leddes av statsminister Fälldin, om att 1981 bygga ut Bromma till Nordens största flygplats sade ju riksdagen nej till.

Alla de som tyckte att det var viktigt med miljöfrågor sade nej till att fortsätta med den stora trafiken på Bromma och de planer som fanns på att bygga ut Bromma. Så tyckte inte näringslivets män, handelskammaren i Stockholm och Moderaterna i Stockholm. Nu, drygt tio år efter den stora uppgörelsen om Bromma flygplats, får näringslivets toppar, handelskammaren och Moderaterna sällskap av både Centern och Folkpartiet. Jag vill påstå

att Centern och Folkpartiet anammat Moderaternas miljöfientliga uppfattning.

Argumentet enligt dessa partier för att behålla Bromma är att det behövs en cityflygplats, att det skall vara nära till Stockholms city. Faktum är att Arlanda kan kapacitetsmässigt ta emot affärsflyget, när den tredje tredje banan är klar. Genom byggandet av Arlandabanan förkortas dessutom avståndet mellan Arlanda och Stockholms city. Resetiderna kan kanske fås ned till 20 min. Annat flyg kan hänvisas till andra flygplatser i Stockholms närregion.

År 1991 var både Centern och Folkpartiet för en avveckling av Brommaflyget, men då var det valrörelse. Nu, sedan dessa båda partier kraftigt har decimerats, är de plötsligt för flyg på Bromma. "Det lär numera vara majoriet i Stockholm för flyg på Bromma", heter det hos utskottsmajoriteten. Det är förstås fel. Stockholmarna vill ha en bra bostads- och områdesmiljö och ett flygfritt Bromma. De vill också ha kvar de fina bostadsområdena och koloniområdena som finns runt flygfältet.

Avtalet mellan Stockholm och staten löper ut den 31 december 1996. I avtalet finns det ingen uppsägningsklausul. Ett avtal är till för att hållas. Ändrade planer för Brommas framtid förutsätter brott mot avtalets innebörd. Det blir jobbigt för både Centern och Folkpartiet att försvara sin numera moderata miljösyn inför väljarna och allmänheten i Stockholm.

Bromma har fått en ny flygplatschef. Någonstans ifrån verkar han ha fått ett löfte förknippat med uppgiften. Flyget skall vara kvar. Därför pågår det nu en upprustning av bl.a. Hallens interiör. Den nye chefen tror på Moderaterna och deras löften, som nu också Centern och Folkpartiet tydligen står bakom.

Bromma flygplats går med stora förluster, uppemot 20 milj.kr. per år. Man kan då fråga sig vem det är som skall betala driften för flygplatsen. Är det Stockholms kommun eller näringslivet? I betänkandet står det att "näringslivet lär vara berett att bevara flygplatsen". Tror någon att näringslivet vill betala pengar för en verksamhet som går med förlust? Visst inte. Man vill bevara flygplatsen, men för andras pengar.

Förutom att Bromma har ett årligt driftsunderskott behövs det stora investeringar, om flygplatsen skall kunna behållas – ett par hundra miljoner har nämnts. Med tanke på att verksamheten inte kan drivas med överskott blir det nog svårt att få fram dessa investeringspengar för att få flygplatsen att fungera i nuvarande skick. Det här bekymrar inte flygplatschefen. Han vill att flygverksamhet skall flyttas från Arlanda till Bromma, samtidigt som det ute på Arlanda pågår ett av de största byggprojekten i landet. I planerna ingår också utrikesflyg. Man vill att Bromma återigen skall uppstå som en central flygplats.

Om flygverksamhet flyttas från Arlanda till Bromma, skulle detta få oerhörda miljökonsekvenser runt omkring Bromma. Jag kan förstå tanken bakom det hela. Det är det enda sättet att åstadkomma lönsamhet på Bromma flygplats. Men miljökonsekvenserna blir omfattande, både för de omkringboende och för dem som bor en bit ifrån Bromma. För att komma till rätta med en del av utsläppen av olika ämnen krävs det ännu mer pengar till investeringar, förutom de par hundra miljoner som krävs för att verksam-

heten skall kunna fortgå som den gör nu. Jag måste fråga utskottsmajoriteten hur man har tänkt sig att betala dessa investeringar och hur man har tänkt sig att komma till rätta med driftsunderskottet. Även om utskottet i sitt betänkande säger att det "lär" finnas ett intresse, är jag mycket tveksam till om detta verkligen stämmer. Är utskottet verkligen berett att ta ur egen kassa? Vanligtvis brukar näringslivet vilja ha de pengar som man investerar i en verksamhet åter. Jag tror inte att näringslivet är ute efter att vara något slags Florence Nightingale och skänka bort pengarna.

När alla andra kommuner drar konsekvenserna av miljöskyddet, skall Bromma i Stockholm återfå bullret, avgaserna, störningarna och olycksriskerna. Under 70-talets början inträffade en svår olycka med många döda. För några veckor sedan damp det ner ett annat plan i en sjö i flygplatsens närhet. Den gången blev det inga allvarliga personskador, men vad händer nästa gång? Man måste ha i minnet att Bromma ligger i ett område som är väl bebyggt med villor.

Samspelet med Moderaterna i Stockholms stadshus och deras kolleger i riksdagen skall tydligen leda till ett återupprustat Bromma, tvärs emot all utveckling i övrigt. Det vilar ett slags revanschism över ansatserna. Det är sorgligt.

Alldeles oavsett vart åtgärderna i riksdagen leder, kommer en stor del av opinionsbildningen i Stockholm att riktas in på miljön kring Bromma. Det är jag övertygad om. Förhoppningsvis skall både Centern och Folkpartiet då få stå till svars för sitt svek.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 114 JAN SANDBERG (m) replik:

Fru talman! När det gäller ekonomin och Bromma flygplats vill jag hänvisa till vad jag sade i ett tidigare inlägg här i kammaren. Jag kan också referera vad som har sagts av flygplatschefen, som Kent Carlsson själv har nämnt i sitt anförande. På en direkt fråga om regeringen kommer att ge något bidrag svarar han: Jag säger inte nej, men jag tvivlar.

Jag skulle kunna läsa upp fler uppgifter som visar att det finns ett mycket stort intresse, det finns kapital och stora förutsättningar för att se till att detta går runt utan att staten går in med pengar. Men den debatten är jag beredd att ta senare, när det finns mer konkreta förslag.

I övrigt vill jag, med tanke på kammarens arbetssituation, hänvisa till den interpellationsdebatt med kommunikationsministern som jag deltog i, där bl.a. även Oskar Lindkvist var med. Där gick vi igenom många av dessa frågeställningar. Jag vill hänvisa till det snabbprotokollet.

Anf. 115 KENT CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Anledningen till att jag uppehåller kammaren med denna debatt är att den är oerhört viktig för Stockholm. Det är en miljöfråga men också en ekonomisk fråga.

Det är ett faktum att jag inte tycker att staten skall gå in med pengar. Det är många som har vittnat om det här i kammaren. Då står förhoppningen hos dem som vill ha kvar Bromma till att man skall få näringslivet att skänka

pengar till investeringarna och till att hålla flygplatsen i gång, vad jag kan förstå. Flygplatsen har ju ett driftsunderskott.

Jag tror inte på den tanken, att näringslivet skulle skänka pengar till denna typ av verksamhet. Näringslivet brukar vanligtvis göra investeringar och vilja ha avkastning på sina pengar och så småningom vilja ha tillbaka dem.

Jag måste fråga Jan Sandberg om den positiva inställning som majoriteten har till att behålla Bromma flygplats grundas på att man vill se en ökad flygverksamhet. Hur skall man i så fall lösa miljökonsekvenserna? Det ligger bebyggelse runt om. Det finns både bullerproblem och luftmiljöproblem. Det är väsentligt för stockholmarna och speciellt för dem som bor i detta område att få ett besked. Har man tänkt sig att det skall bli en kraftigt ökad flygverksamhet på Bromma, för att klara finansieringen?

Anf. 116 JAN SANDBERG (m) replik:

Fru talman! Det handlar inte om att näringslivet skall skänka pengar. Om Kent Carlsson tar reda på detaljerna kring detta, får han veta att det handlar om att bilda bolag och att sätta in ett ganska ordentligt aktiekapital i det. Det är inte att skänka pengar.

Socialdemokraterna har ju gång efter annan uttalat att det behövs två flygplatser i Stockholmsregionen. Fronderar Kent Carlsson mot sitt eget parti och säger att det inte alls behövs? Om Kent Carlsson tycker som andra socialdemokrater är frågan: Var skall då den andra flygplatsen ligga? Om den kommer att ligga någon annanstans, finns det då större möjligheter för andra intressenter att stå för kostnader än det gör vid Bromma?

Anf. 117 KENT CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Vi har konstaterat att denna flygplats går med ett stort driftsunderskott. Jag bara frågar vilka i näringslivet som skulle vara intresserade av att stoppa in ett stort aktiekapital i ett bolag som enligt alla prognoser går med förlust, under förutsättning att man inte flyttar mycket ny trafik till Bromma flygplats. Det skulle ju innebära att det ägarkapital man stoppar in sakta men säkert äts upp. Jag tror inte att näringslivet fungerar på detta vis.

Förutsättningen för att få detta bolag att gå med vinst är att man får ökad flygverksamhet. Då får man alla de problem med buller, utsläpp i luft och vatten som en flygplats innebär. Min fråga var: Är majoriteten ute efter att öka trafiken kraftigt på Bromma flygplats?

När det gäller lösningen av flygplatsfrågan för Stockholmsregionen i dess helhet kan man faktiskt klara den genom att flytta en del av verksamheten till en tredje bana på Arlanda, men också genom att förlägga en del av den andra verksamheten till Nyköping. Det finns nya lösningar för att klara Stockholmsregionens behov av flygverksamhet.

Talmannen anmälde att Jan Sandberg anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 118 LARS MOQUIST (nyd):

Fru talman! En nationell bra flygplats med goda utbyggnadsmöjligheter finns i Kalmar. En utbyggnad till en internationell flygplats skulle vara en

mycket lönsam investering. Redan i dag disponerar Kalmar flygplats ett tillräckligt stort markområde. Kalmar flygplats är en av de få lokala flygplatser som förfogar över två landningsbanor som tål stora passagerarplan. Nuvarande terminalbyggnad är dock alldeles för liten för ett väsentligt ökat antal resande.

Luftfartsverket, som är mycket positivt inställt till en utbyggnad av Kalmar flygplats, har tidigare projekterat för en om- och tillbyggnad av terminalhallen men tvingats lägga programhandlingarna i malpåse, eftersom den allmänna konjunkturnedgången har drabbat flyget mycket hårt. En om- och tillbyggnad av terminalhallen skulle kunna påbörjas med kort varsel.

De totala kostnaderna för en utbyggnad av Kalmar flygplats beräknas till högst 40 miljoner, varav ca 25 miljoner avser själva terminalbyggnaden.

Fru talman! Det som talar för en utbyggnad av Kalmar flygplats är för det första behovet av bättre infrastruktur i sydöstra Sverige. Kalmar län har tillsammans med mellanlänen i Norrland den svagaste befolkningsutvecklingen i landet. Befolkningen i länet har haft en inkomstutveckling som endast ligger på 90 % av rikets. Kalmar län har betydligt färre högskoleutbildade både inom privat och inom offentlig sektor – 13 % mot 18 % för hela riket. Andelen civilingenjörer bland de anställda inom tillverkningsindustrin är endast 0,5 % mot 2,0 % för hela landet. Allt detta pekar på att en satsning behöver göras för att Kalmar län inte skall bli en avfolkningsbygd beroende av ett omfattande regionalpolitiskt stöd för att överleva.

För det andra är Kalmar ett län som har en väsentligt större andel byggnadsarbetare i förhållande till den totala arbetskraften än vad som gäller för riket som helhet. Byggnadsarbetarna i Kalmar län kommer därför att drabbas hårdare än vad som är fallet för byggnadsarbetare i många andra delar av landet.

För det tredje bor enbart i sydostlänen – Kalmar, Kronobergs och Blekinge län – nästan 600 000 människor. De som bor i sydostlänen måste i dag åka till Arlanda, Sturup, Landvetter eller Köpenhamn när de efterfrågar såväl internationella flygresor som charterresor. En internationell flygplats i Kalmar borde hälsas med stor tillfredsställelse av både affärs- och charterresenärer.

För det fjärde kommer frigörelsen i Östeuropa liksom övergången till marknadsekonomi att medföra en enorm efterfrågan på utbildning och information. Affärskontakter behöver byggas upp. Snabba flygförbindelser kommer att behövas för både person- och fraktbefordran. Avståndet från Kalmar till Gdansk är 30 mil, till Stettin 40 mil, till Riga 50 mil, till Tallinn, Vilnius och Warszawa ungefär 60 mil, dvs. flygtider på mellan 20 och 50 minuter.

Fru talman! I Kalmar län pekar man då och då på länsföretagarnas dåliga engagemang och bristande entusiasm för nya projekt. Alla inser ju att om man inte satsar helt och fullt, uppnår man bara halvmesyrer, och oftast uppnår man inget alls. Vi skulle behöva litet mera Gnosjöanda i Kalmar län, hör man då och då. Visst är det så.

Tyvärr har farhågorna om bristande engagemang besannats i min egen hemkommun Kalmar. Tidningarna rapporterade om min motion. Luftfartsverkets lokala representanter var mycket positiva. Kalmar kommun och Kal-

mar läns kommunförbund fick kopior av motionen. Och sedan har man naturligtvis jobbat stenhårt för att försöka realisera idén. Har man det? Nej, man har inte gjort någonting – inte en enda protokollförd diskussion, inte ens ett embryo till en kommitté. Jag har just i dag kontrollerat detta.

Kalmar läns kommunförbund kör nu ut en tolvsidig tidning om Kalmar län och EG – inte ett ord om en eventuell utbyggnad av Kalmar flygplats. Kalmar kommun, som borde ha ett direkt intresse av en utbyggnad av flygplatsen, både sett från arbetsmarknadssynpunkt och för att förbereda flygplatsen och näringslivet inför en kommande högkonjunktur, har inte lagt två strån i kors för att föra frågan fram mot en positiv lösning. Är det så att vi i sydost aldrig ser möjligheterna? Vi ser bara svårigheterna.

Eftersom förslaget kommer från Ny demokrati kanske politikerna i Kalmar län av taktiska skäl, precis som ledamöterna i denna kammare, hellre blundar än ger Ny demokrati äran av ett förslag som skulle innebära mycket positivt för befolkningen i Kalmar län i allmänhet och Kalmar kommun i synnerhet. Det är i så fall bedrövligt. I så fall ser man bara från vilket håll förslaget kommer och inte vad förslaget innehåller.

Tyckte man kanske att förslaget var för dåligt? Nej, det kan man inte ha gjort. Man diskuterar ju inte ens förslaget. Detta bekräftas både av chefen för näringslivskontoret i Kalmar och av företrädare för Kalmar flygråd. Man säger att idén är intressant, men att man ännu inte hunnit göra någonting. Det är bedrövligt.

Kan det hjälpa frågan till en positiv lösning, låter jag gärna övriga riksdagspartier få stå för motionen, och om det behövs motarbetar jag gärna förslaget av all kraft. Då kanske motionen fick en positiv behandling.

Fru talman! Min hemställan i motionen är mycket hovsam, nämligen att NUTEK får i uppdrag att utreda förutsättningarna och kostnaderna för en utbyggnad av Kalmar flygplats. Låt NUTEK få det utredningsuppdraget.

Fru talman! Trots att jag kanske inte har så många sympatisörer för min motion i denna kammare, eller som företrädare för min hemkommun, yrkar jag bifall till Ny demokratis reservation nr 3 och yrkar samtidigt avslag på utskottets hemställan under mom. 14.

Anf. 119 JAN SANDBERG (m):

Fru talman! Att döma av Lars Moquists inlägg bör han använda mer av sin energi till att tala med mer lokalt aktiva politiker än till riksdagsmännen.

Anf. 120 LARS MOQUIST (nyd):

Fru talman! Jag har spritt information om detta, och jag har haft kontakt främst med luftfartsverket.

Som jag sade i mitt anförande har luftfartsverket och vissa företrädare för kommunen sett positivt på detta. Men ingenting har gjorts. Man väntar för länge, och ingenting blir av. Gör man ingenting, händer heller ingenting.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 10 §.)

10 § Riksfärdtjänst

Föredrogs
trafikutskottets betänkande
1991/92:TU14 Riksfärdtjänst (prop. 1991/92:100 delvis).

Anf. 121 BO NILSSON (s):

Fru talman! Det skulle ha varit intressant att få debattera denna fråga med Kenneth Lantz. Men av hänsyn till kammarens ledamöter skall jag avstå från den debatten i kväll. Vi kan komma tillbaka till den senare.

Härmed vill jag yrka bifall till hemställan i trafikutskottets betänkande nr 14.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Företogs till avgörande trafikutskottets betänkanden 1991/92:TU13 och TU14.

Trafikutskottets betänkande TU13

Mom. 1 (riktlinjer för avreglering av den inrikes flygtrafiken)

Utskottets hemställan bifölls med 142 röster mot 112 för reservation 1 av Sven-Gösta Signell m.fl. 7 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 12 (Bromma flygplats)

Utskottets hemställan bifölls med 147 röster mot 115 för reservation 2 av Sven-Gösta Signell m.fl.

Mom. 14 (Kalmar flygplats)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Kenneth Attefors – bifölls genom uppresning.

Mom. 18 (utrymmen för säkerhetskontroll på Arlanda)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av motiveringen i reservation 4 av Kenneth Attefors – bifölls med acklamation.

Mom. 21 (bidrag till kommunala flygplatser m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 155 röster mot 104 för reservation 5 av Sven-Gösta Signell m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment
Utskottets hemställan bifölls.

Trafikutskottets betänkande TU14
Utskottets hemställan bifölls.

11 § Anmälan om interpellation

Anmäldes att följande interpellation framställts

den 8 april

1991/92:177 av *Annika Åhnberg* (v) till miljöministern om minskning av trafikens miljöproblem.

Bakgrund

Regeringen skriver i sin regeringsdeklaration att "den fjärde uppgiften är att forma en långsiktig och hållbar utveckling mot ett samhälle med frisk luft och rent vatten". Det är en uppgift som måste lösas om vi skall ha en framtid. Vänsterpartiet har i det syftet lämnat en mängd förslag till riksdagen, nu och tidigare år. Första steget i denna process som inom en del sektorer kommer att vara både lång och mödosam – är att den negativa utvecklingen upphör, dvs. att *belastningen på miljön inte ökar.*

Även om processen är svår så är det viktigt att komma ihåg att våra möjligheter att bryta den dåliga utvecklingen och slå in på nya vägar aldrig varit större än i dag. Det finns en insikt om problemen, det finns nya tekniker och metoder på många områden. Det finns ett växande globalt miljösamarbete.

Målet kan inte uppfyllas utan att stora förändringar sker inom trafiksektorn. Frånsett det senaste året när lågkonjunkturen reducerat transportflödet och därmed minskat belastningen på miljön, ökar de flesta miljöproblem som härrör från trafiken – framför allt bilismen och flyget. Två exempel på detta är bullerproblemen och utsläppen av koldioxid.

Denna negativa trend måste vändas och bli positiv. Regeringen har hittills inte beslutat eller aviserat några nya åtgärder som påskyndar denna process i positiv riktning.

Kommunikationsminister Mats Odell har i en intervju (Dagens Nyheter 7 mars 1992) sagt att transporterna (de fysiska) kommer att öka, vi skall bygga många fler vägar och att proportionerna mellan kommunikationsslagen i framtiden kommer att vara ungefär som nu. Denna fatalistiska syn inger oro.

På det internationella planet diskuteras nu en klimatkonvention. Åtgärder för att minska utsläppen av växthusgaser från trafik är en förutsättning för ett framgångsrikt arbete med en sådan konvention. Sverige måste vidta åtgärder på hemmaplan. Ett genomtänkt agerande för att minska problemen i Sverige kan också bli ett bidrag till utvecklingen internationellt. Uteblivna handlingar bidrar till internationella processer i den motsatta riktningen.

Moderna högeffektiva kollektiva trafiksystem måste skapas där trafikunderlaget är tillräckligt. Miljöanpassade resebehov och vanor skall uppmuntras, elektroniska kommunikationer måste byggas ut, miljövänliga bränslen måste ersätta de fossila, en teknikupphandlingsfond bör inrättas, investeringar i nya distributionssystem bör stimuleras. Drivmedelsskatterna måste bli föremål för en ordentlig översyn.

Systemet med miljöklasser för fordon måste utvecklas. Miljöministern har tidigare i riksdagen sagt att detta övervägs. När kommer besked?

För att dessa förändringar skall kunna komma till stånd behövs en långsiktig strategi där normer och delmål i tiden anges. En sådan strategi underlättar för marknadens aktörer att ta fram miljöanpassade alternativ och därigenom minska bl.a. sina investeringskostnader.

Vår bilindustri borde åläggas att utveckla modeller med bättre miljöanpassning – tysta, bränslesnåla och möjliga att driva med miljövänliga drivmedel. Inte bara fordonens egenskaper i drift måste beaktas, utan också hela det system de ingår i, t.ex. bör även i Sverige arbetet med att utveckla bilar som är återvinningsbara intensifieras – en utveckling som nått långt hos utländska biltillverkare.

Ytterligare åtgärder som bör vidtas är: Förbjud bly i bensin från den 1 juli 1993. I dag finns fullgoda ersättningsmedel till blyet. Högre miljö- och hälsoskyddskrav skall ställas på diesel och bensin, bl.a. bör högsta tillåtna bensenhalt sänkas.

Åtgärder måste vidtas för att nedbringa utsläppen från arbetsfordon och -maskiner. Dessa står för en betydande andel av utsläppen. Momsen på kollektivresor bör sänkas. Regionalt differentierade fordonsskatter bör införas.

Viktigt är naturligtvis att kollektivtrafiken byggs ut kraftigt – speciellt i våra tätortsregioner. Detta tar vi upp i särskilda interpellationer.

Substitutionsprincipen, dvs. att det åligger en producent att byta ut farliga produkter mot mindre farliga, måste tillämpas när det gäller drivmedel. På många områden kan vegetabiliska oljor ersätta fossiloljor. Det finns uppenbarligen en lång rad åtgärder som kan och måste vidtas när det gäller trafikens miljöproblem, men regeringen är passiv.

Jag vill därför ställa följande frågor till miljöministern:

1. Kommer regeringen att upprätta en långsiktig plan – och i så fall när – för hur trafikens negativa miljöeffekter skall minskas?
2. Vilka av de förslag som tas upp i interpellationen är regeringen beredd att genomföra?
3. Vilka andra åtgärder föreslår regeringen för att minska trafikens negativa miljöeffekter?

12 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor framställts

den 8 april

1991/92:654 av *Birgitta Dahl* (s) till socialministern om finansieringen av ett eventuellt vårdnadsbidrag:

Enligt uppgift i massmedia innebär ett av de förslag till vårdnadsbidrag, som regeringen nu diskuterar, att vårdnadsbidraget skall finansieras genom drastiska försämringar av föräldraförsäkringen. Tidigare har uppgifter förekommit att resurser skall tas från barnomsorgen för att finansiera ett eventuellt vårdnadsbidrag. Dessa återkommande uppgifter skapar oro bland människor.

Mot bakgrund av detta vill jag fråga socialministern:

Hur ser de olika alternativ till finansiering av ett eventuellt vårdnadsbidrag ut som regeringen nu diskuterar?

1991/92:655 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till kulturministern om rättshjälp till asylsökande:

Då och då förs fram förslag att asylsökande redan vid ankomsten till Sverige skall erhålla juristhjälp. Att en del advokater ställer upp på detta förslag är utan tvekan lättbegripligt.

Detta förslag skall ses mot bakgrund av att rättshjälpsreglerna för svenska medborgare, i takt med den ekonomiska tillbakagången, under senare tid alltmer skärpts.

Avser statsrådet föreslå att juristhjälp skall utgå till asylsökande omedelbart vid ankomsten till Sverige?

1991/92:656 av *Margareta Winberg* (s) till socialministern om föräldraförsäkringen och jämställdheten:

Enligt massmedia förbereder regeringen nu att försämra ersättningen i föräldraförsäkringen för förvärvsarbetande kvinnor och män. Detta skall finansiera ett småbarnstillägg på 835 kronor per månad till hemarbetande föräldrar.

Min fråga till socialminister Bengt Westerberg är följande:

Hur gagnas jämställdheten genom ett sådant förslag?

1991/92:657 av *My Persson* (m) till socialministern om övergrepp mot äldre:

Våldet mot våra äldre är ett problem som uppmärksammas allt oftare, nu senast i en rapport, utgiven av socialstyrelsen, som heter "övergrepp mot äldre i hemmet". I denna ges en skrämmande bild av hur gamla människor utsätts för misshandel i sina egna hem.

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta utifrån den skrämmande bild rapporten ger?

1991/92:658 av *Sten Söderberg* (-) till näringsministern om den nya konkurrenslagen:

Om fri konkurrens finns och fungerar i praktiken, så kommer konsumentpriserna att sjunka radikalt. Enligt SPK så får varje person i Sverige ca 1 000 kr. mer att handla för per månad. Denna inkomstförstärkning är ju speciellt bra för den "lilla" människan, som t.ex. pensionärer och barnfamiljer.

Den nya konkurrenslagen går att manipulera säger skickliga advokater både i Belgien och Sverige. Det går att förhala ärenden i den nya lagen precis som det går i den gamla dåligt fungerande lagen vi har i dag. Genom långa handläggningstider på flera år så kan konkurrenssabotörer förhala ärenden så den lille uppstickaren, entreprenören, inte klarar av sitt företag utan går i konkurs eller alternativt inte vågar sig på att förnya och konkurrera med etablissemanget.

Min fråga är:

Kommer regeringen att se till att i den nya konkurrenslagen finns inskrivet att en anmälan om t.ex. leveransvägran blir behandlad inom 2 veckor, och att konkurrensverket tar ett beslut inom dessa 2 veckor med vitesföreläggande om inte beslutet följs.

13 § Kammaren åtskildes kl. 20.22.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 6 § anf. 17 (delvis),
av talmannen därefter t.o.m. 8 § anf. 53 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. ajourneringen kl. 17.52 och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LISBET HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Karlsson

Innehållsförteckning

Torsdagen den 9 april

1 § Val av ombud och suppleanter i Europarådets parlamentariska (rådgivande) församling 1
2 § Justering av protokoll 2
3 § Hänvisning av ärenden till utskott 2
4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 8 april 2
Konstitutionsutskottets betänkande KU27
Finansutskottets betänkande FiU12
Finansutskottets betänkande FiU13
Finansutskottets betänkande FiU22
Justitieutskottets betänkande JuU20
Justitieutskottets betänkande JuU21
Lagutskottets betänkande LU27
Meddelande om samlad votering 4
5 § Vissa anslag till bostadsförsörjningen 4
Bostadsutskottets betänkande BoU16
Debatt
Magnus Persson (s)
Eva Zetterberg (v)
Agne Hansson (c)
Lennart Nilsson (s)
Beslut fattades efter 6 §
6 § Vissa frågor om hyreslagstiftningen m.m. 23
Bostadsutskottets betänkande BoU15
Debatt
Lennart Nilsson (s)
Eva Zetterberg (v)
Birger Andersson (c)
Hans Göran Franck (s)
Beslut 31
Bostadsutskottets betänkande BoU16
Bostadsutskottets betänkande BoU15
7 § Information från regeringen om den svenska Europapolitiken . 33
Statsrådet Ulf Dinkelspiel (m)
Gudrun Schyman (v)
Birgitta Hambraeus (c)
Mats Hellström (s)
Nils T Svensson (s)
Widar Andersson (s)
Lennart Fremling (fp)
Berit Löfstedt (s)

Carl B Hamilton (fp)
Bengt Hurtig (v)
Hadar Cars (fp)
Berndt Ekholm (s)
8 § Allmän kulturverksamhet, m.m. 44
Kulturutskottets betänkanden KrU18, KrU19, KrU21 och KrU22
Debatt
Åke Gustavsson (s)
Talmannen (om sammanträdets fortsättning under kvällen)
Anne Sörensen (nyd)
Elisabeth Persson (v)
Jan-Erik Wikström (fp)
Ingegerd Sahlström (s)
Elisabeth Fleetwood (m)
Rose-Marie Frebran (kds)
Stina Eliasson (c)
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)
Bengt Kronblad (s)
(forts.)
Ajournering 78
Återupptagna förhandlingar 78
8 § (forts.) Allmän kulturverksamhet, m.m. (forts. KrU18, KrU19, KrU21 och KrU22) 78
Lennart Fridén (m)
Harriet Colliander (nyd)
Ingela Mårtensson (fp)
Beslut 82
Kulturutskottets betänkande KrU18
Mom. 5 och 6 återförvisade till utskottet för ytterligare beredning
Kulturutskottets betänkande KrU19
Kulturutskottets betänkande KrU21
Kulturutskottets betänkande KrU22
Beslut om samlad votering 83
9 § Luftfart 83
Trafikutskottets betänkande TU13
Debatt
Sven-Gösta Signell (s)
Kenneth Attefors (nyd)
Bengt Hurtig (v)
Jan Sandberg (m)
Kent Carlsson (s)
Lars Moquist (nyd)
Beslut fattades efter 10 §

10 § Riksfärdtjänst 95
Trafikutskottets betänkande TU14
Debatt
Bo Nilsson (s)
Beslut 95
Trafikutskottets betänkande TU13
Trafikutskottets betänkande TU14
11 § Anmälan om interpellation
1991/92:177 av Annika Åhnberg (v) om minskning av trafikens miljöproblem 96
12 § Anmälan om frågor
1991/92:654 av Birgitta Dahl (s) om finansieringen av ett eventuellt vårdnadsbidrag 98
1991/92:655 av Sten Andersson i Malmö (m) om rättshjälp till asylsökande 98
1991/92:656 av Margareta Winberg (s) om föräldraförsäkringen och jämställdheten 98
1991/92:657 av My Persson (m) om övergrepp mot äldre ... 98
1991/92:658 av Sten Söderberg (-) om den nya konkurrenslagen 99

gotab 41287, Stockholm 1992